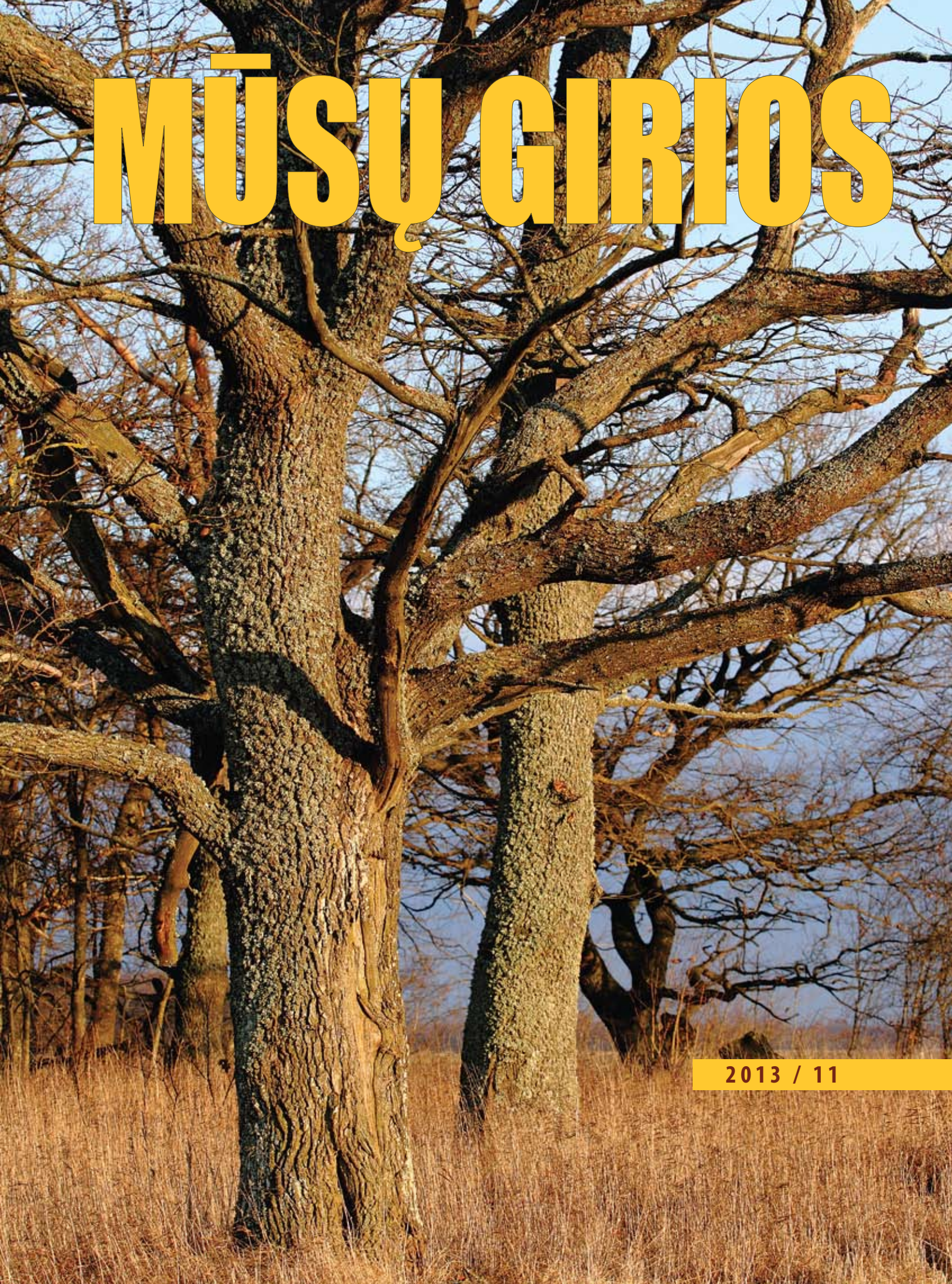

MŪSŲ GIRIOS

A large, gnarled tree trunk is the central focus, showing deep furrows in its bark. It stands in a field of tall, dry, golden-brown grass. Numerous bare, dark branches reach out from the trunk and spread across the upper half of the frame against a clear, pale blue sky. The lighting suggests a bright, sunny day, casting soft shadows on the grass.

2013 / 11

**Perkantiems STIHL motorinius pjūklus
dovanojame FISKARS kirvį skaldiklį X11.**

Akcija galioja tol, kol užteks jai skirtų dovanų.
Modeliams STIHL MS 170 D, MS 181 ir MS 181 C-BE akcija netaikoma.

Oficiali firmos STIHL atstovė Lietuvoje – Mocevičiaus firma „Ginalas“,
Esperanto g. 26, Kazlų Rūda, tel. (8 343) 96 464, faks. (8 343) 95 383.
www.ginalas.lt

STIHL®

Nr. 1 pasaulyje

MŪSŲ GIRIOS

LIETUVOS MIŠKININKŲ SĄJUNGOS
ŽURNALAS

Leidžiamas nuo 1929 metų birželio
Indeksas 5057, su nuolaida – 5058
2013 m. lapkritis Nr. 11 (787)

ISSN 1392-6829

LEIDĖJAS

Viešoji įstaiga „Mūsų girios“
A. Juozapavičiaus g. 10a
09311 Vilnius

Tel. 8 5 2752047

Faks. 8 5 2754828

El. paštas info@musu-girios.lt
www.musu-girios.lt

Įmonės kodas 125302897
PVM mokėtojo kodas LT 253028917
A/S LT887044060001501044
AB SEB bankas

REDAKcinė KOLEGIJA

Edmundas Bartkevičius (pirmininkas),

Raimondas Juzikis,
Andrius Kuliešis,
Romas Kupstaitis,
Vygantas Mierkis,
Edvardas Riepšas,
Benjamins Sakalauskas,
Albinas Tebėra,
Valdas Vaičiūnas

REDAKCIJA

Direktorius – vyr. redaktorius
Rimondas Vasiliauskas
tel. 8 5 2752047,
mob. tel. 8 687 10616;
el. paštas rimondas.v@musu-girios.lt

Atsakingasis redaktorius
Vaclovas Trepėnaitis
tel./faks. 8 5 2754828,
mob. tel. 8 687 10614;
el. paštas vaclovas.t@musu-girios.lt

Redaktorė – korespondentė
Jūratė Kuusienė
tel./faks. 8 5 2754828,
mob. tel. 8 687 10609;
el. paštas jurate.r@musu-girios.lt

Dizaino autorius: Algimantas Dapšys

Spausdino AB „Spauda“
Laisvės pr. 60, 05120 Vilnius
www.spauda.com
Tiražas 2040 egz.

Kaina 10,50 Lt, su nuolaida 7 Lt

„Mūsų Girios“ (Our Forests) magazine
Editor-in-chief R. Vasiliauskas
A. Juozapavičiaus 10a, Vilnius, Lithuania

Redakcijos ir autorių nuomonė
ne visada sutampa.

Už reklamos turinį redakcija neatsako.
„Mūsų giriose“ išspausdintus straipsnius
ar jų dalis perspausdinti galima tik gavus raštišką
redakcijos sutikimą ir su šaltinio nuoroda.
Redakcija pasilieka teisę redaguoti straipsnius.

Tur in y s

Kronika	2
Aktualijos	4
N. KUPSTAITIS. Europos miškų konvencijai laikas dar neatėjo	4
Miškininkystė	6
Šių metų Lietuvos šviesuoliai	6
R. DELTUVAS. Marius Kavaliauskas – žemės ūkio mokslų daktaras	7
A. GUSTIENĖ, V. LYGIS. Šiandieniniai uosių džiūties tyrimai Europoje	8
A. ULEVIČIUS. Apie bebrus, mišką ir vandenį Baltijos šalių regione	13
B. GRIGALIŪNAITĖ, A. MATELIS, J. LABOKAS. Ažuolų lapų kenkėjai – galai	14
T. TOVIANSKAS – POŽERSKAS. Įsimintini miškotvarkos darbai prie Angaros	16
Saugomos teritorijos	19
V. VIDUGIRIS. Kuo įdomus ir patrauklus Našios kraštas	19
Kuršių nerijos miškams – naujas miškotvarkos projektas	21
Urėdijose	22
V. TREPĖNAITIS. Kaip įgyvendinami ažuolynų atkūrimo užmojai	22
Kviečiame aptarti miškų sertifikavimo klausimus	25
A. JOČIENĖ, B. NOREIKA. Turėjome ko pasimokyti	26
Miško kontrolieriams – nauji automobiliai	28
Privatūs miškai	30
A. RUKAS DAUJOTIS. Keletas pastabų dėl greitai augančių medžių veisimo	30
Profesijų veikla	32
A. RAUKA. Ar miškų urėdija gali būti socialiai atsakinga	32
Medžioklė	34
R. ZIZAS. LAMMC Miškų instituto mokslo ir mokymo medžioklės plotuose	34
Miškas ir visuomenė	38
Išėję negrįžti	41
Laisvą minutę	42
Nauji leidiniai	43
Datos	44
Naujos pareigos	44

19

22

23

39

Spalio 21-24 d. Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijoje lankėsi **Rotenburgo taikomųjų miškininkystės mokslų universiteto (Vokietija) profesorius Stefan Ruge**. Vizitas organizuotas pagal kolegijos vykdomo ES struktūrinių fondų finansuojamo projekto „Medienos ruošos įmonių specialistų kvalifikacijos tobulinimo sistemos, panaudojant Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijos akademinius ir materialinius išteklius, rengimas“ programą. Prof. S. Ruge kolegijos studentams, kvalifikacijos tobulinimo kursų klausytojams bei dėstytojams skaitė paskaitų ciklą: „Škvalo pažeistų medynų tvarkymo ir atkūrimo būdai“, „Šiuolaikiniai miško kirtimo būdai ir technologijos“, „Vokietijos miškai ir miškininkystė“, „Vokietijos aukštasis miškininkystės mokslas“.

Lapkričio 5-6 d. Latvijoje, Rygoje surengtas **seminaras, vykdant 7-osios ES programos projektą ProCoGen**. Jame dalyvauja 19 tyrėjų grupių iš 11 šalių. Seminare skaitė pranešimus, pristatė savo tyrimus įvairių šalių mokslininkai, tarp jų ir Lietuvos miškų instituto vyresnysis mokslo darbuotojas dr. Virgilijus Baliuckas. Daugiau informacijos apie projektą galite rasti: <http://procogen.wordpress.com/about/>

Lapkričio 6-8 d. Lietuvos miškininkų grupė (Generalinės miškų urėdijos Miško resursų ir prekybos mediena skyriaus vyr. specialistas T. Norvaiša ir Vilniaus miškų urėdijos darbuotojai) lankėsi **Baltarusijoje, Astravo miškų ūkyje** (Michališkių, Podolsko, Gervėtų girininkijose, medienos perdirbimo ceche, medžioklės ūkio bazėje ir neseniai įkurtame dendroparke). Susipažinta su Baltarusijos miškų politika, miškininkystės veiklos ypatumais, tartasi dėl tolimesnio bendradarbiavimo. Mūsų delegacija taip pat apilankė Rimdžiūnų vidurinę mokyklą, kurioje pamokos vyksta lietuvių kalba, padovanojo lietuviai kalba mokomosios medžiagos apie miško gyvūnus ir augalus.

Lapkričio 6 d. Aplinkos ministerija surengė **žiniasklaidos atstovams pažintinę išvyką** į ąžuolų sostinę vadinamą Kėdainių miškų urėdiją, kur miškininkai pristatė, kaip vyksta ąžuolynų atkūrimas valstybinuose miškuose, kaip auginami medelynuose ąžuolų sodmenys ir miškuose veisiami, prižiūrimi, saugomi ąžuolų želdiniai (plačiau – 22 p.).

Lapkričio 8 d. aplinkos ministras V. Mazuronis pavedė Aplinkos ministerijos specialistams per mėnesį parengti **didžiojo kormorano gausos reguliavimo programą**. Šių paukščių daroma žala pasijuto apie 1995-2000 m.:

Kuršių nerijoje pradėjo nykti sengirė, mariose ėmė mažėti žuvų ištekliai. Todėl kormoranų skaičiui reguliuoti Aplinkos ministerija nustatė jų populiacijos reguliavimo tvarką. Tačiau priemonės optimaliai sureguliuoti šių paukščių kiekį yra nepakankamos, todėl **bus parengta ir priimta nauja programa**.

Lapkričio 8 d. Biržų miškų urėdijoje lankėsi **Europos Parlamento nuolatinio biudžeto kontrolės komiteto bei pramonės ir mokslinių tyrimų bei energetikos komitetų narys Z. Balčytis**. Susitikimo metu kalbėta apie taisykles ES paramai gauti, miškų urėdijų pelno mokestį, atominės energetikos, biokuro perspektyvas, žemės pardavimą užsieniečiams.

Lapkričio 13 d. Generalinės miškų urėdijos atstovė L. Sindaraitė Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų ugdymo centro auklėtiniams skaitė paskaitą apie paukščius „**Mokomės pažinti mūsų mažuosius draugus**“. Generalinė miškų urėdija jaunimo organizacijos „*Junior Camber International Sostinė*“ organizuojamam socialiniam projektui „Matyk svajonę“ padovanojo Aplinkos ministerijos išleistų knygelių bei plakatų.

Lapkričio 15 d. aplinkos ministras patvirtino atnaujintas **Lankymosi miške taisykles**.

Lapkričio 15 d. Rokiškio rajono savivaldybės valstybinės reikšmės miškų plotų **schemos pakeitimo projekto** svarstymas.

Lapkričio 21 d. Girionyse, Dubravos EMM urėdijoje surengtas šiemet išleisto J. Danausko fotografijų albumo „**Miškan eini**“ pristatymas,

skirtas prisiminti bendraautorių, šviesios atminties prof. Remigijų Ozolinčių.

Lapkričio 23 d. Varšuvoje baigė darbą dvi savaites vykusį **JT bendrosios klimato kaitos konvencijos 19-oji konferencija**. Joje svarstyta, iki kada ir kokius įsipareigojimus dėl klimato kaitos mažinimo turi priimti visos, o ne tik išsivysčiusios pasaulio valstybės, kaip tai numatė anksčiau galiojęs Kioto protokolas. Susitarta, kad savo įsipareigojimus visos šalys pateiks vėliausiai iki pirmojo 2015 m. ketvirčio. O tai leidžia tikėtis, kad pasaulio valstybės pagaliau pasirašys visuotinį susitarimą dėl klimato kaitos mažinimo 2015 m. Paryžiuje. Konferencijoje ES valstybių delegacijai vadovavo Lietuvos aplinkos ministras Valentinas Mazuronis ir ES klimato komisarė Connie Hedegaard.

Varšuvos konferencijoje dalyvavęs JT Generalinis sekretorius Ban Ki-moonas visus pakvietė aktyviai ruoštis pasaulio viršūnių susitikimui klimato klausimais Niujorke 2014 m. rugsėjį, o gruodį Peru sostinėje Limoje bus surengta JT bendrosios klimato kaitos konvencijos šalių 20-oji konferencija.

Lapkričio 28-29 d. Kretingos miškų urėdijos mokymo ir informacijos centre Palangoje vyko **Generalinės miškų urėdijos ir Kretingos miškų urėdijos surengtas seminaras** miškų urėdijų specialistams, kuriame aptarti miško sėklų ruošos ir sodmenų išauginimo miško medelynuose klausimai.

➤ Aplinkos ministerija praneša, kad numatoma **padidinti neteisėtais kirtimais aplinkai padarytos žalos atlyginimo įkainius, priimti ATPK pakeitimus, kurie padidintų baudas už neteisėtus kirtimus, suteikti miško kontrolės pareigūnams inspektorius įgaliojimus, numatyti privalomą dokumentaciją net ir mažam vežamam medienos kiekiui**. Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, per pastarąjį dešimtmetį šalies miškuose neteisėtų kirtimų atvejų sumažėjo daugiau kaip 5 kartus (2003 m. jų nustatyta 1751, o 2012 m. – 319), o neteisėtai iškirtos medienos kiekis – daugiau kaip 6 kartus (2003 m. iškirta 43,3 tūkst. m³, 2012 m. – 6,4 tūkst. m³). Sugriežtinus pažeidėjų atsakomybę ir padidinus aplinkai padarytos žalos atlyginimo įkainius, tikimasi dar labiau užkardinti šiuos pažeidimus miškuose.

➤ Nuo 2014 m. gegužės 1 d. pasikeis **pri-vačiuose miškuose pagamintos apvaliosios medienos gabenimo tvarka**. Ji bus taikoma medienos vežėjams – fiziniams asmenims, kurie gabena daugiau kaip 1 m³ medienos. Iki šiol tokia tvarka buvo taiko-

ma, gabenant daugiau kaip **3 m³** medienos. Fiziniai asmenys, gabendami apvaliąją medieną, pagamintą jiems priklausančiame miške, privalo turėti medienos gabavimo lapą, asmens tapatybę patvirtinantį dokumentą ir leidimą kirsti mišką (arba jo kopiją), jeigu apvalioji mediena yra paruošta vykdant kirtimus, kuriems leidimai kirsti mišką privalomi. Tuo atveju, jeigu apvalioji mediena paruošta vykdant kirtimus, kuriems leidimai kirsti mišką neprivalomi, fiziniai asmenys, gabendami medieną, pagamintą jiems priklausančiame miške, be medienos gabavimo lapo ir asmens tapatybę patvirtinančio dokumento, privalo turėti nuosavybės teisę į miško valdą patvirtinantį dokumentą arba jo kopiją. Fiziniai asmenys, gabendami iš privačių miškų savininkų įsigytą apvaliąją medieną, privalo turėti medienos gabavimo lapus, o tais atvejais, kai tai nustato teisės aktai, – ir medienos įsigijimo dokumentus.

► Aplinkos ministras **V. Mazuronis pavedė Generalinei miškų urėdijai nuo 2014 m. sausio 1 d. organizuoti miškų urėdijose biokuro gamybą iš miško kirtimo atliekų ir pateikti rinkai.** Numatyta, kad pagamintas skiedras, kaip biokuro produktą, miškų urėdijos turėtų parduoti konkurencingomis kainomis per pradėjusią veikti Energijos išteklių biržą BALPOOL, kurioje biokuro produktų pardavimo apimtys nuolat didėja. Tai leistų šilumos tiekėjams daugiau naudoti biokuro ir sumažinti šildymo kaštus galutiniam šilumos vartotojams. Nacionalinėje miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012-2020 m. programoje numatyta miško kirtimo atliekų gamybos apimtis nuolat didinti (iki 500 tūkst. m³ 2020 m.).

► **Spalio 31 d.** įvykusiame **Miškotvarkos mokslinės techninės tarybos posėdyje** apsvaistyti Alytaus, Dubravos, Jonavos, Kaišiadorių, Kėdainių, Radviliškio miškų urėdijų miško išteklių pokyčių bei ūkininkavimo efektyvumo 2003-2012 m. analizės rezultatai ir miško naudojimo apimtys 2013-2022 m. Taip pat svarstyta kvartalinį tinklo geodezinio matavi-

mo ir georeferencinio miškų pagrindo suformavimo Dubravos EMM urėdijoje rezultatai bei pasiūlymai dėl taksacinių sklypų ploto normatyvų patikslinimo. Atkreiptas svarstytų miškų urėdijų ir projektų autorių dėmesys į tai, jog **jaunuolynų ugdymai planuojami minimaliame plote:** beveik tame pačiame plote, kaip ir per praėjusį dešimtmetį, nors tame laikotarpyje net 1 333 ha I-II amžiaus klasės pušynų, eglynų ir ąžuolynų, dažniausiai želdinių, tapo minkštųjų lapuočių jaunuolynais, ypač Kėdainių (450 ha), Jonavos (281 ha), Kaišiadorių (275 ha), Radviliškio (234 ha), Alytaus (93 ha) miškų urėdijose. Tik Dubravos EMM urėdijoje buvo išsaugotas 2002 m. inventorizuotas 1586 ha ir pagausintas 16 ha šių medynų plotas.

Retinimų ir einamųjų kirtimų apimtys taip pat yra planuojamos minimalios. Dubravos, Kaišiadorių, Kėdainių, Radviliškio miškų urėdijose šie kirtimai planuojami 10-14 proc. bendro naudojimo (Jonavos miškų urėdijoje sudaro 16 proc., Alytaus – 18 proc.) arba mažiau nei numatyta Nacionalinėje miškų ūkio sektoriaus plėtros 2012-2020 m. programoje (16 proc.). Patikslintos Radviliškio miškų urėdijai paskaičiuotos ugdomųjų kirtimų ir Alytaus miškų urėdijos jaunuolynų ugdymo bei sanitarinių kirtimų apimtys.

Visose nagrinėjamose **miškų urėdijose didėja perbrendusių medynų, ypač minkštųjų lapuočių, plotai,** kas rodo prastėjantį eksploatacinį miško fondą, į ką būtina atsižvelgti išdėstant pagrindinių kirtimų biržes ir pirmiausia kirsti perbrendusius, bet ne ką tik perėjusius iš pribrežtančių į brandžius medynus. Šiuo metu kai kuriose urėdijose kertamas didesnis tik ką tapusių brandžiais nei perbrendusių medynų plotas. Daugumoje analizuojamų urėdijų brandžių medynų tūriai per praėjusį dešimtmetį padidėjo 30-40 m³/ha. Nežiūrint į tai, pagrindiniuose kirtimuose gautas likvidinės medienos tūris beveik visose urėdijose yra 20-30 m³/ha mažesnis už planuotą, bet šio reiškinio priežastys neišanalizuotos.

Apsvarsčius kvartalinį tinklo geodezinio matavimo ir georeferencinio miškų pa-

grindo suformavimo Dubravos EMM urėdijoje rezultatus, nuspręsta juos aprobuoti bei parengti kvartalinį tinklo geodezinio matavimo ir georeferencinio miškų pagrindo suformavimo metodiką ir ją įteisinti Miškotvarkos darbų vykdymo instrukcijoje. Miškų kvartalinio tinklo geodezinius matavimus ir georeferencinio miškų pagrindo formavimo darbus labiausiai tikslinga vykdyti iki valstybinės sklypinės miškų inventorizacijos darbų pradžios. Taip pat atkreiptas miškų urėdijų, kuriose miškotvarkos darbai bus vykdomi 2014 m. (Jurbarko, Raseinių, Šilutės, Tauragės) dėmesys į būtinumą paspartinti kadastrinius matavimus ir juos užbaigti iki lauko darbų pradžios. Svarstymo metu išryškėjo taksacinių sklypų smulkėjimo problema, ypač pasireiškianti pastaruoju metu. Įgyvendinant miškų inventorizacijoje nepertraukiamumo principą, nutarta patikslinti miškotvarkos darbų vykdymo instrukciją nuostata: „*Jei praeitis miškų inventorizacijos metu tinkamai išskirtame miško sklype pradėtos vykdyti ir nebaigtos miško ūkinės priemonės, kurios bus toliau tame miško sklype tęsiamos, miško sklypas į mažesnio ploto sklypus neskaidomas*“.

► **Nacionalinė mokėjimų agentūra** praneša, kad ūkininkai ir miškų savininkai, norėdami kompensuoti didžiąją dalį išlaidų, skirtų konsultacijoms ūkio valdymo, aplinkosauginių reikalavimų, darbo saugos standartų, buhalterinės apskaitos tvarkymo ir miškų ūkio veiklos klausimais, iki gruodžio 31 d. gali teikti paraiškas pagal Lietuvos kaimo plėtros 2007-2013 m. programos (KPP) priemonę „Naudojimasis konsultavimo paslaugomis“. Pagal šią priemonę kompensuojama didžioji dalis išlaidų, patirtų konsultuojantis su Žemės ūkio ministerijos akredituotomis konsultavimo įmonėmis bei individualia veikla užsiimančiais ekspertais. Paramos gali kreiptis visi fiziniai ir juridiniai asmenys, teisės aktų nustatyta tvarka įregistravę žemės ūkio valdas Žemės ūkio ir kaimo verslo registre. Parama gali pasinaudoti ir miško valdytojai, privačią miško valdą įregistravę Žemės ūkio ir kaimo verslo registre.

Vilniaus miškų urėdija informaciniai ir mokymo centre yra įrengusi miškininkų uniformų ekspoziciją, tačiau ši ekspozicija nepilna. Jei žinote, kas turi ar patys turite tarpukario, tarybinių laikų, 1990 m. atgautos nepriklausomybės laikų miškininkų uniformų ar jų dalių (kepurių, baltinių, kelnų, švarkų, kaklaraiščių, ženklų ir

kt.) ir jaučiate, kad uniformos gali neišlikti ateinančioms kartoms, jas galite perduoti mūsų miškų urėdijai. Dėvėtas uniformas mes išvalysime, susiūsime ir patalpinsime miškų urėdijos informaciniame ir mokymo centre. Dovanotojui pageidaujant galėsime jo pavardę įrašyti į rėmėjų sąrašus.

Siūlyti tel. 8-698 30427

Lietuvos pirmininkavimas
ES Tarybai 2013

Europos miškų konvencijai laikas dar neatėjo

NERIJUS KUPSTAITIS
Aplinkos ministerijos Miškų departamento
Miškų ūkio plėtros skyriaus vedėjas

Ženevoje lapkričio 6-8 dienomis vyko intensyvios diskusijos, bandant susitarti dėl Europos miškų konvencijos. Oficialiai tai vadinosi Tarpvyriausybinių derybų komiteto dėl Teisiškai privalomo susitarimo Europos miškams keitvartą pratęsta derybų sesija. Joje dalyvavo 38 šalių delegacijos, įskaitant ir Europos Sąjungos delegaciją.

Europos Sąjungos ir jos šalių narių vardu derėjosi Lietuva, kaip pirmininkaujančios ES Tarybai, ir Europos Komisijos atstovai.

Ankstesniuose žurnalo „Mūsų girios“ numeriuose jau rašėme, kaip vyko derybos ir kaip ES Tarybai pirmininkaujanti Lietuva rengėsi šiai baigiamajai derybų sesijai. Dabar tik priminsiu, kad derybos dėl Europos miškų konvencijos prasidėjo po 2011 m. Osle įvykusios Europos šalių ministrų, atsakingų už miškus, konferencijos. Būtent šioje *Forest Europe* proceso konferencijoje ministrai priėmė sprendimą pradėti derybas dėl teisiškai įpareigojančio susitarimo miškų srityje ir įsteigti Tarpvyriausybinių derybų komitetą. 2012-2013 m. iš viso buvo suplanuotos keturios Tarpvyriausybinių derybų komiteto sesijos. Pagal planą derybos turėjo būti užbaigtos iki 2013 m. birželio 30 d., t.y. dar iki Lietuvos pirmininkavimo pradžios. Ketvirtoji (paskutinė) derybų sesija vyko birželio 10-14 d. Varšuvoje, tačiau nepasiekus sutarimo sesija buvo sustabdyta ir nutarta ją pratęsti rudenį Ženevoje. Taigi, tiek teoriškai, tiek ir praktiškai Ženeva tapo paskutine galimybe visoms derybose dalyvaujančioms šalims susitarti dėl galutinio miškų konvencijos teksto, o konkrečiai – dėl likusių nesuderintų dešimties klausimų, iš esmės susijusių su konkrečių Jungtinių Tautų institucijų dalyvavimu, tvirtinant ir administruojant būsimą konvenciją. Žinoma, ne mažiau svarbūs buvo

ir kiti nesuderinti klausimai – stebėtojų dalyvavimas, balsavimo teisės, atitikties vertinimo komiteto formavimas ir jo darbo veiklos reglamentavimas ir pats konvencijos pavadinimas. Visi šie nesuderinti klausimai bendrame konvencijos tekste sudarė tik labai mažą dalį, o dėl visų su miškų tvarkymu susijusių klausimų, įskaitant ir tokius, kaip miško sąvokos apibrėžimas, jau buvo sutarta iki tol. Tad derybininkai į Ženevą susirinko nusiteikę gana optimistiškai.

Oficialiai derybų sesija prasidėjo lapkričio 7 d., bet neformalus derybose aktyviausiai dalyvaujančių šalių susitikimai ir Europos Sąjungos vidiniai koordinaciniai pasitarimai prasidėjo viena diena anksčiau. Nepaisant to, kad nuo pat šių metų liepos mėnesio pirmininkaujant Lietuvai Briuselyje vykusių visų ES Tarybos miškų ūkio darbo grupės posėdžių metu pagrindinis dėmesys buvo skiriamas pasiruošti šiai derybų sesijai, pačių derybų metu per tris dienas prireikė dar dešimties koordinacinių pasitarimų, siekiant suderinti bendrą Europos Sąjungos ir jos šalių narių poziciją įvairiais derybų metu iškilusiais klausimais. Žinant tai, kad kiekvieno tokio pasitarimo metu kiekviena iš 28 ES šalių narių turi teisę pareikšti savo nuomonę ar pateikti siūlymus kiekvienu klausimu (ką dažniausiai ir padaro), galima suprasti, kad koordinaciniai pasitarimai truko netrumpai, vyko ir vėlai vakare, ir anksti ryte. Pirmininkavimo komandai teko nelengva užduotis: tų pasitarimų metu konkrečiais klausimais pasiekti sutarimą bent jau Europos Sąjungos viduje, kad būtų galima sugrįžti prie derybų stalo su bendra Europos Sąjungos ir jos šalių nuomone. Dar priminsiu, kad Europos Sąjungos ir jos šalių narių pozicija kiekvienu klausimu laikoma suderinta tik tuo atveju, jei tam pritaria visos šalys narės ir Europos Komisija. Jei nors viena šalis narė išreiškia nepritimą, pozicija laikoma nesuderinta ir negali būti viešai pristatoma.

Nepaisant to, kad didelis darbas sesijos metu vyko tarp plenarinių posėdžių, vis tik pačios derybos vyko būtent plenarinių posėdžių metu. Jau pirmojo plenarinio posėdžio metu paaiškėjo, kad derybų šalys dar aiškiau nei iki tol pasidalino į dvi stovyklas, o tų stovyklų pozicijos esminiais instituciniais klausimais viena nuo kitos tik tolsta. Europos Sąjunga, palaikoma Norvegijos, Turkijos, Gruzijos ir Albanijos aiškiai pasisakė už Jungtinių Tautų Maisto ir žemės ūkio organizaciją (FAO), kaip pagrindinę Jungtinių Tautų sistemos instituciją, kurios globoje turėtų atsidurti miškų konvencija, o Rusijos Federacija, palaikoma Ukrainos, Kazachstano, Kirgizijos, Serbijos Respublikos, Baltarusijos, Armėnijos, Lichtenšteino ir Šveicarijos, siūlė vadovaujantį vai-

Tarpvyriausybinių derybų komiteto pirmininkas Jan Heino ir Šveicarijos delegacijos vadovas Luca Arnold atidaro derybų sesiją Ženevoje

Photograph(s) courtesy of IISD/Earth Negotiations Bulletin nuotraukos

Pagrindiniai ES derybininkai Markus Holzer ir Valdas Vaičiūnas prie derybų stalo darbo grupėje

dmenį suteikti Jungtinių Tautų Europos Ekonominė Komisijai (UNECE).

Sesijai vadovavęs derybų komiteto pirmininkas, pamatęs, jog nuomonės tik dar labiau poliarizuoja, bandė daugiau laiko ir dėmesio skirti darbui grupėse tarp plenarinių posėdžių. Tam suformuotos dvi darbo grupės; vienai iš jų duoti spręsti iš esmės nesuderinti klausimai, kitai (teisininkų grupei) – suderinti teksto koregavimas teisiniu ir lingvistiniu aspektais. Pirmoji darbo grupė iš esmės apsiribojo instituciniais klausimais.

Kaip jau minėjau, neišspręstų klausimų prieš sesiją buvo dešimt, tačiau sesijos metu derybos iš esmės vyko tik dėl kelių pagrindinių klausimų – kokia Jungtinių Tautų institucija turėtų patvirtinti konvenciją ir vykdyti sekretoriato funkcijas. Ieškodamos kompromiso, visos derybų šalys galiausiai sutarė, kad turi būti jungtinis sekretoriatas, kurį galėtų sudaryti jau minėtos FAO ir UNECE, taip pat Jungtinių Tautų Aplinkosaugos Programa (UNEP). Tiesa, čia nebuvo pritarta Europos Sąjungos siūlymui sekretoriato sudėtyje turėti ir Europos miškų institutą (EFI). Tačiau vardan bendro sutarimo Europos Sąjunga šioje vietoje nusileido. Deja, to nepakako, nes taip ir liko nesutarta, kam turėtų tekti vadovaujantis vaidmuo šiame jungtiniame sekretariate. Vėlgi Europos Sąjunga ir jos šalys narės, palaikomos Norvegijos ir Turkijos, siūlė vadovaujantį vaidmenį skirti FAO, o Rusijos Federacija, palaiko-

ma jau minėtų derybų partnerių, aiškiai pasisakė už UNECE. Taip derybos aiškiai kryo į aklovietę.

Šioje vietoje reikia paminėti, kad Lietuvos pirmininkavimo komanda kartu su Europos Komisijos komanda visų derybų metu dėjo daug pastangų, siekdama rasti kompromisą, tinkantį visoms derybų šalims. Atsisakydama savo teikiamos pirmenybės FAO ir siekdama išvesti derybas iš aklovietės, Europos Sąjungos delegacija pasinaudojo dar Briuselyje gauto derybų mandato numatyta lankstumo galimybe ir pasiūlė, kad jungtinis sekretoriatas būtų sudaromas lygiomis teisėmis (*on equal footing*), o pati miškų konvencija būtų tvirtinama, sušaukiant diplomatinę konferenciją. Nepaisant įvairių trukdymų, Europos Sąjungos delegacijai pavyko šią poziciją suderinti koordinacinio pasi-

Miškų departamento direktorius Valdas Vaičiūnas plenarinio posėdžio metu kalba ES ir jos šalių narių vardu

tarimo metu ir išsamiai pristatyti kitoms derybų šalims. Tačiau Rusijos Federacija ir ją palaikančios šalys neparodė derybinio lankstumo ir atmetė Europos Sąjungos kompromisinį siūlymą, kartu lyg užsikirtusi plokštelė kartodami, jog nuo savo pirminio pasiūlymo „nesitrauks“. Dar bandydama gelbėti padėtį plenarinio posėdžio metu Šveicarija pasiūlė formuluoti naują derybų paketą UNECE pagrindu, kuriam pritarė Rusijos Federacija ir Ukraina, tačiau nė viena iš šių šalių jokio konkretaus pasiūlymo visos sesijos metu taip ir nepateikė, jokio paketo nesuformulavo.

Nors Europos Sąjunga ir toliau dėjo daug pastangų, neformaliuose susitikimuose ir plenariniuose posėdžiuose siūlė tęsti derybas dėl kitų klausimų, tačiau Šveicarijai, Rusijos Federacijai ir kai kuriems kitiems derybų partneriams nesutikus toliau derėtis, konvencijos projekto tekstas taip ir liko nesuderintas, o likę klausimai net nepradėti svarstyti.

Norvegija pasiūlė svarstyti galimybę organizuoti papildomą derybų sesiją, tačiau tam nepritarė nė viena šalis. Iki paryčių užsitęsusių derybų sesijos pabaigoje nuspręsta nesuderintą konvencijos tekstą pateikti Neeilinei Ministrų Konferencijai, kad ši įvertintų derybų rezultatus ir priimtų atitinkamus sprendimus dėl tolesnių veiksmų. Kitaip sakant, derybos dėl Europos miškų konvencijos laikinai nutrauktos.

Iš pirmo žvilgsnio – rezultatas ne koks. Bet mūsų pirmininkavimo komandos nuomone, kurią patvirtino ir kitų Europos Sąjungos šalių atstovai, Europos Sąjunga šiose derybose padarė viską, ką buvo galima padaryti, ir parodė maksimalų lankstumą siekdama rezultato. O tai, kad Europos miškų konvencijai laikas dar neatėjo, gal ir nėra taip jau blogai. Kaip sakė ne vienas labiau patyręs derybininkas: geriau neturėti jokios konvencijos, nei turėti blogą konvenciją.

Sprendimas leisti įvykiams susigulėti bent keletą mėnesių – iki 2014 m. pirmame pusmetyje numatomos Neeilinės Ministrų konferencijos – gali išeiti tik į naudą, siekiant ateityje turėti kokybišką ir gyvybingą Europos miškų konvenciją. ■

Šių metų Lietuvos šviesuoliai

Vilniuje, Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje spalio 29 d. vykusiame M.K. Čiurlionio fondo, įkurto 1997 m., ir Japonijos ambasados Lietuvoje renginyje pagerbti įvairiose srityse mūsų valstybei nusipelnę asmenys nominacija „Šviesuolis 2013“: tai kultūros ministras Šarūnas Birutis bei ambasadorius Japonijoje Dainius Petras Kamaitis – už Lietuvos ir Japonijos kultūros, verslo ir diplomatijos plėtrą, muzikė Rasa Kubilienė – ilgametė Mstislavo Rostropovičiaus paramos ir labdaros fondo „Pagalba Lietuvos vaikams“ pirmininkė, Šilutės miškų urėdijos miškų urėdas Stepas Bairašauskas ir buvęs Jonavos miškų urėdijos miškų urėdas Vytautas Daukševičius, savo ilgamete produktyvia profesine veikla prisidėję, kad Lietuvos miškai būtų našūs, tvarūs, pernai pelnę JAV Jeilio universiteto aukštą įvertinimą.

Nominantus pagerbė nepaprastoji ir įgaliotoji Japonijos ambasadorė Lietuvoje Kazuko Shiraishi bei M.K. Čiurlionio fondo garbės prezidentas, Lietuvos mokslų akademijos prezidentas akademikas Valdemaras Razumas. Šviesuoliams jie įteikė taures, dekoruotas M. K. Čiurlionio kūrinių motyvais ir Šviesuolių vardų liudijimus. Apdovanojimo įteikimo ceremonijoje V. Daukševičius ir S. Bairašauskas sakė, kad šis jų pagerbimas – tai kartu ir Jonavos bei Šilutės miškų urėdijų kolektyvų ilgamečio triūso įvertinimas.

Praejusiais metais Šviesuolio nominacijomis buvo paskatinta 10 iškilų miškininkų.

Miškininkams apdovanojimą įteikia nepaprastoji ir įgaliotoji Japonijos ambasadorė Lietuvoje Kazuko Shiraishi

Šių metų Lietuvos šviesuolių nominacijomis paskatinti miškininkai (iš kairės) – S. Bairašauskas ir V. Daukševičius

Skaitytojams trumpai priminsime šių metų Šviesuolių vardus pelniusių miškininkų profesines biografijas, jų pilietiškumą ir indėlį į šalies miškininkystės plėtrą.

Nominantai yra kilę iš Alytaus rajono, panašūs savo būdu, požiūriu į gyvenimą, mišką, abu miškininko kelią pradėjo nuo Vilniaus miškų technikumui. Jį baigę abu panašiai kopė karjeros laiptais: girininko pavaduotojas, girininkas, vyriausiasis specialistas, miškų urėdas.

Stepas Bairašauskas (g. 1939 m.) miškų sistemoje pradėjo dirbti 1959 m. Šakių miškų urėdijos Lekėčių girininkijoje. Po tarnybos pasienio kariuomenėje, nuo 1962 m. rūpinosi pamario miškais. Čia jam teko dirbti Vainuto, Kintų girininkijose, 12 metų vyriausiuoju inžinieriumi, miškų urėdo pavaduotoju, iki smulkmenų pažinti miškų atkūrimo, įveisimo, apsaugos ir miško ruošos darbus. O jie pamario krašte skyrėsi nuo žemyno regionų. Nemažai pamario miškų pavasariais užlieja potvynis, todėl medieną iš apsemtų kirtaviečių tekdavo iki kelių plukdyti mažais sieliais (po 20 m³), o Kintų girininkijoje iš durpynų ji traukta nutiestu siauroju geležinkelio (vagonėlius su mediena bėgiais traukė arkliai). Šilutės miškininkams teko kelerius metus likviduoti 1967 m. rudens viesulo padarinius, atkurti išverstas plynumas.

S. Bairašauskui tapus 1992 m. Šilutės miškų urėdu tenka aprepti viską, kas susiję su miškais, pamariu, principingai išsakyti miškininkų poziciją, ginant gamtos vertybes nuo verslo bei privatizacijos skverbimosi, kai buvo užsimota vos ne visą Kuršių marių pakrantę nuo Kintų iki Ventės rago išdalinti turtingų ir įtakingų tautiečių privačioms valdoms. Dabar pamarys išliko visuomenei prieinama rekreacine zona, kurios patrauklumu rūpinasi ir miškų urėdijos miškininkai. „Sakyti viešai tiesą nėra lengva. Bet kitaip elgtis negalėjau“, – sako nominantas S. Bairašauskas.

Eigulio sūnus **Vytautas Daukševičius** (g. 1944 m.) miškų sistemoje dirbo nuo 1962 m., 1968-2013 metai skirti Jonavos krašto miškams. Pelnęs daugumos kolektyvo narių pasitikėjimą ir pagarbą, 1990 m. vasarį išrinktas Jonavos miškų urėdu, šiose pareigose dirbo iki išėjimo šiemet liepą į pensiją. Jis įdėjo daug pastangų, gydydamas Jonavos miškams ne audrų, o neapgalvotos žmonių veiklos padarytas skausmingas žaizdas. Apie 1979-1980 m. ėmus masiškai džiūti aplink Jonavą spygliuočių medynams, Jonavos miškininkams teko ilgai ir kantriai įrodinėti, kad medžiai džiūsta nuo Jonavos azoto trąšų įmonės į atmosferą išmetamų teršalų. Tai pripažinus ir skyrus lėšų, teko įvairiomis technologijomis atkurti iškirstus išdžiūvusius miškus. Plečiant 1976 m. Gaiziūnų karinį poligoną, buvo iškirstas didelis plotas kerpšilių, išrauti net kelmiai. Poligonas virto vėjo pustoma smėlynų dykuma.

Nepriklausomybės metais šią dykumą didelėmis pastangomis Jonavos miškų urėdijos miškininkams pavyko vėl atkurti mišku. Mokslo tyrimams veisti bandomieji želdiniai.

Visais laikais reikėjo saugoti degius miškus nuo gaisrų, atkurti degimvietes. Daug triūso įdėta tiesiant miško kelius, kuriant miškininkų gyvenvietes, statant naujas girininkijų sodybas.

Principingas, turintis savo nuomonę miškų urėdas V. Daukševičius rinktas Miškų urėdų valdybos nariu. Šiemet paskatintas Generalinės miškų urėdijos medaliu „Aukšinis ąžuolo lapas“. Prabėgusių metų Jonavos miškuose veikla susidėliojo į neseniai išleistą apžvalginį metraštį „Girių pavilioti“.

MG inf.

Apie bebrus, mišką ir vandenį Baltijos šalių regione

Dr. ALIUS ULEVIČIUS
VU Gamtos mokslų fakultetas

Švedijos miškų agentūra vykdomu projektu „Miškininkystė ir vanduo“ siekia įvertinti padėtį Baltijos jūrą supančių šalių miškų ekosistemose, įvardinant pagrindines problemas, kylančias dėl miškų ekonominių resursų naudojimo ir ekologinių funkcijų atitikties bei pateikti šių problemų sprendimo būdus.

Jau organizuoti keturi miškininkų ir mokslininkų iš Švedijos, Lenkijos, Rusijos, Estijos, Latvijos ir Lietuvos susitikimai (jie vyko 2012 m. rugsėjį Rygoje, šiemet gegužę – Kaliningrade, rugsėjį – Geteborge, spalio pradžioje – Palangoje bei Kretingos miškų urėdijos miškuose). Ketvirtame susitikime Palangoje pagrindinis diskusijų objektas buvo bebras. Kodėl jis?

Truputis statistikos. Lietuvoje šiuo metu gyvena beveik 100 000 bebrų, kasmet apie penktadalis jų sumedžiojama. Apie pusę visų bebraviečių laikomos neperspektyviomis (įsikūrusios netinkamose vietose, daro apčiuopiamą žalą). Apie 10 proc. bebraviečių – itin vertingos buveinės, todėl turėtų įgauti saugomų objektų statusą (pvz., patekti į kertinių miško buveinių kadastrą). Likusios 40 proc. bebraviečių gali būti klasifikuojamos kaip perspektyvios, kur bebrai nedaro žymios žalos, turi teigiamos įtakos ekosistemai.

Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, per 2012 m. šie gyvūnai naujai patvenkė 284 ha miškų (48 proc. mažiau nei 2011 m.). Iš 2011 m. buvo likę 975 nesutvarkytų pažeistų medynų. Pernai daugiau

sia užtventkų miško plotų buvo Ukmergės (528 ha), Utenos (94 ha) ir Zarasų (73 ha) miškų urėdijose. 2012 m. bebrų pažeidimai likviduoti 859 ha plote. Metų pabaigoje pažeistų miškų liko 342 ha, t. y. 65 proc. mažiau nei 2011 m.

Bebrai dabar gana gausūs ir Baltijos jūros regione, ypač Lietuvoje, Latvijoje ir Rusijoje, todėl jų daroma įtaka miškams šiuose kraštuose labiausiai akivaizdi.

Mūsų plotuose bebrai gyvena tūkstančius metų, tvenkdami nedidelius upelius, patvankomis, savais „kirtimais“ keisdami kraštovaizdį, biologinę įvairovę. Kol miškų buvo pakankamai daug, jų veikla nekėlė didelės grėsmės ekosistemoms. Dabar, kad būtų patogiau susisiekti, naudoti miškus, daugelį masyvų išraižė tankus sausinimo kanalų ir kelių tinklas, „sureguliuotos“ buvusių miško upelių vagos. Įdėjus daug lėšų, medynai tapo sausesni, atsparesni ir našesni. Tačiau miškuose beveik nebeliko mažųjų vandens tėkmių, prarastos vertingos šlapios buveinės. Prisitaikydami prie pakitusių sąlygų, bebrai pamėgo miško melioracijos griovius (apie 30 proc. bebraviečių Lietuvoje įsikūrusios būtent miško melioracijos kanaluose), kuriuos intensyviai tvindo, ardo jų šlaitus ir krantus. Paskaičiuota, kad viena bebrų patvanka melioracijos griovyje sulaiko vidutiniškai apie 3000 m³ vandens. Tai momentinis kiekis, kuris nuolat atsinaujina, nes dalis jo papildoma gruntiniu vandeniu, dalis išgaruoja (taip formuojamas mikroklimatas), o pati patvanka papildoma kritulių ir pavir-

Bebrų patvenktas upelis

šinio nuotėkio vandeniu. Nereikia pamiršti, jog bebrų patvankose kaupiasi ir mineralinės bei organinės medžiagos, kurios pritraukia daug kitų rūšių gyvūnų.

Tai tik keletas argumentų, kodėl siekiant tvarios miško ekosistemos, bebrų poveikis privalo būti įvertintas visapusiškai. Tik konstruktyvi miškininkų ir ekologų diskusija gali rasti balansą tarp miško naudojimo ir jo ekologinės funkcijos. Supratęs tai, kaip padaryti praktiškai? Čia susipynę daugybė klausimų: miško ir žemės nuosavybė, kitų nei mediena resursų naudojimas, žalos atlyginimas, kraštovaizdžio planavimas, gamtinių vertybių išsaugojimas, visuomenės ekologinis išprusimas, skirtumai tarp regionų aplink Baltijos jūrą ir pan.

Daugiau ar mažiau šie klausimai buvo aptarti minėtame renginyje. Malonu pažymėti, jog numatomas projektas įvairių institucijų bei visuomenės grupių yra planuojamas kaip viena iš prioritetinių veiklų.

Kretingos miškų urėdijos miškininkai pademonstravo tipiškus bebrų poveikio miškui pavyzdžius: kur bebrai turėtų būti reguliuojami, o kur – saugomi. Toks požiūris, kuomet išvelgiami visi kertinės rūšies aspektai, teikia nemažai optimizmo, jog bus rasti visoms pusėms priimtini sprendimai. ■

Kretingos urėdijos miškuose

Šiandieniniai uosių džiūtės tyrimai Europoje

ALMA GUSTIENĖ

Valstybinės miškų tarnybos Miško sanitarinės apsaugos skyrius

Dr. VAIDOTAS LYGIS

Gamtos tyrimų centro Botanikos institutas

Ligos pažeistas uosynas

Europoje įsisiūbavusi pandeminė mikroskopinio grybo *Hymenoscyphus pseudoalbidus* (nelytinė stadija – *Chalara fraxinea*) sukelta liga kelia vis rimtesnę grėsmę paprastojo uosio (*Fraxinus excelsior*) išlikimui, pažeidžiamos ir kitos natūraliai Europoje augančios bei introdukuotos uosio rūšys. Rugsėjo 4-6 d. Švedijoje, Malmö mieste vyko pasitarimas „Pasiekimai uosių džiūtės tyrimuose“, kuriame dalyvavo per 100 atstovų iš 37 šalių. Žurnalo skaitytojus trumpai supažindinsime su išsakytomis įžvalgomis (pranešimų santraukas anglų kalba galima rasti internetiniame puslapyje www.fraxback.com skiltyje „meeting reports“).

Ligos plitimas įgavo pagreitį

Importavus 2012 m. keletą tūkstančių apkrėstų paprastojo uosio (*Fraxinus excelsior*) sodinukų iš Olandijos, liga išplito Didžiojoje Britanijoje bei Airijoje. Šiose šalyse imtasi griežtų ligos kontrolės priemonių (pvz., medelyne ar miško želdiniuose aptikus ligos požymius, visi uosio sodmenys nedelsiant iškasami ir sunaikinami), nemažai lėšų skirta medynų sanitarinei būklei stebėti ir moksliniams tyrimams. Šiomet liepos mėn. Airijoje priimta strategija (*All-Ireland Chalara Control Strategy*), apibrėžianti uosių ligos identifikavimo, kontrolės ir likvidavimo politiką bei veiksmus jai įgyvendinti.

Šiandien galime stebėti skirtingus Europos uosynus siaubiančios epidemijos vystymosi etapus: pradinę stadiją (epideminį frontą) Didžiojoje Britanijoje ir Airijoje, Italijoje, Prancūzijoje, Šveicarijoje, ligos piką Skandinavijoje, centrinėje ir pietų Europoje, Ukrainoje bei vakarų Rusijoje ir chronišką (poepideminę) stadiją Lenkijoje, Lietuvoje, Latvijoje ir kitose gretimose Rytų Europos šalyse. Nepaisant per du dešimtmečius surinktos informacijos, skirtų finansinių resursų tyrimams ir miško sanitarinėms priemonėms įgyvendinti, kol kas tyrėjai negali pasidžiaugti radę sprendimą, kaip kovoti su šia pražūtinga uosių liga.

Hymenoscyphus pseudoalbidus vaisiakūniai (apoteciai), išaugę ant nukritusių pernykščių uosio lapkočių

AUTORIŲ NUotraukos

Mįslinga patogeno kilmė

Japonijoje atlikti nauji tyrimai parodė, kad uosių ligos sukėlėjo, patogeninio aukšliagybio *Hymenoscyphus pseudoalbidus* kilmė sietina su Tolimaisiais Rytai. Šis grybas natūraliai paplitęs Japonijoje, žinomas, kaip nukritusius lapus ardantis saprotrofas, kuris vietiniam mandžiūriniam uosiui (*F. mandshurica*) nesukelia ligos. Be to, atlikus Japonijoje surinktų *H. pseudoalbidus* pavyzdžių DNR tyrimus paaiškėjo, kad čia šiai rūšiai būdinga didelė populiacijų genetinė įvairovė, o europinių populiacijų įvairovė gerokai mažesnė. Tai leidžia manyti, kad pastarosios susiformavo vėliau nei Japonijoje iš nedidelio skaičiaus į Europą neseniai patekusių grybo individų. Kelinama hipotezė, kad mūsų žemyną šis patogenas pasiekė mandžiūrinio uosio sėjinukus importavus į Lenkiją. Susiformavus vaisiakūniams, sporomis buvo apkrėsti vietiniai paprastieji uosiai ir ilgainiui ši liga išplito visomis kryptimis.

Agresyvi invazinė rūšis *H. pseudoalbidus* iš natūralios nišos Europoje pamažu ištumia vietinę nepatogenišką rūšį *H. albidus*, kuri, beje, yra artima *H. pseudoalbidus*. Tai puikiai iliustruoja Danijoje atlikti tyrimai: iki 2005 m. surinktuose herbariumo pavyzdžiuose randama tik *H. albidus*, 2005 m. jau atsiranda keletas *H. pseudoalbidus* pavyzdžių, o nuo 2010 m. – visi grybai identifikuoti tik kaip *H. pseudoalbidus*. Tas pats procesas stebimas ir Prancūzijoje. Abi rūšys morfologiškai labai panašios, tačiau jų biologija ir ekologinės savybės gana ženkliai skiriasi. Nelytinė stadija (*C. fraxinea*) būdinga tik *H. pseudoalbidus* rūšiai. Taigi abu lotyniški grybo pavadinimai tinka nusakyti uosių džiūties patogeną. Grybo *H. albidus* nelytinė stadija kol kas mokslui nėra žinoma, net gali būti, kad ji apskritai neegzistuoja.

Kovos priemonė – uosio selekcija

Atsparių uosių selekciją ir genetinius uosio tyrimus intensyviai vykdo Danija, Švedija, Austrija, Vokietija, Olandija, Prancūzija, Lietuva, neseniai darbo ėmėsi ir Didžioji Britanija bei Airija. Švedijoje ir Danijoje įveistų paprastojo uosio sėklinių plantacijų vertinimas parodė skirtingą medelių atsparumą infekcijai populiacijų, šeimų ir individualiame lygmenyse, tačiau nė vienas net ir atspariausios populiacijos ar šeimos atstovas (visi plantacijose auginami jo klonai) nebuvo absoliučiai atsparūs džiūčiai. Pastebėta, kad ligos labiau pažeidžiami tie uosio genotipai, kurie pavasarį išsprogsta ir lapus rudenį numeta vėliausiai. Šį reiškinį bandoma aiškinti tuo, kad ilgiau ant medžių išsilaikantys lapai pailgina augalo vegetaciją rudenį, ypač esant padidėjusiam ligos infekciniam fonui, ir dėl to padidėja infekcijos tikimybė.

Prasidėjus džiūčiai, iš atrinktų atspariausių paprastojo uosio populiacijų išauginti jų palikuonys Danijoje, Švedijoje, Lietuvoje, Austrijoje ir įvesti bandomieji želdiniai, kuriuose reguliariai vertinamas skirtingų populiacijų, šeimų bei genotipų atsparumas *H. pseudoalbidus* sukeliama ligai. Tyrimai rodo, kad tik nedidelė dalis medžių (<5 proc.) pasižymi didesniu atsparumu. Lietuvos miškų instituto mokslininkai nustatė, kad praktiškai visos šalies bandomuosiuose želdiniuose testuotos užsieninės kilmės uosio populiacijos mūsų sąlygomis nepasižymi nei geru augimu, nei atsparumu. Tik nedaugelis lietuviškų populiacijų yra perspektyvios. Tačiau yra tikimybė atrinkti džiūčiai mažiausiai jautrius uosio genotipus ir juos panaudoti uosynams atkurti.

DEBBIE MILLER nuotrauka
(USDA Forest Service, insectimages.org)

Blizgiavabalio *Agrilus planipennis* suaugėlis ant uosio lapo

DAVID CAPPAERT nuotrauka
(Michigan State University, insectimages.org)

Blizgiavabalio *Agrilus planipennis* lerva uosio medienoje

Švedijoje 2013-2015 m. vykdoma nacionalinė kampanija, kurios metu privačių miškų savininkai prašomi pranešti apie mažiau pažeistus, sveikiau atrodančius uosius, skatinama jų nekirsti.

Uosynų natūralaus atsikūrimo vertinimas

Lietuvos ir Latvijos mokslininkai pastebėjo, kad vyksta labai silpnas savaiminis uosio atžėlimas pažeistų medynų kirtavietėse, susirūpinimą kelia žėlinių sveikatingumas. Anksčiau sveiki uosiai pasižymėdavo puikiu gebėjimu atželti iš kelmo. Deja, dabar *H. pseudoalbidus* pažeistų uosių šaknis intensyviai pūdo kelmotis (*Armillaria* spp.), o tai labai susilpnina kelmų atžalinę galią. Be to, išaugusios atžalos neretai nudžiūsta dėl *H. pseudoalbidus* sukeltų nekrozių ir išskiriamų toksinų. Todėl buvusių uosynų sklypuose veisiami kitų medžių rūšių želdiniai, atitinkantys augavietės sąlygas, arba biržės paliekamos savaiminiam atžėlimui.

Latvijoje vykdomas uosynų būklės monitoringas: visoje šalies teritorijoje išdėstyti tyrimo barelių tinkle stebima natūrali rūšių, augalų bendrijų kaita džiūties pažeistuose medynuose. Pastebėta, kad sveikesni uosiai auga tuose medynuose, kur yra nemaža kitų lapuočių rūšių priemaiša.

Ligos sukėlėjo biologijos ir ekologinių savybių tyrimai, kontrolės priemonių paieška

Europos šalyse atliekami įvairūs tyrimai uosių džiūties tematika. Austriai, čekai, norvegai, estai atliko tyrimus grybo *H. pseudoalbidus* vaisiakūnių (apotecių) susiformavimui ir askosporų sklaidos sezoniškumui įvertinti. Pvz., Estijoje nustatyta, kad vaisiakūniai ant nukritusių lapkočių anksčiausiai pasirodo birželio mėn. ir juos galima rasti iki spalio pradžios, o askosporos barstomos liepos – rugpjūčio mėn.

Čekijoje atliktas eksperimentas panaudojant askosporų gaudykles, kurios buvo sukabintos uosyne skirtingame aukštyje nuo žemės paviršiaus bei įvairiu atstumu nuo medyno. Tyrimai atskleidė, kad didžiausias sporų tankis ore yra arčiausiai miško paklotės, o nunešamas atstumas tiesiogiai priklauso nuo vėjo krypties ir greičio.

Kitas Čekijoje atliktas tyrimas buvo skirtas endofitinių uosio grybų paieškai bei išskyrimui ir jų antagonistiškumo (priešpriešos, nesuderinamumo) *H. pseudoalbidus* testavimui. Tačiau šie bandymai kol kas atlikti tik laboratorinėmis sąlygomis. Taip pat *in vitro* bandymu čekai patikrino įvairių fungicidų efektyvumą *H. pseudoalbidus* grynųjų

kultūrų augimo slopinimui *Petri* lėkštelėse. Atrinkti 5 efektyviausiai augimą stabdantys fungicidai bus išbandyti ant uosio medelių medelynuose.

Didžiojoje Britanijoje atlikti keleto alyvmedinių šeimai (*Oleaceae*) priklausančių medžių genčių (pastarajai priklauso ir uosio gentis) atstovų dirbtiniai apkrėtimai grybu *H. pseudoalbidus*. Pastebėta, kad uosio, forsitijos bei ligistro ūglių apkrėtimo vietose susiformavo nekrozės, tačiau reikėtų dar patikrinti, ar jas tikrai sukėlė apkrėtimui panaudoti grybai.

Pietinėje Švedijoje 2009-2011 m. ir 2013 m. vertintas džiūties poveikis seniems uosių medžiams. Apžiūrėjus daugiau kaip 300 medžių, konstatuota, kad nuo 63 proc. uosių 2009 m. iki 76 proc. uosių 2011 m. buvo pažeisti *H. pseudoalbidus* sukeltos ligos, o 3 proc. uosių visai nudžiūvo. Pastebėta tendencija, kad didesnio skersmens uosiai buvo mažiau pažeisti. Manoma, kad senesnių ir didesnės apimties medžių audiniuose reziduoja rūšimis turtingesnės (kiekybiškai ar kiekybiškai kitokios) grybų (endofitų) bendrijos, nei jaunuose medžiuose; tai gali turėti įtakos skirtingam jų atsparumui ar patogeno plitimo greičiui.

Gamtos tyrimų centro Botanikos instituto ir Šveicarijos Federalinio miškų, sniego ir kraštovaizdžio tyrimų instituto mokslininkų vykdomas bendras Lietuvos – Šveicarijos bendradarbiavimo programos projektas „Mikovirusų paplitimas epideminėse ir poepideminėse uosių džiūties sukėlėjo *Chalara fraxinea* populiacijose ir šių virusų panaudojimo galimybės džiūties biologinei kontrolei

(„CONTROL DIE BACK“)“ įgalins ištirti uosių džiūties sukėlėjo *H. pseudoalbidus* populiacijų genetinę įvairovę bei grybą parazitujančių mikovirusų paplitimą abiejose šalyse, įvertinti šių mikovirusų panaudojimo potencialą uosių džiūties biologinei kontrolei. Manoma, kad minėto projekto rezultatai sudarys prielaidas kurti ir išbandyti naujus būdus šios niokojančios ligos kontrolei.

Naujas pavojus Europos uosynams – blizgiavabalis *Agrilus planipennis*

Laiku įgyvendinus prevencines karantino priemones, Šiaurės Amerikos dar nepasiekė Europos uosynus siaubiančios džiūties sukėlėjas. Deja „naujasis pasaulis“ turi kitą uosių niokotoją – blizgiavabalių (*Buprestidae*) šeimos siaurablizgių (*Agrilus*) genties vabalą *Agrilus planipennis*. Tai vėlgis iš tų pačių Tolimųjų Rytų užklydusi invazinė rūšis, Š. Amerikoje pirmą kartą aptikta 2002 m. Šis žalios su metaliniu žvilgesiu spalvos, apie 8 mm ilgio vabalas invazijos epicentre, Mičigano valstijoje, nudžiovino net 99 proc. vietinių uosių.

Vabalai suaugę maitinasi uosių lapais, o didžiausią žalą medžiams padaro lervos, kurių takai po žieve sutrikdo vandens ir maistmedžiagų tekėjimą. Vabzdžių užpultas medis nudžiūsta per 2-3 metus. Tuose regionuose, kur vabzdžiai yra invaziniai, jie neturi natūralių priešų, todėl plitimas praktiškai neribojamas, dėl to smarkiai pažeidžiamos vietinės uosio populiacijos.

Dėl tokios agresyvios ir sparčios blizgiavabalio bei *H. pseudoalbidus* invazijos, atitinkamai, Š. Amerikoje ir Europoje, vietinės uosio rūšys nespėjo išvystyti apsauginių ir gynybinių funkcijų, kai Rytų Azijoje augančiam mandžiūriniam uosiui nei vabalas, nei grybas nekelia didesnės grėsmės. Per daugelį metų susiformavę augalo ir parazito santykiai nulėmė palyginti draugišką koegzistavimą natūralioje aplinkoje. Tai neįmanoma staigaus invazinio organizmo atpuolio atveju.

Šiandien Š. Amerikos ir Europos mokslininkai uosių ateitį piešia niūriomis spalvomis. Karantininis *A. planipennis* jau aptiktas Rusijos europinėje dalyje, netoli Maskvos, ir panašu, kad pamažu plinta vakarų link. Netolimoje ateityje gali tėti pradėti vykdyti ne tik *H. pseudoalbidus*, bet ir blizgiavabaliui *A. planipennis* atsparių uosių selekciją.

Iškilus globaliai grėsmei išnykti paprastajam uosiui, būtina sutelkti tarptautinės mokslininkų ir kitų tyrėjų pajėgas, ieškant patikimų kovos būdų su uosius pažeidžiančiomis ligomis bei kenkėjais. ■

SIP PROTECTION – didžiausias dirbantiems miške rūbų, avalynės ir darbo saugos priemonių gamintojas Europoje

MMC Forest

UAB „MMC Forest“
 Nausodžio k.,
 Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.
 Tel. 8 673 51506
 El. paštas info@mmc.lt
 www.miskui.lt

Pasirūpink saugiu ir komfortabiliu darbu miške...

VALTRA

Individually Yours

GRÉGOIRE BESSON

Miškui skirtos diskinės akėčios

SAMPO 3 ROSENLEW

Darbinis ilgis	2,00 m	2,30 m	2,50 m	Diskų skaičius	8	8	9	Disko skersmuo (mm)	660	660/710/810	660/710/810
Svoris	1875 kg	1930 kg	2060 kg	Galingumas	110 AJ	130 AJ	150 AJ				

Kalvarijų g. 125-602, 08221 Vilnius

Tel. 8 5 2737000, faks. 8 5 2472085, mob. tel. 8 687 40042, el. paštas rovaltra@rovaltra.lt

www.rovaltra.lt

PALAX®

Malkų ruošimo profesionalai iš Suomijos

PALAX Logsplit 60

PALAX Logsplit 100

PALAX 55 T

PALAX Active

PALAX KS 35 Ergo

PALAX KS 43S

PALAX KS 50S

PALAX Combi M II

PALAX Power 70S

PALAX Power 90S

PALAX Power 100S

PALAX Handy

PALAX KS 40

Gamintojo atstovas Lietuvoje
S. Videikos įmonė „Santera“

Tel. 8 611 34872
El. p. info@miskams.lt

www.miskams.lt

Ažuolų lapų kenkėjai – galai

Dr. BANGA GRIGALIŪNAITĖ,
dr. ANTANAS MATELIS, dr. JUOZAS LABOKAS

Gegužės – rugpjūčio mėn. jaunesnio amžiaus paprastųjų ažuolų (*Quercus robur*) lapus puola vapsvos. Tai vabzdžių klasės plėviasparnių būrio kenkėjai, deformuojantys ažuolų lapus. Per metus išsivysto dvi jų generacijos – pavasarinė ir rudeninė. Pirmiausiai vapsvų patelės po vieną kiaušinėlį padeda į adventyvinius viršūninius ar šoninius ažuolų ūglių pumpurus. Pavasarį susiformuoja citrinos formos iki 3 mm ilgio rausva išaugėlė. Vėliau išaugo tamsėja, jose atskirai vystosi patelės ir

patinai. Esant šiltam pavasariui, suaugėliai išskrenda ir po kopuliacijos patelės į jaunų ažuolų lapų gyslas apatinėje lapo pusėje padeda jau apvaisintus kiaušinėlius.

Kiaušinėlio padėjimo vietoje pradeda formotis lapo išauga (gumbas), vadinamas galu. Obuoliškosios gumbavapsvės (*Cynips quercusfolii*) galai išauga iki 2-2,5 cm (žr. pav.), o *Neuroterus quercusbaccarum* žymiai mažesni – iki 6 mm (žr. pav.). Galuose vystosi viena lervutė. Rudenį su lapais nukrenta ir galai. Juose aptinkama lėliukė, iš kurios vė-

liau išsivysto patelė. Šie ažuolų lapų galus formuojantys kenkėjai paplitę Europoje.

Šiomet Varėnos rajone, Margionių kaime pamiškėje teko matyti *Neuroterus quercusbaccarum* galą, kuris pažeidė per 50-ies metų paprastąjį ažuolą. Manoma, kad į Lietuvą šis kenkėjas pateko iš Lenkijos, kur yra plačiau išplitęs. Jis taip pat paplitęs Šiaurės Afrikoje, Mažosioje Azijoje. Iki šiol šie kenkėjai Lietuvoje ažuolams didelės žalos nepadarė ir cheminės priemonės netaikomos. ■

Cynips quercusfolii galas (1,5 cm dydžio) ant *Quercus robur* lapo

Neuroterus quercusbaccarum galai (iki 5 mm) ant *Quercus robur* lapo

nokian PADANGOS MIŠKO TECHNIKAI

UAB „PGM TECHNIKA“

Plento g. 6, Užliedžiai, 54305 Kauno r.

www.pgmtechnika.lt

Faks. 8 37 215101

Tel. 8 683 24140 (Aidas)
El. paštas info@pgmtechnika.lt

Tel. 8 656 82777 (Darius)
El. paštas darius@pgmtechnika.lt

Tel. 8 607 77723 (Marius)
El. paštas marius@pgmtechnika.lt

nokian®
HEAVY TYRES

nokian
Forest King F

Marius Kavaliauskas – žemės ūkio mokslų daktaras

Prof. habil. dr., dr. h. c. ROMUALDAS DELTUVAS

Lietuvos miškininkų bendruomenę papildė dar vienas mokslininkas: ASU Miškotvarkos ir medienotyros instituto doktorantas Marius Kavaliauskas pernai gruodžio 19 d. apgynė žemės ūkio mokslų srities miškotyros krypties daktaro disertaciją.

Būsimasis daktaras gimė 1981 m. spalio 3 d. Kaune, statybų sektoriaus darbuotojų Romualdo ir Stefos Kavaliauskų šeimoje. Nuo mažens leidamas vasaras senelių sodyboje Raseinių rajone, Marius pajuto potraukį paslaptįingam miškui, gamtai. Todėl baigęs 2000 m. Kauno „Aušros“ gimnaziją, nedvejodamas įstojo į LŽŪU studijuoti miškininkystės. Po bakalauro studijų, pasinaudojęs ES finansuojama dėstytojų ir studentų mainų programa Socrates/Erasmus, 2004 m. rugsėjį išvyko vieneriems metams magistrantūros studijų į Joensu universitetą Suomijoje. Grįžęs tęsė magistratūros studijas ASU ir ėmėsi magistrinio darbo „Miškų urėdijų vadovaujančių darbuotojų darbo laiko naudojimo tyrimas (vadovas doc. Juozapas Mažeika). Kaip ir daugelis šiuolaikinių magistrantų, studijų metais įsidarbino nekilnojamojo turto agentūros vadybininku, vėliau – nekilnojamojo turto prekybos ir nuomos Lietuvoje tarpininku UAB „Ober Haus“. 2007 m. parengęs ir apgynęs labai gerą magistro darbą, Marius dar metus dirbo šioje firmoje, kaupė praktinį patyrimą. Potraukis mokslui nugalėjo – 2008 m. spalį Marius tapo tuometinės Miškotvarkos katedros doktorantu. Jam pasiūlyta darbo tema, susijusi su miškų urėdijų darbo efektyvumo vertinimu. Pirmasis darbo vadovas buvo doc. Juozapas Mažeika, 2010 m. doktorantą „perėmė“ prof. Romualdas Deltuvus. Darbo konsultantas vadybos klausimais buvo prof. Jonas Čaplikas, matematinių priemonių – lektorius Eligijus Laurinavičius. Tyrimus rėmė, jais nuolat domėjosi ir netgi metodinius sprendimus siūlė tuometinis generalinio miškų urėdo pavaduotojas Zdislovas Truskauskas.

Doktorantas M. Kavaliauskas turėjo galimybę apsilankyti AB bendrovėje „Austrijos valstybiniai miškai“, kelių Vokietijos žemių, Lenkijos, Švedijos valstybinių miškų įmonėse, kur susipažino su valstybinio miško ūkio valdymo ypatumais, mokesčių sistemomis, teikiamų paslaugų rūšimis ir jų finansavimo formomis, miško išteklių bei turto grąžos iš miško vertinimo metodiniais principais.

Disertaciniame darbe „Valstybinių miškų urėdijų veiklos daugiarodiklė išteklių ir rezultatų sąveika“ ekspertų apklausomis, šiuolaikinių matematinių metodų bei ankstesnių tyrimų pagrindu siekta naujai pažvelgti į miškų urėdijų veiklos analizę, didžiausią dėmesį skiriant vieningai rodiklių sistemai, jų svorių problemai bei išteklių ir rezultatų sąveikos įvertinimui. Siekta iširti daugiarodiklės išteklių ir rezultatų sąveikos analizės metodų galimybes miškų urėdijų veiklos efektyvumui įvertinti.

M. Kavaliauskas atliko miškų urėdijų metinę ataskaitų analizę, parengė pirminę (detalią) miškų urėdijų išteklius ir rezultatus apibūdi-

nančių rodiklių sistemą, miško ūkio ekspertų apklausą dėl tų rodiklių svorių ūkinėje veikloje, parengė sustambintų veiklos rodiklių sistemą ir nustatė tų rodiklių svorius, išanalizavo rodiklių sąveiką bei išbandė sukurtoją sistemą urėdijų veiklos efektyvumui 2002-2010 m. laikotarpiu vertinti. Daug nuveikta, pritaikant duomenų gaubtinės analizės metodą miškų urėdijų veiklos efektyvumui palyginti.

Teigiamus atsiliepimus apie darbą atsiuntė Valstybinės miškų tarnybos direktorius dr. Rimantas Prūsaitis ir LMSA pirmininkas dr. Algis Gaižutis. Oficialūs oponentai – prof. habil. dr. Andrius Kuliešis ir doc. dr. Edmundas Petrauskas bei disertacijos gynimo taryba – doc. dr. Almantas Kliučius (pirmininkas), nariai: prof. dr. Algirdas Augustaitis, prof. habil. dr. Romualdas Juknys, prof. habil. dr. Zigmantas Lydeka, dr. Diana Mizaraitė pripažino M. Kavaliauskui žemės ūkio mokslų daktaro vardą.

Pastaruoju metu dr. Marius Kavaliauskas dirba ASU Miškotvarkos ir medienotyros institute lektoriumi, dėsto Miško politikos ir teisės pagrindų, Miško ūkio valdymo, Mokslinės ir technologinės kūrybos pagrindų dalykus bakalaurams, Miško ūkio valdymo teorijos ir metodologijos dalyką magistrantams ir Miško ekonomikos kursą doktorantams. Kaip aktyvus bendruomenės narys, išrinktas į Miškų ir ekologijos fakulteto tarybą.

Su žmona Indre augina sūnų Augustą.

Linkime jaunajam mokslų daktarui ir dėstytojui tolesnės sėkmės miškotyros mokslo baruose bei perduodant naujausias žinias studentams. ■

Jaunasis mokslininkas su disertacinio darbo kuratoriais – ASU prof. R. Deltuvu ir tuometiniu generalinio miškų urėdo pavaduotoju Z. Truskausku

Miško ruošą be provėžų

Ne vienas miškininkas su skaudančia širdimi stebi, kaip sunki ratinė technika maitoja laikinai ar nuolat drėkstančius, molingus, puveningus ar kitus silpnus, poveikiui jautrius dirvožemius. Pažeidžiama šių dirvožemių struktūra, vandens ir oro balansas, paliekamos ilgai negyjančios provėžos.

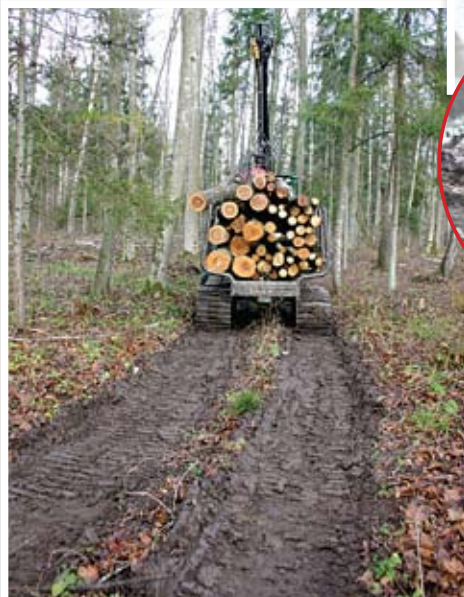
Daugelis miško ruošėjų taip pat nesidžiaugia dažnesniais purvu klampojančios technikos gedimais, nuolatinėmis paskendusios technikos gelbėjimo operacijomis.

Deja, esant nestabilioms žiemoms su dažniais atodreškiais, šios problemos išliks ir ateityje.

Problemos sprendimas – lengvos vikšrinės technikos naudojimas, pavyzdžiui Suomijos firmos Logbear gamybos vikšrinės mini medvežės **Logbear F4000**, ar kombinuotos medvežės–medkirtės **Logbear FH4000**.

Pakrautos minimedvežės spaudimas dirvai yra mažesnis, nei žmogaus pėdos. Ji nepalieka provėžų, dėl ko jai net nereikalingi valksmai.

Esant mažiems ištraukimo atstumams, ištraukimo savikaina neviršija didelės ratinės medvežės savikainos. Didėjant ištraukimo atstumui, savikaina didėja. Bet ar tikrai verta vardan savikainos ir našumo aukoti dirvožemį?

Ratinės medvežės paskendimo vieta

Taip pat parduodame plieninius ir poliuretaninius vikšrus ratinėms medvežėms ir medkirtėms.

Įsimintini miškotvarkos darbai prie Angaros

TADAS TOVIANSKAS – POŽERSKAS

Dirbant 1952-1956 m. tuometiniame Leningrado miškų aviacijos treste inžinieriumi taksuotoju, 1954 m. pradžioje trestas gavo valstybinės svarbos užduotį – Irkutsko srityje prie Angaros upės numatytos statyti Bratsko hidroelektrinės apsemiamoje zonoje atlikti plynai iškertamų miškų inventorizaciją. Tuo tikslu buvo sudaryta ekspedicija, į kurią įėjo didelę miškotvarkos patirtį turintis ekspedicijos viršininkas Nikolajus Markovas, penki taksuotojai, dvi braižytojos – fotogrametristės ir ūkvedys. Net prabėgus šešiams dešimtmečiams išliko atmintyje šių darbų specifika, patirti įspūdžiai ir nutikimai Sibiro taigoje, kurie dabar gali atrodyti kaip egzotika.

Bratsko hidroelektrinės apsemimo zonoje augančių miškų inventorizacijai 1954 m. pavasario pradžioje gavome neblogos kokybės (1:12 000 mastelio) juodai – baltas aeronuotraukas ir bendrą užliejamos zonos planą. Ekspedicijos viršininkui padalijus daugmaž proporcingai tarp penkių taksuotojų užliejamos zonos miškų plotą, beliko pasirinkti reikiamas aeronuotraukas ir remiantis užliejamos zonos planais pagal mastelį pažymėti ant jų užliejamos zonos kontūrus. Visa tai turėjome atlikti iki išvykimo į lauko darbus.

Įpusėjus gegužei išvykome į Maskvą, o iš ten traukiniu beldėmės iki Taišeto. Čia persėdė į trečią traukinį, pravažiavę Bratską, pasiekėme prie Angaros upės įsikūrusią Zajarsko gyvenvietę. Prieš išsiskirstant po darbo objektus, turėjome atlikti vizualinės taksacijos kolektyvinę treniruotę. Tam reikėjo persikelti į kitą Angaros upės krantą.

Po treniruotės teko ilgokai ir kantriai vykti į paskirtą darbo objektą. Iš Zajarsko garlai-

viu Angaros upe žemyn pasiekiau Ustudos miestą. Čia vietinio saugumo pareigūnai leido pasisamdyti pagalbiniais darbininkais 1953 m. man talkinusius taigoje du tremtinus lietuvius – Petrą Katilį ir Joną Paulauską. Trečiu darbininku įsiprašė priimamas jaunas rusas iš Ustudos. Su jais iškeliauvome į Zalar gyvenvietę už 50 km prie Angaros. Čia tolimesnei kelionei upe gavome nusipirkti tik seną, apirusią valtį, kurią kiek pasiremontavome ir susikrovėme negausią mantą: dvi palapines, miegmaišius, maisto produktus ir nemažą krūvą aeronuotraukų. Bet pakrauta valtis išlaikė vandenyje tik du žmones...

Darbo vietą vėliau pasiekdavome Angaros upe nuolat kursuojančiais garlaiviais, pavadintais „Karlas Marksas“ ir „Besarabija“.

Atliekant apsemimo zonoje esančių miškų inventorizaciją, Angaros upės pakrantėje kas kilometrą statėme stulpus, natūroje detaliai aprašėme kiekvieną išdešifruotą aeronuotraukose taksacinį sklypą, nurodant ir

jame augantį pomiškį, traką, jo aukštį ir tankumą. Besibaigiant darbo dienai, dairydavomės vietos, kur išskleisti palapines. Nakvodavome dažniausiai netoli Angaros upės. Toks darbo ir gyvenimo būdas vasarą taigoje mums patiko, pasijutome kaip turistai.

Tačiau atsipalaiduoti nebuvo kada. Miškų inventorizacijos darbų užsakovas pageidavo iš mūsų gauti taksoraščius ir kitą medžiagą dar 1954 m., būnant mums Zajarske. Todėl kiekvieno mėnesio pabaigoje iš taigos su nuveiktų darbų ataskaita vykdavome į Zajarską, kur tekdavo užtrukti kartais ir visą savaitę. Iš Kaliningrado atsigabentų projektoriumi reikėjo iš aeronuotraukų pažymėti ant planšetų įtaksuotos apsemimo zonos vidaus situaciją. Po to kameralinio skyriaus darbuotojas, pieštuku pažymėjęs vidaus situaciją, ją išbraižydavo tušu ir planimetru apskaičiuodavo taksacinių sklypų plotus. Mes, taksuotojai, šiuos plotus įrašydavome į taksoraščius ir perduodavome juos spausdinti. Kitaip tariant, visa tai, ką įprastai atlikdavome grįžę iš lauko darbų Leningrade, dabar šiuos kameralinius darbus turėjome sklandžiai atlikti vos ne lauko sąlygomis vietoje. Pažymėję inventorizacijos duomenis miškotvarkos dokumentuose, vėl grįždavome taksuoti taigos. Rudenėjant mums į pagalbą iš Krasnojarsko komandiravo tris taksuotojus – du vyrus ir moterį.

Artėjant miškotvarkos lauko darbų pabaigai, užsakovas parūpino mums katerį „Leningrad“, kad galėtume įtaksuoti Angaros upės salose augusius miškus. Kai kurios salos upėje buvo didelės, jose šeimininkavo įsikūręs Naratai kolūkis.

Turint savo žinioje katerį, nereikėjo kas kilometrą matuoti Angaros upės salų pakrantes, daryti riboženklis, juos sukasti; salose augančių miškų taksacijai pakako vieno darbininko – mūsų ūkvedžio Makso. Darbai vyko sparčiai ir be sutrikimų. Tačiau vieną eilinę darbo dieną nutiko rimtas incidentas, galėjęs turėti nenusakomų pasekmių.

Vidurdienį užsikūrę nedidelį laužą susėdome prie jo papietauti, išsivirėme arbatos. Mums bevalgant, iš Irkutsko Angaros upe Bratsko link praplaukė garlaivis „Besarabija“. Atėjus atsinešti iš valtėlės pietums produktų, žiūrime, kad ji plūduriuoja Angaros upės viduryje. Mat, praplaukęs garlaivis sukėlė bangas, o valtėlė buvo nepirrišta...

Įkurtuvės taigos gyvenvietėje

Susisiekimas Angaros upe garlaiviu ir valtėmis

Joje, be mūsų mantos, maisto atsargų, buvo ir nemažas „pundas“ aeronuotraukų, kurios tuo metu laikytos itin slapta medžiaga. Už jų pradanginimą grėsė net kalėjimas. Ilgai nelaukęs nusimoviau batus, viršutinius drabužius ir kiek pabėgęs pakrante šokau į ledinį Angaros vandenį vytis valtėlės, nors buvau menkas plaukikas.

Kai didelėmis pastangomis pasiekiau laivelį, iškilo kebli problema, kaip į jį įlipti neapvertus. Sušalęs iki kaulų smegenų, šiaip ne taip saugiai įsiropščiau į laivelį. Tačiau naudos iš to buvo nedaug – abu irklai liko ant kranto. Upė ėmė nešti valtėlę pasroviui. Laimė, kad netoli buvo gyvenvietė. Ten nubėgę mano pagalbininkai gavo valtį, priplaukę atitempė mūsų valtėlę ir kalenantį iš šalčio mane nugabeno prie išganingo kranto. Tuo pat buvo pastatyta palapinė, kurioje įlindęs į miegamąjį maišą kiek apšilau nuo karštos arbatos ir turimų stipresnio gėrimo atsargų. Atsigavęs kitą dieną galėjau tęsti darbus. Kad ateityje nepasikartotų panaši situacija, ėmėme valtį visada prie ko nors risti.

Paradoksalu, tačiau ši priverstinė maudyklė ledinėje Angaroje neatbaidė manęs nuo šalto vandens, netgi paskatino juo grūdintis. Vėliau dirbdamas Vilniuje, būdamas Leningrado miškų technikos akademijos stacionarinėje aspirantūroje, ėmiau reguliariai praktikuoti žiemos maudynes, tapau spartietiško gyvenimo būdo pasekėju. Grįžęs 1967 m. iš Leningrado į Vilnių, maudžiausi Neryje, kol upė nebuvo stipriai užteršta įvairiais teršalais. Tai dažniausiai atlikdavau eidamas ryte į darbą prie senojo Žvėryno tilto, nepriklausomai nuo oro sąlygų.

Kartą patekau į juokingą situaciją. Kaip visada, nusirengiau iki apatinių drabužių ir

nėriau į vandenį tilto link. Išlipti iš vandens neskubėjau, nes buvau įsitikinęs, kad juo ilgiau pabūsiu vandeny, tuo šilčiau bus išlipus ant kranto. Tuo metu Žvėryno tilto gale, prie dabartinio Gedimino prospekto ir Goštauto gatvių sankryžos, buvo įrengta eismo reguliuotojo būdelė. Taip sutapo, kad tuo metu, kai aš nusirenginėjau, tiltu į darbą ministerijoje ėjo bendradarbis ir kaimynas Dainius Petrauskas. Priėjęs prie eismo reguliuotojo būdelės, jis juokais pasakė milicininkui, kad kitoje Neries pusėje nusiengęs žmogus ko gero ruošiasi skandintis. Milicininkas, iššokęs iš būdelės, švilpdamas švilpuku, puolė bėgti tiltu, kad sutrukdytų „savižudybę“. Tai prisiminus, mane lig šiol ima juokas... Dabar šią grūdinimosi procedūrą tęsiu po šaltu dušu...

...Grįžkime vėl prie Angaros. Inventorizuojant jos dešiniajame krante Labos intako baseine apsemtą zonoje augančius miškus, kelioms dienoms apsistojoje taigoje netoli Labinsko gyvenvietės. Vieną dieną gurkšnojant prie palapinių arbatą, iš gyvenvietės pusės mūsų ausis pasiekė išgąsdinto vyro klyksmas. Nedelsdamas nuskubėjau pažiūrėti, kas ten nutiko. Kai atėjau į taigos kaimelį, jame buvo susirinkęs nemažas žmonių būrys. Perbalęs ir visas drebėdamas miško darbininkas Kirilas, atgavęs kvapą, kai ką nusišvilpdamas papasakojo, kas nutiko taigoje. O istorija susiklostė brakonieriška – jis su bičiuliu užsinorėjo meškos mėsos ir kailinių. Tad žvėrių pramintuose takuose upės link jiedu prispėdė kilpų. Patyrusių brakonierių paspėstos kilpos būdavo sunkiai pastebimos. Į jas ne kartą buvau pakliuvęs ir aš, ypač 1953 m. atliekant miškotvarkos darbus Ustudos miškuose. Eidami prie vienos paspėstos kilpos, brakonieriai prisėdo ant išvirtusių

medžių parūkyti. Jie nepastebėjo, kad į kilpą buvo įkliuvusi meška. Užduodusi juos, ji pasimuistė, išsilaisvino iš kilpos ir įniršusi puolė skriaudikus. Šie nespėjo net šautuvų stvertis. Vieną jų pagavusi meška suėmė į glėbį ir ėmė draskyti. Persigandęs medkirtys Kirilas, užuot gelbėjęs draugą ir šovęs grankulkėmis į mešką, šaukdamas leidosi į kojas. Kai jis atvedė ginkluotus vyrus į meškos užpuolimo vietą, ten radome jau negyvą, stipriai apkandžiotą jo draugužį. Po šio tragiško įvykio dirbti trims taigoje buvo kiek nejauku, nes meška galėjo ir mus palaikyti skriaudikais.

...Artėjant žiemai ir paskutiniam užduoties etapui, pradėjau svajoti apie greitą išvykimą į Leningradą, tuo pačiu aplankant Vilniuje bei Kaune savo artimuosius. Tačiau šiai

Autorius su ekspedicijos ūkvedžiu Maksu

Autoriaus archyvo nuotrauka

Laisvalaikis – gimnastika

mano svajonei nebuvo lemta greit išsipildyti. Mums į pagalbą Bratske komandiruotą taksuotojų (vyro ir jo žmonos) pateiktoje taksacinėje medžiagoje aptikta nemažai broko, bet jį padariusieji suskubo išvykti į Krasnojarską. Ekspedicijos viršininkas įpareigojo mane nuvykti į Bratską ir šią taksacinę medžiagą patikrinti natūroje. Traukiniu pasiekiau Bratską, susiradau viešbutį, kur buvo apsistoję mūsų talkininkai. Viešbučio administracija papasakojo, kad šiems talkininkams ne miško taksacija rūpėjo – jie čia smagiai leido laiką, girtuokliavo (jų terminologija „kerasinili“). Man beliko vykti į užliejamoje zonoje augan-

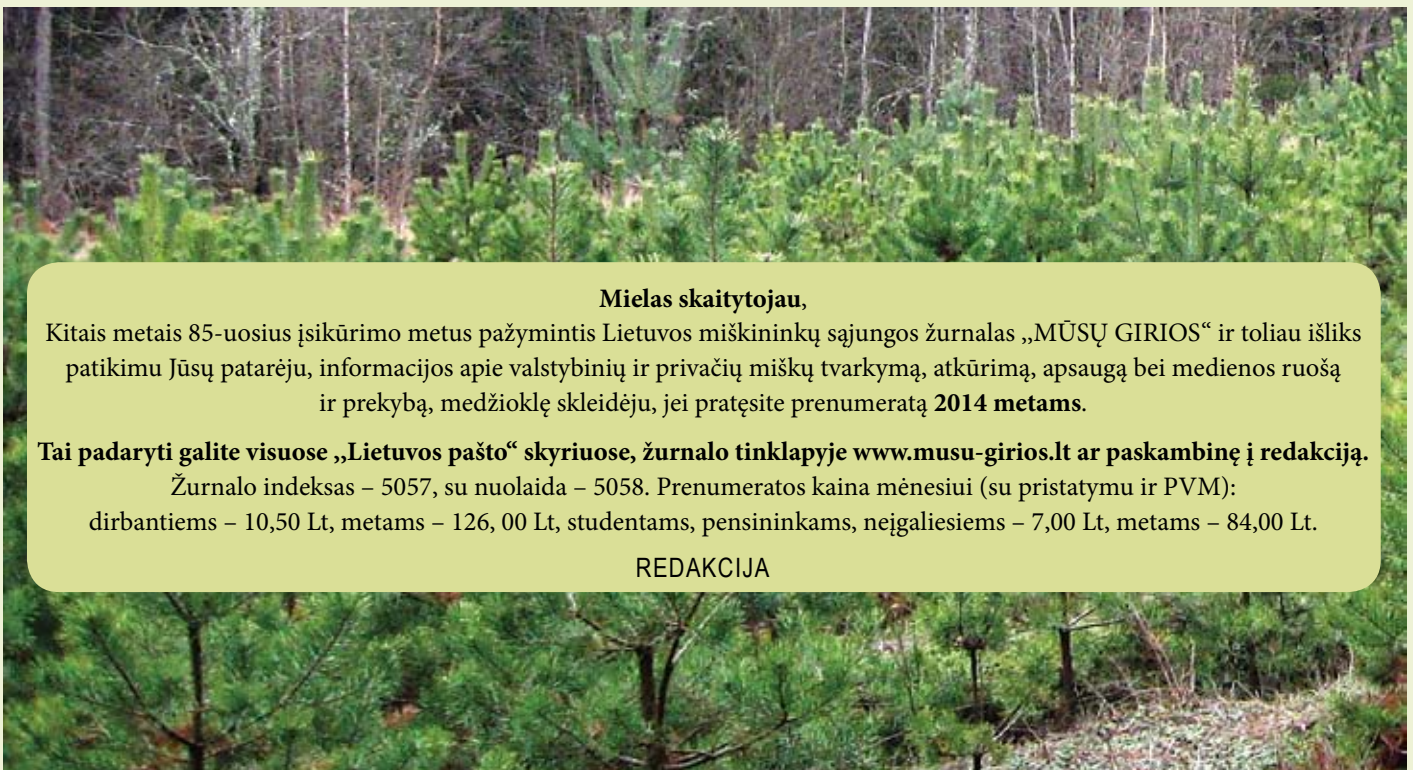
čius miškus ir sulyginti jų pateiktą taksacinę medžiagą natūroje. Kaip ir įtarta, didelė dalis rodiklių buvo surašyta „iš lubų“. Parvykęs į Zajarską, visa tai turėjau išdėstyti savo viršininkui. Šis atpirkimo ožiu pasirinko mane: liepė vėl vykti į Bratską ir iš naujo pertaksuoti brokdarbių „itaksuotą“ objektą, nors orai sparčiai vėjo.

Tad ilgai nedelsę, su ekspedicijos ūkvedžiu Maksu išvykome į Bratską, neilgai paieškoję suradome pagalbinį darbininką ir geležinkelio atšaka visi pėstute patraukėme į vietovę Padun. Vietiniai pasakojo, kad šis pavadinimas kilęs nuo to, kad šioje vietoje Angara smarkiai susiaurėja, o susikaupęs vanduo per oloje esantį tarpą su dideliu triukšmu, kuris girdisi iš toli, krenta žemyn. Čia, Padune, ir buvo numatyta statyti Bratsko hidroelektrinė, kurios statyba vyko 1955-1961 m.

Pasigrožęję būsimos hidroelektrinės aplinka, turėjome persikelti į kitą Angaros pusę – savo darbo objektą. Bet tai padaryti buvo gana komplikauta: mat, Angara iki pat triukšmingo ir putojančio krioklio jau buvo užkimšta iš aukštupio atplaukusiais įvairaus dydžio vertikaliais ir horizontaliais ledų luitais. Kol pasiekėme kitą upės krantą, sugaišome nemažai laiko. Artėjančios žiemos šalutis ėmė gnaibyti nosis, todėl pirmiausia teko rūpintis apšilimu ir nakvyne. Mano padėjėjai kirviais nuvertė stambų maumedį, užkūrė laužą. Praleisti naktį taigoje gruodžio mėnesį buvo ne itin didelis malonumas. Gera, kad

turėjau pasiėmęs šiltas pirštuotas odines pirštines, kurios 1953 m. Ustudos taigoje saugojo nuo uodų ir mašalų. Sulaukę ryto, kibome taisyti krasnojarskiečių taksuotojų broko. Paradoksalu, tačiau inventorizuoti miškus žiemą spaudžiant dideliame šalčiui buvo ir privalumas – atvirų kūno vietų nepuolė uodai ir kiti kraujasiurbiai, vos žžiūrimi plika akimi.

Baigę šį darbą, vėl per Angarą grįžome į Bratską ir viešbutyje kritome į lovas, kaip rudens šalnos pakąsti lapai. Ryte pabudę labai nustebome, pamatę mums skirtame kambaryje bemiegančią ir nepažįstamą moterį. Aš su ūkvedžiu Maksu dėl tokios viešbučio administracijos tvarkos per daug galvos nesusukome: atsiskaitę už nakvynę, nupėdinome į geležinkelio stotį. Mums belaukiant traukinio, pavakare į stoties laukiamąjį su triukšmu įvirto trys stipriai apgirtę raudonarmiečiai. Vienas iš jų vos laikėsi ant kojų. Prispirtas gamtinių reikalų ir geležinkelio stotyje neradęs tualetų, jis išsvirduliavo laukan, kur ko gero buvo 40-45° C žemiau nulio. Tokiame šaltyje nusispjovus ant žemės krenta seilių ledukas. Todėl labai staigiai galima nušalti apnuogintas kūno vietas. Taip atsitiko ir girtam kareivėliui... Mūsų laimei, ne už ilgo atvyko traukinys į Zajarską, kur nereikėjo ilgiau užsibūti ir žiemoti. Pridavusi užsakovui Bratsko užliejamos zonos taksacinę ir planinę medžiagą, mūsų ekspedicija sėkmingai grįžo į Leningradą. ■

Mielas skaitytojai,

Kitais metais 85-uosius įsikūrimo metus pažymintis Lietuvos miškininkų sąjungos žurnalas „MŪSŲ GIRIOS“ ir toliau išliks patikimu Jūsų patarėju, informacijos apie valstybinių ir privačių miškų tvarkymą, atkūrimą, apsaugą bei medienos ruošą ir prekybą, medžioklę skleidėju, jei pratęsite prenumeratą **2014 metams**.

Tai padaryti galite visuose „Lietuvos pašto“ skyriuose, žurnalo tinklapyje www.musu-girios.lt ar paskambinę į redakciją.

Žurnalo indeksas – 5057, su nuolaida – 5058. Prenumeratos kaina mėnesiui (su pristatymu ir PVM):
dirbantiems – 10,50 Lt, metams – 126, 00 Lt, studentams, pensininkams, neįgaliesiems – 7,00 Lt, metams – 84,00 Lt.

REDAKCIJA

Šiomet iškirtus mišką, išryškėjo Kačėniškės piliakalnis

Kuo patrauklus Nalšios kraštas

VACLOVAS VIDUGIRIS

Valstybinės saugomų teritorijos tarnybos darbuotojų pakviesti rugsėjo viduryje margas būrys gamtos mylėtojų ir žurnalistų iš Vilniaus išvyko autobusu į pažintinę – edukacinę ekskursiją po Švenčionių krašte 1992 m. įsteigtą Sirvėtos regioninį parką (priskirtoje 9044 ha teritorijoje jis veiklą pradėjo 1997 m. vasario pabaigoje) artimiau susipažinti su istorine Nalšios žeme, jos gamtos ir kultūros paveldo puoselėjimu, vykdam ES paramos aplinkosaugos projektus.

Besikuriant XIII a. mūsų valstybei, teritorija, apimanti dabartinius Švenčionių ir Ignalinos rajonus, vadinta Nalšios žeme. Kiekvienas šio krašto kultūros paveldo objektas apgaubtas padavimais, legendomis, kaip ir persakoma istorinė tiesa. Kai kurių kronikų teigimu, Nalšios istorijoje būta ir „juodų dėmių“ – šias žemes XIII a. viduryje valdęs kuni-

gaikštis Daumantas prisidėjo prie Žemaičių kunigaikščio Treniotos ir 1263 m. rugsėjo 12 d. Latgaloje (Agluonoje) nužudė Lietuvos karalių Mindaugą ir jo sūnus Ruklį bei Rupeikį. 1264 m. pavasarį buvo nužudytas LDK valdžią užgrobęs Treniota, o jo sąjungininkas Daumantas su šeima ir palyda spruko į Rusios žemes, kur Pskove priėmė stačiatikių tikėjimą. Išrinktas Pskovo žemių kunigaikščiu, jis keletą metų rengė keršto žygius į Lietuvą. Šimtmečių bėgime per Nalšios žemę į Rusiją žygiavo lenkų, prancūzų, vokiečių ir kitos kariaunos, niokojo kaimus, bet ledynmečių sukurtos kalvyno, ežeryno, kraštovaizdžio grožio bei žmonių kurto kultūros paveldo išvežti, sunaikinti nepajėgė.

Tuo įsitikinome atvykę į Šventos gyvenvietėje, buvusio dvarelio rekonstruotame svinde 1999 m. spalį įsikūrusią Sirvėtos RP direkciją, kuriai vadovauja Romualda Bara-

nauskienė. Pastato pirmame aukšte 2012 m. įrengtas lankytojų centras su modernia „Mitologijos“ ekspozicija. Visas šios ekspozicijos erdves vienija eksponatai, susiję su baltų tikėjimu ir mitologija – stebuklingi ženklai, rašmenys, gyvybės medis ir kt. Šią ekspoziciją išvykos dalyviams pristatė regioninio parko vyr. kraštotvarkininkas Marius Semaška.

Šventos lankytojų centras ir ekspozicija įrengti, įgyvendinant ES struktūrinių fondų ir valstybės biudžeto lėšomis finansuojamą projektą „Saugomų teritorijų tvarkymas“, kurį vykdo Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba ir Sirvėtos RP direkcija.

Centre parko lankytojai gali įsigyti kompaktinę plokštelę, kuri atstoja gidą, – įrašė vaizdingai pasakojama apie pakeliui esančias lankytinas vietas. Autobusui dardant žvyrkeliu per miškus, kalvas, gamtininko akimis šio regioninio parko kraštovaizdis

Lankytojų centre įrengta „Mitologijos“ ekspozicija

Neužšąlanti „Lino verdinės“ versmė

**Kačėniškės piliakalnyje
archeologų iškastos senovinės
keramikos duženos**

įdomus įvairiarūšiais medynais apaugusiomis aukštumomis (Nevaišių kalva iškilusi net 289 m virš jūros lygio), kurios skiria Dauguvos ir Nemuno upių baseinus; įdubose tyvuliuojančiais ežerais, pelkėmis, jų augmenija; saugotinais paskelbtais galingais Adamavo ir Stanislavovo dvarų ažuolais bei kitais šimtamečiais medžiais; miškuose aptinkamais piliakalniais ir alkakalniais, šaltinių versmėmis, iš

kurių bene labiausiai lankytojams žinoma prie Sėtikio ežero iš žemės gelmių besiveržianti „Lino verdenė“. Jos vanduo žiemą ir vasarą yra apie +8° C, srovės liejasi ištisus metus trimis kriokliais. Versmėje gausu ištirpusių karbonatų, geležies ir sieros junginių, todėl ji laikoma magiška.

Čia atliekami aplinkos pritaikymo žmonių lankymui darbai.

Gamtos vertybėms saugoti įsteigta apie 10 draustinių. Pvz., unikalioms kraštovaizdžio formoms išsaugoti išskirtas Čiulėnų geomorfologinis draustinis (1470 ha), kuris apima iškiliausią Švenčionių aukštumos pietvakarinę keterą. Kai kurios miškuose esančios medžiais apaugusios kalvos – atradimas ir „duona“ archeologams. Ypač 4 piliakalniai, kurie čia atsirado prieš kelis tūkstantmečius, ir šalia esantys Aučynų, Rakštelių, Kačėniškės, Stūglių kaimai, miškuose išlikę Šventos, Juodeliškės pilkapynai, Rakštelių ir Garnių alkavietės – senosios šventvietės.

Regioninio parko direktorė R. Baranauskienė pakvietė išvykos dalyvius susipažinti su nesenai šio draustinio miškuose atrastu Kačėniškės piliakalniu, kurio archeologiniam ištyrimui ir sutvarkymui gauta ES fondų parama. Šią žiemą didelėmis rangovų pastangomis iškirsti piliakalnį slėpę seni medžiai, kurių dalis virto į apačioje esantį Mergežerio ežerą. Per vasarą ant piliakalnio darbavosi archeologų grupė. Baigus jiems kasinėti, rangovai (UAB „Hidrostatyba“) iki žiemos tikisi sutvarkyti piliakalnio viršūnės aplinką, įrengti laiptus, takus, kitus lankytojams būtinus statinius. Čia dirbęs archeologas Olegas Fadiajevas teigė, kad XIX-XX a. piliakalnis buvo ariamas, didžioji jo kultūrinio sluoksnio dalis nuslinko į šlaitus. Kasinėjant rasta puodų nuolaužų – senosios brūkšniuotosios ir grublėtosios keramikos liekanų, kurias archeologas leido

Šventos liepų giraitė – pavėsinė

pačiupinėti ir mums. O Fadiajevo teigimu, Kačėniškių piliakalnio keramika yra tipiška Rytų baltų archeologinė kultūra. Valgiui gaminti skirtų puodų paviršius iš pradžių būdavo aptepamas tirštu moliu, vėliau apdrebiamas skysta molio tyre. Tokie puodai gerai atlaikydavo ugnies karštį. Kačėniškių piliakalnio radiniai, anot archeologo, gali būti datuojami penktuoju amžiumi. Visi archeologų radiniai taps Švenčionių Nalšios muziejaus eksponatais.

Įspūdį paliko šalia parko direktijos, Šventos kaime 1925-1926 m. dvarininkų Civinskių apskritimu pasodintas 30-ies liepų gojus, iš kurių išliko 20 medžių (išaugusių iki 32 m aukščio). Kai kurias senas liepas reikėtų gerokai išgenėti ir atjauninti. Pasakojama, kad jaunų liepaičių kamienai svarsčiais buvo lenkiami į išorę, kad sudarytų natūralią pavėsinę. Joje dvarininkai priiminėjo svečius, liepoms sužydus čia būdavo atnešama jėgų pasisemti džiova serganti dvarininkė Marija Civinskienė.

Rekonstruota senosios architektūros Ceikinių bažnytelė

Prie Bėlio ežero įrengta festivalių „Ežerų sietuva“ vasaros estrada

Regioninio parko teritorijoje yra 8 poilsiavietės, kur galima apsistoti be nakvynės, o prie Beržuvio ir Bėlaičio ežerų įrengtos stovyklavietės su rekreaciniais įrenginiais. Čia vasaromis rengiamos kelių dienų edukacinės stovyklos Švenčionių Zigmo Žemaičio gimnazijos ir kitų mokyklų moksleiviams.

Nuo 1995 m. Utenos apskrityje kas dveji metai liepos mėn. rengiant tarptautinį liaudies muzikos ir šokių festivalį „Ežerų sietuva“, mėgstama pramogų ir poilsio gamtoje vieta tapo apie 5 km nuo Švenčionių esantis Bėlio ežeras su paežerėje įrengta vasaros estrada ir erdvia aikšte ant aukšto skardžio kranto. Čia 2010 m. liepos pradžioje surengta Dainų ir šokių ansamblių šventė, skirta Žalgirio mūšio 600 metinėms paminėti. Kartu su parko darbuotojais rengiamos kasmetinės Žiemos, Užgavėnių šventės. Viena Bėlio ežero pakrantė vadinama „Meilės kloniu“, kuriame, pasak padavimo, šio krašto bernai rengdavo dvikovas su kuokomis dėl patikusios merginos, o kalvos viršūnėje prie liepsnojančio apeigų laužo nugaltėjo laukė krivis palaiminti pagonišką santuoką.

Lankytinas ir šiame krašte didžiausias Kančiogino ežeras, nuo kurio kildinamas ir legendomis apipintas Sirvėtos pavadinimas. Juolab, kad iki jų galima privažiuoti keliu iš Švenčionių. Netrukome per kalveles pasiekti ir tarp kalvų įsikūrusią operos dainininko Kipro Petrausko gimtinę – Ceikinių miestelį su gražia senosios architektūros medine bažnytele, įmantria varpine prie kapinių.

Todėl nieko keisto, kad šiame vaizdingame krašte prie Kančiogino, Mergežerio ir kitų ežerų tuštėjančiuose kaimuose išaugo žinomų politikų, verslininkų vilos.

Norint šiame regioniniame parke viską neskubant apžiūrėti, vienos dienos neužtenka. ■

Įdomiai sutvarkyta Ceikinių kapinių prieiga

Autoriaus ir VSTT archyvo nuotrauka

BRONISLOVO AMBROZO nuotrauka

Kuršių nerijos miškams – naujas miškotvarkos projektas

Nuo šio rudens Kuršių nerijos NP miškininkai pradeda dirbti, vadovaudamiesi nauju vidinės miškotvarkos projektu. Jame į miškininkystės klausimus žiūrima kiek plačiau, labiau juos siejant su visa gamtine aplinka, biologine įvairove bei kultūros paveldu. Į projektą integruoti Kuršių nerijai ypač svarbūs gamtotvarkinio pobūdžio ir priešgaisrinio miškų tvarkymo darbai. Rengiant projektą vadovautasi 2009 m. atliktos miško sklypų inventorizacijos duomenimis, buvusios ūkinės veiklos ir istorinės miškų kaitos analize, nacionalinio parko tvarkymo reglamentais, nustatytais 2012 m. patvirtintame Kuršių nerijos tvarkymo plane, technine užduotimi projektavimui ir galiojančiais miškų ūkio teisės aktais. Šiame dokumente pateikiama detali Kuršių nerijos NP miškų ir medynų charakteristika, sudaranti prielaidas racionaliam miško išteklų naudojimui, kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės išsaugojimui. Akcentuojama Kuršių nerijos, kaip UNESCO Pasaulio paveldo sąrašė esančio objekto, kultūrinio kraštovaizdžio išsaugojimo svarba. Todėl būtina iš anksto numatyti, kokios miškų tvarkymo priemonės turi būti įgyvendintos.

Per 10 metų numatyti ypač didelės apimties darbai, skirti kultūrinio kraštovaizdžio vertybėms palaikyti – tai gamtinę brandą pasiekusių kalnapušių kirtimas, miško lydi-

mo kirtimai, formuojant palves, ragų atvėrimai. Prieš šimtmetį sodintos kalnapušės jau baigė savo biologinio amžiaus ciklą – ėmė džiūti; sausi persenusių kalnapušių brūzgynai tampa „sausos parako statine“ gaisrams kilti palankiu laikotarpiu. Kitas didelis iššūkis – nerijos ragų, apaugusių miškais, šviesinimas. Pvz., Bulvikio, Pervalkos, Preilos ragai atrodo kaip miškų masyvai. Todėl norint išryškinti šių teritorijų kraštovaizdį, reljefą, bus kertami medžiai, šalinami krituoliai, išvalomas pomiškis. Pokyčiai neišvengiami ir kopų papėdėse – pajūrio ir pamario palvėse. Prieš keletą dešimtmečių čia buvusios atviros vietovės, kuriose ganėsi gyvuliai, bėgant laikui užžėlė ir pakeitė kraštovaizdį. Baigiančias užželti medynais, nykstančias pilkšias kopas taip pat numatyta atverti jau suplanuotais kirtimais.

Miškotvarkos projekto įgyvendinimo eigoje keisis bendras Kuršių nerijos miškų vaizdas – atsiras daugiau atvirų erdvių, daugės mišrių medynų.

Atkreipiamas dėmesys, kad visi miškininkystės darbai vyks etapais ir nuolat atidžiai stebint, kokį poveikį jie daro kraštovaizdžiui, kaip jis kinta. Jau po penkerių metų miškotvarkos projektas ir planai gali būti peržiūrimi.

Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcijos inf.

Mechanizuotas ąžuolo sodmenų iškasimas
Kauno miškų urėdijos Kulautuvos miško daigyne

Kaip įgyvendinami ąžuolynų atkūrimo užmojai

VACLOVAS TREPĖNAITIS

Nuo 2003 m. iki 2012 m. ąžuolynų ar medynų su ąžuolais Lietuvoje padaugėjo nuo 35,7 tūkst. ha iki 41,9 tūkst. ha ir jie dabar užima 2 proc. visų šalies miškų ploto. Nacionalinėje miškų ūkio sektoriaus plėtros programoje 2012-2020 m. konstatuota, kad šalies miškuose yra per 20 proc. augaviečių, tinkamų ąžuolynams auginti, ir iki 2020 m. ąžuolynų plotą tikslinga padidinti 0,4 proc. arba iki 2,4 proc. Vykdam 2005 m. patvirtintą ąžuolynų atkūrimo programą, nuo 2009 m. miškų urėdijoms nustatomos privalomos ąžuolynų atkūrimo užduotys, kurios patikslintos 2012-2014 m.

Kaip vyksta ąžuolynų plėtra valstybiniuose miškuose, su kokiomis problemomis susiduriama auginant medelynuose ir veisiant miškuose ąžuolus, kokią ateities ąžuolynų viziją įsivaizduoja mokslininkai ir miškų urėdijų miškininkai, diskutuota spalio 16 d. Kauno miškų urėdijoje vykusiam seminare, kurį inicijavo Generalinė miškų urėdija, bei lapkričio 6 d. Aplinkos ministerijos surengtoje pažintinėje išvykoje žiniasklaidos atstovams į ąžuolų sostinę vadinamą Kėdainių miškų urėdiją. Pateikiame šiuose renginiuose išsakytų minčių ir nuomonių apžvalgą.

Ąžuolynų mažėjimo stabilizacija ir programiniai atkūrimo siekliai

ASU Miškų ir ekologijos fakulteto profesorius Edvardas Riepšas pranešime priminė, kad prieš 5000-4000 metų Lietuvos teritorijoje vyraujant mišriems plačialapių medžių rūšių miškams, medynai su ąžuolu užėmė apie 30 proc. viso miškų ploto (S. Karazija, 1997 m.). Bet dėl klimato kaitos, besikartojančių džiūčių, didėjančio ūkinio poreikio medienai ir žemdirbystės plėtros, žvėrių pakenkimų ąžuolynai sparčiai retėjo ir 1991 m. sudarė tik 1,7 proc. visų medynų.

Po Antrojo pasaulinio karo ąžuolynų mažėjimą Lietuvoje bandė stabilizuoti miškininkas M. Lukinas, inicijavęs ąžuolų sodinimą miško želdiniuose. Antai 1945-1949 m. įveista apie 1000 ha želdinių su ąžuolais, 1950-1954 m. – 9 tūkst. ha, 1955-1959 m. – 6,3 tūkst. ha, 1960-1964 m. – 2,2 tūkst. ha, 1965-1966 m. – 200 ha. Iš per tą laiką pasodintų 343,9 tūkst. ha miško želdinių, 18,7 tūkst. ha buvo apskaityti ąžuolo želdiniai. Deja, dauguma ąžuolo želdinių sunyko dėl nepakankamos priežiūros ir apsaugos, žvėrių pakenkimų, užmirkusių

augaviečių, kitų priežasčių. Todėl nuo 1971 m. iki 1990 m. ąžuolo želdinių veista tik iki 0,4 proc. bendro želdinių ploto.

Ąžuolynų mažėjimui stabilizuoti 1996 m. paruoštas pirmasis jų atkūrimo programos variantas. Miškų urėdijose 1997-2002 m. kasmet buvo įveisiama vidutiniškai po 232 ha želdinių su ąžuolais. ąžuolynų atkūrimą paspartino Lietuvos miškų institute 2003 m. parengtas ąžuolynų atkūrimo programos aktualizavimo projektas bei 2005 m. patvirtinta nauja ąžuolynų atkūrimo valstybiniuose miškuose programa 2009-2021 m., numačiusi padidinti ąžuolynų plotą iki 2,4 proc., kasmet įveisiant po 791 ha.

Generalinės miškų urėdijos Miško atkūrimo ir apsaugos skyriaus vedėjas Darius Stonio seminare pateiktais duomenimis, miškų urėdijos 2009-2012 m. privalėjo kasmet ąžuolynų plotą padidinti vidutiniškai 1022 ha, iš jų kasmet atkurti ir įveisti 419 ha želdinių, kai ąžuolas yra vyraujanti medžių rūšis, bei atkurti ir įveisti 507 ha želdinių, kai ąžuolas nėra vyraujanti medžių rūšis (medyno sudėtyje ne mažiau kaip 30 proc. ąžuolų) ir ugdymo kirtimais suformuoti po 96 ha ąžuolų

jaunuolynų. Faktiškai 2009 m. miškų urėdijos atkūrė 672 ha, įveisė 110 ha ir suformavo ugdymo kirtimais 60 ha ažuolų jaunuolynų, 2010 m. atitinkamai – 822 ha, 142 ha ir 103 ha, 2011 m. – 893 ha, 93 ha ir 101 ha, 2012 m. – 812 ha, 154 ha ir 96 ha.

Atsižvelgdama į Nacionalinės miškų ūkio sektoriaus plėtros programoje keliamus uždavinius, Generalinė miškų urėdija šiemet kovą patikslino ažuolynų plotų 2013-2014 m. didinimo užduotis visoms miškų urėdijoms (numatyta per 2-ejus metus ažuolynų plotą padidinti 1815,4 ha); daugiausia jų turėtų įveisti Kėdainių (133,4 ha), Kauno (123,3 ha), Alytaus (102 ha), Ukmergės (96 ha), Radviliškio (89,9 ha), Šakių (82,3 ha), Pakruojo (70 ha) miškų urėdijos. Po kelis hektarus ažuolo želdinių numatyta įveisti ir Druskininkų, Varėnos, Šalčininkų, Kazlų Rūdos miškų urėdijose.

Pateiksime šiek tiek statistikos, kaip ažuolynų plėtra vyksta Kėdainių ir Kauno miškų urėdijose. Kėdainių miškų urėdas Juozas Girinas seminare įvardino, kad kryptingai atkurti ažuolynus šioje miškų urėdijoje pradėta 1995 m. Nuo 2002 m. ažuolynų plotas čia padidėjo nuo 1622,4 ha iki 1838,3 ha arba 215,9 ha. Pagal ažuolynų atkūrimo programą 2009-2021 m. Kėdainių miškų urėdijoje kasmet turėjo būti atkuriami po 63 ha ažuolynų.

Pagal rūšinę sudėtį šioje miškų urėdijoje 2003-2012 m. atkuriant ažuolynus įveista 249,4 ha eglės želdinių ir žėlinių su paprastuoju ažuolu, 403 ha – ažuolo želdinių su egle, 125,9 ha – ažuolo želdinių su kitomis medžių rūšimis ir 12,1 ha grynų ažuolo želdinių. Nemažai ažuolo žėlinių yra mišriuose lapuočių jaunuolynuose, kurie ugdymo kirtimais iškeliami į būsimo medyno pagrindinę rūšį. Ažuolynais atkuriamos išdžiūvusių uosių bei drebulynų, kitų minkštųjų lapuočių kirtavietės. J. Girinas seminaro dalyviams pateikė ir teorinį modelį, kaip atrodytų ažuolo želdiniai, juos mišrinant su beržu ir hibridine drebule. Akivaizdu, kad ažuolas liktų apačioje trečiu po sparčiau augančios hibridinės drebulės laja.

Pernai ažuolynai Kėdainių miškų urėdijoje sudarė 9,3 proc. visų medynų, o siekiamybė – 17 proc. Pagal medynų amžiaus struktūrą apie 650 ha ažuolynų čia yra jaunesni nei 10-ies metų, o antra pagal gausumą ažuolų grupė – 140-ies

metų ir senesni. Tokių ažuolynų čia priskaičiuojama apie 500 ha.

1989 m. miškotvarkos duomenimis, Kauno miškų urėdijoje buvo 1045 ha medynų su ažuolais (6,4 proc. administruojamų valstybinių miškų), 2003 m. – 1138 ha arba 6,9 proc. (ažuolynų padidėjo 93 ha). 2004-2008 m. atkurta ir įveista ažuolynų: kai ažuolas vyraujanti rūšis (6 dalys ir daugiau) – 108,9 ha; kai ažuolas nėra vyraujanti rūšis (sudėtyje ne mažiau kaip 30 proc. ažuolo) – 134,6 ha bei suformuota 64,2 ha jaunuolynų ugdymo kirtimais. 2013 m. numatyta ažuolynų plotą padidinti 291 ha. Tuomet šioje miškų urėdijoje bendras ažuolynų plotas turėtų būti 1429 ha arba 8,6 proc. visų medynų, – informavo Kauno miškų urėdijos urėdas Edmundas Kovalčikas.

Ažuolų genetinio paveldimumo ir sodmenų kokybės svarba

Valstybinės miškų tarnybos Miško sėklų ir sodmenų kokybės skyriaus vyriausioji specialistė Jūratė Laukineitienė seminare pažymėjo, jog geresnių ažuolų kirtimas ūkio reikmėms lėmė vėlesnių ažuolynų genetinį prastėjimą ir dabar Lietuvos ažuolynai nėra labai našūs: iš esamų 41,9 tūkst. ha – 21 tūkst. ha medynų yra II boniteto. Vidutinis metinis ažuolynų tūrio prieaugis – 6,9 m³/ha, o bendras šalies miškų – 8,2 m³/ha.

Šios specialistės manymu, būtina didinti ažuolynų produktyvumą, veisiant daugiau vėlyvosios formos ažuolų, turinčių kitokį šakų augimo kampą ir tiesesnę stiebą. Ažuolynų produktyvumas padidėja 5-23 proc. (vidutiniškai – 11,6 proc.), o bendroji ekonominė nauda – 35 proc., kai gilės renkamos tik nuo našių ažuolų ir išauginami kokybiški sodmenys.

Lietuvoje aprobuoti paprastojo, bekočio ir raudonojo ažuolo genetiniai objektai. Paprastojo ažuolo turime 28 miško genetinius draustinius (314,6 ha), 24 sėklinius medynus (399 ha), 599 rinkinius medžius, 8 sėklines plantacijas (53,47 ha). Bekočio ažuolo dauginimui tėra vienas 5,8 ha miško genetinis draustinis Veisiejų miškų urėdijoje ir 39 rinkiniai medžiai, o raudonojo ažuolo dauginimui tinka tik vienas 5,1 ha sėklinis medynas Alytaus miškų urėdijoje.

Daugiausia ažuolynų turinčioje Kėdainių miškų urėdijoje paprastojo ažuolo dauginimui naudojami 7 genetiniai draustiniai (96,2 ha), 3 sėkliniai medynai

Deranti ažuolo sėklinė plantacija Kėdainių miškų urėdijos Lančiūnavos girininkijoje (tarpueiliuose auginami karklai kuolams)

Gamtos paminklas – M. Daukšos ažuolas Kėdainiuose (kamieno apimtis – 5,4 m)

(27 ha), 103 rinktiniai medžiai, Lančiūnavos girininkijoje įveista didžiausia Lietuvoje sėklinė plantacija (21,07 ha) iš 11 miškų urėdijų surinktų 183 palikuonių klonų bei bandomieji ąžuolo želdiniai (14,35 ha) ir 3,3 ha 1 selektinės grupės medynas.

Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, iš 2006–2008 m. įveistų paprastojo ąžuolo 5 sėklinių plantacijų šiemet derėjo Jurbarko, Kaišiadorių ir Kėdainių miškų urėdijose. Pastaraisiais metais gausiausiai paprastieji ąžuolai derėjo 2011 m. – miškų urėdijose surinkta 87,4 t gilių. Šiemet numatyta surinkti 38 460 kg.

Pagal sudarytą paprastojo ąžuolo rinktinių medžių gilių katalogą galima spręsti iš surinktų gilių formos, ilgio ir sudėties apie jų „tėvų“ genetinį paveldą.

J. Laukineitienė taip pat atkreipė seminaro dalyvių dėmesį į miško dauginamosios medžiagos kokybę, jos vertinimo tyrimus. Kaupiti miško medžių sėklų atsargas reikėtų tik jų gausaus derėjimo metais (kai vertinama 3–5 balais), o kai derėjimo įvertinimas 1–2 balai, sėklų nerinkti. Ji priminė, kad Miško dauginamosios medžiagos ruošimo kortelės turi būti pildomos kiekvieną sėklų ruošos dieną per visą jų paruošų laiką, jas pasveriant ar suskaičiuojant (pvz., maišais, dėžėmis) ir įrašant šiuos duomenis kortelėje. Pagrindinis miško dauginamosios medžiagos dokumentas yra kilmės sertifikatas. Parduodant arba perdudant miško dauginamąją medžiagą, pardavėjas privalo pateikti pagrindinio miško dauginamosios medžiagos kilmės sertifikato patvirtintas kopijas; prie kiekvienos siuntos pakuotės (taros) pritvirtinti etiketę, kurioje nurodoma: sodmenims – Pagrindinio miško dauginamosios medžiagos kilmės sertifikato numeris ir objekto kodas; pardavimo arba perdavimo dokumentuose (pirkimo – pardavimo sutartyse, PVM sąskaitose – faktūrose, krovinio važtaraščiuose) – Pagrindinio miško dauginamosios medžiagos kilmės sertifikato numeris ir data bei objekto kodas. Pagrindinių miško dauginamosios medžiagos kilmės sertifikatų patvirtintas kopijas ir įsigijimo dokumentus privaloma saugoti kartu su Miško želdinimo ir žėlimo projektais iki to laiko, kol iš jos įveisti arba atkurti medynai bus nukirsti.

Su praktiniu ąžuolo sodmenų auginimu, jų kokybės ypatumais detaliau teko susipažinti buvojant Kauno ir Kėdainių miškų urėdijų medelynuose. Kėdainių miškų urėdijoje didesniu mastu auginti ąžuolų sodmenis pradėta 1995 m., surinkus 6 t gilių, o 2006–2007 m. jų surinkta net 20 t (apie 16 mln. gilių). Anot miškų urėdo J. Girino, gausių gilių derlių kėdainiečiai tuomet vežė traktorinėse priekabose

kaip bulves. Bet sodmenų auginimui būtina reikli gilių atranka: apie 800 surinktų miške gilių sveria 1 kg, o iš jų ąžuoliuku medelyne išauga tik kas dešimta. Be to, daliai ąžuoliukų išsivysto kelios viršūnės, pasirodo kitos ydos. Diskusijoje Kėdainių miškų urėdas J. Girinas pažymėjo, jog ne kiekvienas iš gilės išaugęs ąžuolo daigelis būna genetiškai panašus į savo „tėvus“. Todėl galvojant apie našius ateities ąžuolynus, medelyne reikėtų išbrokuoti iki 50 proc. ąžuolų sodmenų, bet tai ženkliai padidintų jų auginimo išlaidas, o nurašant „genetinį broką“ revizoriai gali įžvelgti neūkiškumą.

Po gausaus ąžuolų derėjimo kėdainiečiai pardavė per 1 mln. 4 metų ąžuoliukų. Kraunant po 60 tūkst. vnt., jie vos sutilptų į 16-os autofurgonų vilkstinę... Miškų urėdo teigimu, dalis Kėdainiuose išaugintų ąžuoliukų iškeliavo net į Japoniją, o iš ten mainais gautos sakuros, papuošusios Neries pakrantę Vilniuje.

Šiemet Kėdainių miškų urėdijoje buvo auginama apie 3 mln. ąžuolo sodmenų. Dauguma jų – ąžuoloto girininkijos Šingailių miške, prie buvusios raketinės bazės įrengtuose penkiuose lengvesnės žemės laukuose (30,92 ha). Apdorotas ąžuolų giles kėdainiečiai sėja iš rudens 7–9 cm gyliu, naudodami UAB „Gamma“ sukonstruotą 3 eilių sėjamąją. Daigyne 1 ha sėjama po 2–2,2 t gilių. Pasėliai prižiūrimi, tręšiami biriomis trąšomis austrišku traktoriumi „Mastertrac“. ąžuoliukai auginami lysvėse tankiai, nepersodinti iki 3–4 metų, pakertant lankena šaknis kasmet rugpjūčio antroje pusėje ar rugsėjo mėn.

Senajame Kėdainių medelyne jau kelinti metai auginami skiepijimo būdu „klonuoti“ Lietuvos ąžuolai gamtos paminklai, kurių dauginimo šiuo būdu „liga“ prieš gerą dešimtmetį „susirgo“ miškų urėdas J. Girinas. Taip medelyne jau padauginta 64 klonai Lietuvos ąžuolų gamtos paminklų bei kitų rinktinių ąžuolų, kai į paprastojo ąžuolo poskiepį įskiepijamas garbaus ar vertingo medžio šakelės įskiepis. Šį ąžuolų dauginimą J. Girinas vadina „mamų“ skiepijimu į „dukras“.

– Nors gerai prigyja tik apie 30 proc. skiepijamų klonų, apie 30 proc. – vidutiniškai, o trečdalis skiepy patiria genetinį nesutapimą ir atmetimą, bet vargti verta, – sako J. Girinas. – Dauginant gilėmis, galime neabejoti tik dėl pusės paveldimų genetinių savybių, kurios atėjo iš ąžuolo „mamos“. Tėviška pusė gali suprastinti iš gilės išauginto medžio našumą...

Pirmąjį ąžuolo „mamos“ įskiepį J. Girinas paėmė 2005 m. nuo Kėdainių rajone augusio legendomis apipinto senolio Šaravų ąžuolo, kai šis ėmė džiūti. Taip medelyne padauginti ir Stelmužės, Kėdainiuose augančio M. Daukšos bei kiti žinomi šalies ąžuolai, išsaugant jų genotipus, kaip šalies kultūros paveldą.

Kėdainių miškų urėdijos medelyne auga skiepijimo būdu padauginti žymių ąžuolų „antrininkai“

AUTORIAUS nuotrauka

Kulautuvos miško daigyne sėjama „COMBI“ sėjamos ir gilės

BRONISLOVO AMBROZO nuotrauka

Miško apsuptame Kauno miškų urėdijos Kulautuvos daigyne rudens raudonavo laukas, kuriame augo apie 450 tūkst. vnt. paprastojo ąžuolo sodmenų. Taikomos sėjomainos – ąžuoliukai auginami po eglaičių. Miško sodmenims pasėti, prižiūrėti naudojama naši „Egedal“ firmos technika.

Išvalytos, beicuotos ąžuolų gilės sėjamos iš rudens į lysves (po 80-90 kg 1 are) universalia sėjama „COMBI“ į privoluotą dirvą. Mašinos agregatai kopijuoja dirvos paviršių ir tiksliai nustatytu gyliu įterpia sėklas į supurentą dirvą. Kitų metų liepos pabaigoje – rugpjūčio pradžioje pirmamečiams ąžuolų sėjinukams mechanizuotai lankena pakertamos šaknys, antramečiams ąžuoliukams tai daroma balandžio mėn. ir birželio pabaigoje – liepos pradžioje, atsižvelgus į jų šaknų išsivystymą ir oro sąlygas. Tarpueiliai išpurenami kultivatoriumi. ąžuoliukų augimui spartinti naudojamos mineralinės trąšos (tam daromi dirvožemio tyrimai), apsaugai nuo miltligės kas 10-15 d. iki rugpjūčio vidurio profilaktiškai purškiama fungicidais.

Lapuočių ir spygliuočių sodinukams iškasti naudojamas kombainas RO, kuriuo iš lysvių galima iškasti nuo 15 cm iki 160 cm aukščio sodmenis. Kombainas našus: per 1 val. gali iškasti iki 25 tūkst. sodmenų. Iškasio lankena apipjauna sodmenų šaknis, o aukštyn sodmenis nešantis transporteris gerai nupurto žemę nuo šaknų. Kasimo metu ant agregato platformos stovintys darbininkai sodmenis spėriai sukrauna į kontenerius, kurie vežami į sodmenų rūšiavimo aikštelę.

(Tęsinys – kitame numeryje)

Miškų urėdijų 2013 m. spalio mėn. parduotų apvaliosios medienos sortimentų kainos, Lt/m³

Sortimentas	2013 m. spalio mėn. vidutinė kaina	Indeksas 2013 m. sausis=100	2013 m. sausio - spalio mėn. vidutinė kaina
Pušies pjautiniai rąstai	212	101	206
Eglės pjautiniai rąstai	225	103.2	217
Ąžuolo pjautiniai rąstai	463	84.8	504
Uosio pjautiniai rąstai	196	105.9	195
Drebulės pjautiniai rąstai	144	102.1	141
Beržo pjautiniai rąstai	209	92.1	216
Juodalksnio pjautiniai rąstai	181	96.8	185
Pjautiniai spygliuočių smulkieji rąstai	165	97.1	168
Pjautiniai lapuočių smulkieji rąstai	131	98.5	131
Eglės popiermedžiai	107	116.3	98
Pušies popiermedžiai	98	110.1	92
Beržo popiermedžiai	95	84.8	102
Drebulės popiermedžiai	82	103.8	80
Uosio popiermedžiai	139	112.1	132
Plokščių mediena (spygliuočių)	73	114.1	68
Plokščių mediena (lapuočių)	69	113.1	64
Malkinė mediena	81	112.5	75
Iš viso apvalioji mediena	140	109.4	132
Kainos be PVM ir transporto išlaidų			GMU inf.

Kviečiame aptarti miškų sertifikavimo klausimus

2014 m. sausio – gegužės mėn. Rainforest Alliance ir NEPCON vykdydys FSC miškų tvarkymo bei gamybos grandies resertifikavimo darbus 24-ose miškų urėdijose (605 592 ha valstybinių miškų plote).

Bus vertinami aplinkosauginiai, miškininkystės ir socioekonominiai miškų urėdijų tvarkomų miškų aspektai. Vertinant bus vadovaujamasi atnaujintu Rainforest Alliance „Laikiniu standartu miškų tvarkymo vertinimui Lietuvoje“ (FM-32 – Lietuva, versija 3.0). Šio standarto projektas pateiktas suinteresuotoms pusėms konsultacijoms, kurias numatoma užbaigti ir minėtą standartą patvirtinti iki šių metų pabaigos.

Suinteresuotų pusių informavimas bei jų išklauskymas – resertifikavimo proceso sudėtinė dalis. Todėl prašome pateikti savo pastabas viešai arba konfidencialiai. Pageidautume, kad pastabos ar komentarai būtų pateikti prieš vertinimo darbų pradžią arba vertinimo proceso metu, kad nevėluodami galėtume atsižvelgti į juos, priimdami sprendimą dėl miškų urėdijos resertifikavimo.

Resertifikavimo auditų komandoms vadovaus Justinas Janulaitis, auditų komandos nariai: Evaldas Blaževičius, Ieva Petkūnė, Gediminas Brazaitis, Gerimantas Gaigalas,

Sigitas Girdziušas, Darius Kavaliauskas, Peter Feilberg ir kiti.

Su mumis galima susisiekti bei savo komentarus pateikti šiais būdais: susitikti su resertifikavimo komanda prieš vertinimo darbų pradžią, vertinimo metu arba iškart po resertifikavimo darbų pabaigos; paskambinti už resertifikavimo darbų koordinavimą atsakingam NEPCON atstovui Justinui Janulaičiui arba pastabas pateikti Gerimantui Gaigalui.

Suinteresuotas grupes, pageidaujančias ginčyti vykdomą resertifikavimo procesą ar resertifikavimo sprendimą, prašome susipažinti su RA ginčų sprendimo procedūra interneto svetainėje <http://www.rainforest-alliance.org/sites/default/files/site-documents/forestry/documents/Dispute-Resolution-Lithuanian.pdf>.

Susisiekti su RA ir NEPCON galima: su Justinu Janulaičiu – el. paštu jj@nepcon.net, tel. 8684 78729; su Gerimantu Gaigalu – el. paštu gg@nepcon.net, tel. 8616 25024. Interneto svetainė www.rainforest-alliance.org arba www.nepcon.net.

Mūsų adresas – NEPCON LT, Girulių g. 20-81, LT-12112 Vilnius.

FSC miškų tvarkymo bei gamybos grandies resertifikavimo darbai miškų urėdijose 2014 m.

Miškų urėdija	Sertifikuojamų miškų plotas, ha	Planuojama resertifikavimo audito data *
Alytaus	16 706	Kovo 24-26 d.
Anykščių	17 624	Sausio 20-22 d.
Druskininkų	26 458	Kovo 12-14 d.
Dubravos	13 555	Kovo 12-14 d.
Ignalinos	23 621	Kovo 26-28 d.
Jonavos	20 959	Sausio 27-29 d.
Jurbarko	31 978	Kovo 19-21 d.
Kaišiadorių	26 038	Sausio 15-17 d.
Kauno	16 696	Gegužės 12-14 d.
Kazlų Rūdos	29 344	Balandžio 9-11 d.
Kėdainių	21 804	Balandžio 16-18 d.
Kretingos	35 418	Vasario 19-21 d.
Kupiškio	13 442	Sausio 6-8 d.
Kuršėnų	21 677	Vasario 24-26 d.
Mažeikių	32 255	Vasario 5-7 d.
Pakruojo	18 235	Balandžio 23-25 d.
Prienų	20 233	Vasario 26-28 d.
Rietavo	22 944	Balandžio 2-4 d.
Šiaulių	27 219	Vasario 12-14 d.
Švenčionių	42 438	Gegužės 5-7 d.
Tauragės	32 694	Vasario 10-12 d.
Telšių	34 728	Sausio 29-31 d.
Trakų	29 009	Kovo 5-7 d.
Vilniaus	30 517	Sausio 8-10 d.

* Planuojama resertifikavimo audito data gali būti koreguojama, prieš tai suderinus su miškų urėdijos atstovais

Rainforest Alliance ir NEPCON inf.

Dobrocin urėdijoje diskusijos atkūrimo klausimais bukyne–draustinyje

Turėjome ko pasimokyti

AURELIJA JOČIENĖ

Šiaulių miškų urėdijos Rėkyvos girininkijos girininkė

BRONISLOVAS NOREIKA

Mažeikių miškų urėdijos Sedos girininkijos girininkas

Girininkų bendrijos 22 nariai (girininkai), Generalinės miškų urėdijos Miško atkūrimo ir apsaugos skyriaus vedėjas Darius Stonis ir Informacinių technologijų skyriaus vedėjas Saulius Morkūnas bei vertėja – Šalčininkų miškų urėdijos Visinčios girininkijos girininko pavaduotoja Andželika Matulevič spalio 28-31 d. lankėmės Lenkijoje, Olsztynek regione, kur susipažinome su Lenkijos miškininkų darbais.

Pažintį su Lenkijos miškais pradėjome spalio 28-ąją Olsztynek regioninėje miškų direkcijoje. Lenkijoje miškų sistemos struktūra yra kiek kitokia, nei Lietuvoje: šalies miškai suskirstyti į regionines direkcijas, jose yra miškų urėdijos, o šiose – girininkijos. Olsztynek

regioninė miškų direkcija administruoja apie 600 tūkst. ha miškų, paskirstytų į 33 urėdijas (vienos plotas – apie 15-16 tūkst. ha), miškų urėdiją sudaro 10-11 girininkijų. Direktorius Jan Karetko papasakojo apie įmonės veiklą, pristatė pajamų – išlaidų srautus. Gana ženklią išlaidų dalį sudaro administravimas, todėl, siekiant šias išlaidas sumažinti, stengiamasi vykdyti nuoseklią reformą. Darbuotojų skaičiui sumažinti atleidžiami sulaukusieji pensinio amžiaus. Vien per artimiausius 5-erius metus planuojama atleisti apie 1,2-1,5 tūkst. tokių darbuotojų.

Tą pačią dieną nuvykus į Olsztynek miškų urėdiją (plotas – 16 tūkst. ha, 11 girininkijų), mus sutikęs miškų urėdas Dariusz Krzyzanowski palydėjo į medelyną ir

girininkiją, noriai pasakojo apie vykdomus darbus, aktyviai dalyvavo diskusijose.

Olsztynek miškų urėdijos medelyne auginami miško sodmenys su uždara šaknų sistema. Juos išauginti kainuoja daug brangiau negu atvirame grunte. Šiais sodmenimis želdomos tik sudėtingos biržės, kur neįmanoma paruošti dirvos arba didelė žolinės augmenijos konkurencija. Sąnaudas atperka geras sodmenų prigijimas, patogus transportavimas ir sodinimas.

Po pietų atvykome į šios miškų urėdijos Napromek girininkiją. Girininkijos Lenkijoje nedidelės: 1,5-1,7 tūkst. ha, dirba girininkas ir pavaduotojas. Girininkas privalo gyventi girininkijos pastate įrengtame bute. Tarnybinė kontoros patalpa yra nedidelė, joje dažniausiai dirba 1 spe-

Olsztynek miškų urėdijos medelyne auginami miško sodmenys su uždara šaknų sistema

cialistas, kitas – miške. Įranga panaši kaip Lietuvoje – kompiuteris, laidinis ir mobilusis telefonai, spausdintuvas. Papildoma įranga – registratorius. Juo atliekamas visas medienos priėmimas ir realizavimas, spausdinami kvitai, perduodami duomenys apie medieną į miškų urėdiją. Kiekvienas rąstas (arba rietuvė – jei matuojama grupiniu metodu), turi savo unikalų numerį, kuris įspaudžiamas į medieną. Šis numeris įrašomas registratoriuje, priimant medieną.

Tarnybinio transporto girininkijos darbuotojai neturi, bet už nuosavo transporto nuomą tarnybinėms reikmėms gauna nuompinigius.

Didelę girininko darbo laiko dalį sudaro viešieji ryšiai. Girininkas bendrauja su moksleiviais, veda pažintines programas, dalyvauja ir organizuoja įvairias šventes. Pvz., girininkijoje Napromek įrengtas laukinių gyvūnų reabilitacijos centras. Į jį gyventojai gali atvežti surastą sužeistą laukinį gyvūną. Čia dažnai lankosi moksleivių grupės. Išlaikyti tokį centrą miškų urėdijai nemažai kainuoja, tačiau ši investicija atsiperka formuojant teigiamą visuomenės požiūrį į miškininkus. Jaučiama didelė visuomenės pagarba miškininkams. Pabrėžtinai tvarkingai atrodo ir miškininkai: visose įstaigose būna su uniformomis.

Apie visuomenės paramą miškininkams byloja tokie faktai: kai buvo sprendžiama, kiek miškų turi būti valstybinių, kiek privačių, visuomenė palaikė valstybinius miškus, net studentai dėl to streikavo. Lenkijoje valstybinių miškų dabar – 90 proc., privačių yra tik 10 proc.

Dobrocin miškų urėdijoje (plotas – 15,5 tūkst. ha, 10 girininkijų) miškų urėdas Szymon Nowak su girininku mums parodė bukyną (draustinį) – urėdijos pasididžiavimą: 1 ha – apie 700 ktm medienos. Atvejiniais kirtimais bukynė iškertama maždaug pusė medžių ir laukiama savaiminio atžėlimo. Vėliau iškertama likusi dalis – ir auga puikiausias jaunuolynas.

Miške rąstai gaminami įvairaus ilgio. Vienas rąstas gali būti suskirstytas į kelias kokybės klases, žymimas dažais. Tai sukėlė nemažai diskusijų tarp mūsų ir Lenkijos miškininkų: kaip nustatoma kokybės klasė, kai rąsto galo nesimato, kai stiebas nesuraižytas į sortimentus?

Girininkijoje kiekvienas pagamintas rąstas turi savo numerį ir užpajamuojamas registratoriuje. Juo galima atspausdinti ir

Apžiūrima šiltnamių įranga

medienos gabenimo važtaraštį. Taigi medienos apskaitos ir gabenimo reikalavimai yra gana griežti. Bet susidaro nuomonė, kad miškininkystės reikalavimai žymiai lankstesni nei Lietuvoje. Lenkijoje miškininkai taip pat susiduria su neigiamu visuomenės požiūriu į didelio ploto plynus kirtimus. Todėl stengiasi daugiausia kirsti atvejiniais kirtimais. Labai paplitę atvejiniai – lizdiniai kirtimai, kai iškertami iki 0,5 ha lizdai. Jie želdomi ar atželia, ir po to kertama likusi biržės dalis. Vertingesni želdiniai (ypač ažuolo) tveriami nuo žvėrių žalojimo. Siekiama išlaikyti pastovias sklypų ribas – jos, nepriklausomai nuo taikyto kirtimo būdo, nekeičiamos. Pvz., 3 ha sklype buvo atliktas atvejinis lizdinis kirtimas. Iškirto keli 0,5 ha sklypeliai, jie apsodinti ažuolais. Likęs plotas bus iškirstas, kai ažuolo želdiniai pasieks atitinkamą aukštį. Nepaisant to, kad tame sklype susiformuos skirtingo amžiaus ir rūšinės sudėties jaunuolynas, jis išliks vientisu taksaciniu sklypu.

Rąstų ženklimas Dobrocin miškų urėdijoje

Lankėmės ir jauname bukynė, kuriaame atliekami ugdymo kirtimai. Biržės tiek pagrindiniam, tiek tarpiniam kirtimui atrežiamos GPS pagalba, pažymint ribinius medžius. Ugdomame bukynė dažais buvo pažymėti visi kertami medžiai. Diskusijas sukėlė medžių atrinkimo kriterijai, nes bukynas įvairiaamžis, ir vienoje vietoje taikyti žemutinio, kitoje – aukšutinio ugdymo ypatumai. Čia daug sprendimo laisvės paliekama girininkui. Darbus atlieka rangos įmonės. Darbininkų stygiaus kol kas miškininkai nejaučia, nebent miškų urėdijose, esančiose prie didesnių miestų.

Dėmesio verta patirtis – ribojamas transporto judėjimas miško keliuose. Prie daugelio įvažiavimų į mišką – draudžiantys ženklai, galiojantys visus metus. Tai padeda apsaugoti miško kelius bei puiki prevencinė priemonė nuo vagysčių ir gaisrų.

Lenkijoje daugumos medžių rūšių pradinis želdinių tankumas dvigubai didesnis nei Lietuvoje – apie 6-8 tūkst. ha. Kyla klausimas: koks želdinių tankumas optimalus? Galimos diskusijos įvairių medžių rūšių pradinio tankumo klausimais, tačiau tenka pripažinti, kad norint užauginti kokybiškus ažuolo medynus, būtinas didesnis pradinis tankumas.

Apibendrinant galima pasakyti, kad iš Lenkijos kolegų galime daug pasimokyti, jaučiasi, kad kai kuriose srityse jie turi daugiau patirties ir noriai ją dalijasi.

Dėkojame Generalinės miškų urėdijos generalinio urėdo pavaduotojui Petrui Kanapieniui už šios naudingos kelionės organizavimą. ■

Suzuki SX4 paruošti darbui

Įvadinis instruktažas

Miško kontrolieriams – nauji automobiliai

Lapkričio viduryje Valstybinė miškų tarnybos (VMT) direktorius Rimantas Prūsaitis, jo pavaduotojas Paulius Zolubas, Miškų kontrolės skyriaus vedėjas Artūras Balčius bei šio skyriaus teritorinių poskyrių atstovai įmonės „Autoverslo automobiliai“ kieme iškilmingoje aplinkoje iš bendrovės prezidento Anatolijaus Šalgunovo atsiėmė raktelius nuo naujutėlaičių automobilių *Suzuki SX4*. Visi trylika automobilių pilnai sukomplektuoti, pažymėti VMT atpažinimo ženklais.

Valstybinė miškų tarnyba, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos aplinkos ministro įsakymu Nr. D1-318 „Dėl finansavimo skyrimo projektui Nr. VP3-1.4-AM-07-V-01-018, finansuojamam pagal 2007-2013 m. sanglaudos skatinimo veiksmų programos I prioriteto „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir gamtos išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai“ VP3-1.4-AM-07-V, „Aplinkos monitoringo, kontrolės ir prevencijos stiprinimas“ bei jungtinės veiklos sutartimi su Aplinkos apsaugos agentūra, tarptautinio atviro konkurso būdu nupirko šiuos naujus automobilius, aprūpintus specialia įranga ir technika.

Nupirkta 13 naujų kokybiškų, darbo specifiką atitinkančių ir kontrolės efektyvumą užtikrinančių automobilių *Suzuki SX4*, o tiekėjas UAB „Autoverslo automobiliai“ pasirinktas pagal mažiausios kainos kriterijų. Šiomis aplinkos apsaugos priemonėmis siekiama įgyvendinti pagrindines ES direktyvų nuostatas, valstybės aplinkos monitoringo 2011-2017 m. programos tikslus ir vykdomas šalies aplinkos apsaugos valstybės kontrolės įstatyme apibrėžtas funkcijas. Sėkmingai atlikus pirkimą, iš tiksliniam transporto priemonių pirkimui skirtų 1450105,83 Lt, Valstybinei miškų tar-

nybai pavyko sutaupyti apie 513402,38 Lt. Kaip teigė VMT direktorius Rimantas Prūsaitis, modernizuojant Valstybinės miškų tarnybos techninę bazę siekiama užtikrinti šalies miškų įstatyme numatytų visų nuosavybės formų miškų būklės, naudojimo, atkūrimo, įveisimo, apsaugos bei kontrolės funkcijų, priskirtų šiai tarnybai, vykdymą.

„Šių dienų miško kontrolieriaus darbas neįsivaizduojamas be transporto priemonės, patvarios ir negendančios. Naujai įsigyti automobiliai pakeis ne tik techniškai, bet ir morališkai pasenusias transporto priemones. Šiuo metu apie 20 VMT automobilių labai prastos techninės, sakyčiau, apverktinos būklės, kurių ne tik neapsimoka remontuoti, bet ir pavojinga eksploatuoti. Džiaugiamės, kad iš paskirtų lėšų dar liko pinigų, todėl galėsime papildomai įsigyti apie 8-9 panašių techninių charakteristikų automobilius. Ateityje planuojame pakeisti visą mūsų automobilių parką,“ – sakė direktorius R. Prūsaitis. „Valstybinės miškų tarnybos automobiliuose (ne tik naujai įsigytuose) įrengta GPS sistema, kurios dėka galima stebėti kiekvieno automobilio maršrutą, judėjimo greitį ir vietą. Ši sistema skirta ne vien tik dar-

buotojams sudrausminti, bet ir gera pagalbininkė, esant ekstremalioms situacijoms, pavyzdžiui, sugedus, įstrigus automobiliui arba sutrikus telefono ryšiui.“

R. Prūsaitis taip pat pastebėjo, kad greitai laiku Miškų kontrolės skyriaus darbuotojams bus suteikti aplinkosaugininkų įgaliojimai, todėl ant VMT automobilių reikės sumontuoti mėlynus švyturėlius.

Naujuose *Suzuki SX4* automobiliuose sumontuoti 1,6 l, 120 AG galios, atitinkantys Euro 5 standartą ekonomiškai benzininiai varikliai, mechaninės 5 pavarų dėžės, mechaniniai kondicionieriai, šildomos sėdynės, ABS bei kita standartinė įranga. Kiekvienoje mašinoje įrengta elektroninė trajektorijos stabilizavimo sistema (ESP), neleidžianti slidžiam kelyje prisisukti ratams. Automobiliai papildomai sukomplektuoti vasarinėmis padangomis, fotoaparatais, kastuvais, kuprinėmis bei kita saugų ir efektyvų darbą užtikrinanti įranga.

„Džiaugiuosi, kad mūsų parduodami automobiliai turi nemažą paklausą tarp miškininkų ir gamtosauugininkų bei jų vertinami. Per 15 UAB „Autoverslo automobiliai“ egzistavimo metų vien miškininkai ir gamtosauugininkai įsigijo apie 780 įvairių markių automobilių – visureigių *Niva*, *Suzuki*, *Isuzu*. O *Suzuki SX4* – tai paprasto valdymo, neįnoringas, patikimas ir ekonomiškas automobilis.“ – pasibaigai pasakė UAB „Autoverslo automobiliai“ prezidentas Anatolijus Šalgunovas.

MG inf.

Prie naujų automobilių (iš kairės)

V. Kungys, A. Balčius, J. Jasienė, A. Šalgunovas, M. Dinsmanas, R. Prūsaitis

ROMONDO VASILIAUSKO nuotraukos

LOGSET GT. Naujos. Galingos.

**Su naujomis
LOGSET GT
miško mašinomis
pasiekiamas
didesnis
našumas**

Lietuvoje LOGSET
miško ruošos
ir tvarkymo technika
atstovauja ir pristato
UAB „Biržų žemtiekimas“.
Susisiekite su mumis
ir mes įrodysime JUMS,
kad LOGSET
tiesiog geriausia!

- Naujas, dar ekonomiškesnis variklis. Naujas, dar stipresnis kranas.
- Nauja, erdvi ir moderni kabina.
- Naujos Titan medkirčių kirtimo galvutės.
- Nauja variklio apsauga.
- Pažangesnė ir modernesnė LOGSET mašinos darbo TOC-MD valdymo sistema.
- įdiegta dar daugiau naujų valdymo elementų, kad LOGSET GT būtų nepralenkiamą miško mašina.

LOGSET

TIESIOG GERIAUSIA

www.logset.com

Traktoriai Agrofarm 430

**Patikimi ir ekonomiškai
vokiški traktoriai
su Powershift
arba pilnai automatine transmisija**

- ★ Variklis skysčiu aušinamas 4 cil. DEUTZ TCD 2012 L04 EURO III su turbina ir tarpiniu oro aušinimu;
- ★ Variklio darbinis tūris 4038 cm³;
- ★ Maksimali variklio galia 109 AG/80 kW;
- ★ Sukimo momentas 400 Nm;
- ★ Eklektrohidraulinis reversas važiavimo kryptčiai keisti;
- ★ Darbinio veleno sūkiai 540/540E/1000/1000E;
- ★ Tritaškė pakaba, kurios keliamoji galia 6600 kg;
- ★ Transportinis greitis 40 km/h;
- ★ Traktoriaus svoris 4100 kg.

**Vokiška
kokybė
kalba
pati už save!**

Kaune mes Jūsų jau laukiame naujose patalpose!

9-ojo Forto g. 47, LT-48100 Kaunas, Lietuva

UAB „BIRŽŲ ŽEMTIEKIMAS“
Tiekimo g. 4, LT-41128 Biržai, Lietuva
Tel. + 370 450 31 383
Faksas +370 450 31 484
El. paštas info@zemtiekimas.lt
El. parduotuvė www.ezemtiekimas.lt

Daugiau informacijos –
Tel.: + 370 687 46 446, +370 686 30 477
Atsarginės dalys –
El. paštas Saulius.Povilonis@zemtiekimas.lt
Tel. +370 698 29 440
Servisas – El. paštas servisas@zemtiekimas.lt
Tel. + 370 698 76 047

GEA Farm Technologies
Gyvulininkystės įranga
Tel. + 370 698 51 099
El. paštas Dainius.Balciunas@zemtiekimas.lt

www.zemtiekimas.lt

Kelios pastabos dėl greitai augančių medžių veisimo

P. h. c. dr. ARTŪRAS RUKAS DAUJOTIS

Asmeninėje žemės ūkiui naudotoje žemėje 2006–2012 m. įveisiau 39 ha miško. Projektuodamas želdinius galvoju ne tik apie Europos Sąjungos mokamos paramos dydį, bet ir kad ateityje būtų perspektyvus bioįvairovės įdomus miškas. Pagalvojau ir apie greitai augančias medžių rūšis, nes jos suteikia sodintojui vilties, kad gali sulaukti užaugusio miško.

Praktikoje privačios žemės ūkio paskirties žemės dažniausiai želdomos šiomis ES parama remiamomis greitai augančiomis medžių rūšimis: tuopa, hibridine drebulė (*Populus L., Populus tremula X Populus tremuloides*) ir baltalksniu. 2009 m. pradžioje ėmiau domėtis hibridinės drebulės veisimo ypatybėmis, dalyvavau Girionyse organizuotame seminare. Išstudijavęs galimybes įsigyti greitai augančių medžių sodmenų Lietuvoje ir Latvijoje, priėjau prie išvados, kad hibridinę drebulę verta pirkti Latvijoje. Gavęs leidimą įvežti ir naudoti latvių miško dauginamąją medžiagą, 2009 m. rugsėjo pabaigoje iš Latvijos valstybinio medelyno „Kalsnava“ Madonos rajone nusipirkau 4,9 tūkst. vnt. hibridinės drebulės sodinukų. Jie buvo vieno klonų, 30–60 cm aukščio. Latviai patikino, kad šios drebulaitės kitais metais praaugės dirvos žoles, bet peliniai graužikai gali pakenkti. Naudojant žemės ūkiui 3,4

ha plote, daugiausia Nc augavietėje, drebulaitės pasodinome į miško plūgu suartos dirvos vagų dugną.

Ketvirtaisiais hibridinių drebulaičių augimo metais jau galiu padaryti tam tikras išvadas:

Nc augavietėje pirmuosius 3-ejus metus jos augo silpnai. Manau, kad vystėsi šaknų sistema. Tai patvirtina iš šaknų išleistos atžalos. Ketvirtaisiais metais augo daug sparčiau, vidutinis aukštis buvo 1,5 metro. Nors sodinti vieno klonų sodmenys, bet drebulaičių aukštis labai skiriasi. Matyt, augimo spartai didelės įtakos turi dirvožemio savybės ir drėgmės režimas.

Sudėtinga apsaugoti hibridinės drebulės želdinius nuo pelinių graužikų bei stirnų pažeidimų.

Nors lauktų rezultatų nėra, kol kas negaliu vienareikšmiškai teigti, kad hibridines drebulės auginti neperspektyvu. Aiškiau tai bus matyti po kelerių metų.

Iš spygliuočių greičiausiai auga hibridinis maumedis. Lietuvos mokslininkai daug metų tyrė šiuos maumedžius, atrinkinėjo tinkamiausius klonus, buvo įveistos sėklinės plantacijos. Alytaus medelynas pajėgus užauginti gerus jų sodmenis. Šis maumedis šakninei pinčiai atsparesnis už pušį ar eglę, o

tai ypač aktualu mišką veisiant žemės ūkiui naudotoje žemėje. Manau, kad plačiažvynis maumedis nepagrįstai nuo 2007 m. išbrauktas iš finansuojamų ES lėšomis sąrašo.

Maumedžio želdinių perspektyvumą išbandžiau savo rankomis, 2006 m. jais ap-sodindamas 0,8 ha (sodinta atitinkamai 2 tūkst. vnt./ha). Aštuntaisiais augimo metais maumedukų vidutinis aukštis siekė 6 m, skersmuo – 8 cm, pasitaikė ir 12 cm. Tokio augimo ir derlingose augavietėse juodalksniai ar beržai nepasiekė. Žinoma, ypač sudėtinga buvo maumedžius apsaugoti nuo stirnų. Repelentas „Planskyd“ ypač lietingą vasarą veikia trumpai, o už spygliuočiams įveisti skiriamą 4698,57 Lt/ha išmoką tvoros neaptvers. Į maumedyną įdėta daug sunkaus darbo, bet jis man atrodo perspektyvus.

Kalbant apie įveistų ažuolynų ir drebulynų perspektyvą po 10 ar 15 metų, manau, kad jų ateitis neaiški. Tvoros bus sunykusios, o želdinius niokos briedžiai ir elniai, laupydami žievę. Nepaisant Konstitucinio teismo išaiškinimo, kad žemės savininkų teisė pirminė, o medžioklės teisė išvestinė, ir toliau žemės savininkų teisės čia uzurpuotos. Žvėrių atžvilgiu taikoma aptaki priedanga – „jie valstybės“... ■

Hibridinės drebulės želdiniai, įveisti 2009 m. rudenį iš Latvijos valstybinio medelyno „Kalsnava“ pirktais vieno klonų 30–60 cm aukščio sodinukais

Sparčiai auga 2006 m. įveisti hibridinio maumedžio želdiniai

AUTORIAUS nuotraukos

LIKMERĖ

DIDELIAIS KIEKIAIS

superkame **beržo** rąstus
nuo 14 cm skersmens

Informacija apie supirkimo kainas ir sąlygas
internete www.likmere.lt
telefonu 8 340 60054
el. paštu info@likmere.lt

- IŠKLAUSYSIME
- PAKONSULTUOSIME
- PARINKSIME GERIAUSIĄ,
KOKYBIŠKIAUSIĄ IR PIGIAUSIĄ
- OPERATYVIAI ATVEŠIME TIESIAI
PAS JUS, O JEI REIKIA IR Į MIŠKĄ...

Pasiklydai miške-užėik į

www.miskui.lt

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.

Tel./faks. 8 448 68054

Mob. tel. 8 673 51506

El. paštas prekyba@miskui.lt

www.mmc.lt

www.miskui.lt

Ar miškų urėdija gali būti socialiai atsakinga

ALGIRDAS RAUKA
Lietuvos miško ir miško pramonės
darbuotojų profesinių sąjungų federacijos pirmininkas

Miškų urėdijos, kuri oficialiai vadinasi socialiai atsakinga, šiuo metu neturime. O galėtume turėti. Kas, kas, o valstybinės įmonės, jei ir ne visos, tai bent dauguma turėtų būti socialiai atsakingos. Kai kurios įmonės bemaž atitinka tokios įmonės reikalavimus. Tai kodėl jų – tik vienetai? Kokie tie „sudėtingi“ reikalavimai? Įmonės socialinė atsakomybė – tai atsakas į ekonomikos globalizacijos grėsmes (iššūkius), tai ekonomikos humanizavimas.

Socialiai atsakinga įmonė suvokiama kaip tam tikra sąmoningai pasirinkta politinių, teisinių, etinių santykių tarp verslo ir visuomenės visuma, kai įmonė siekia atsakyti už savo veiklą bei tenkinti visuomenės lūkesčius. Tokios įmonės aktyviai dalyvauja visuomenės gyvenime, padeda spręsti socialines problemas, vykdo socialinius projektus. Visas šias funkcijas sėkmingai vykdo miškų urėdijos.

Lietuvos oficialiuose dokumentuose 2005 m. pirmą kartą pateiktos įmonių socialinės atsakomybės sąvokos: socialinės atsakomybės koncepcija yra procesas, apimantis visą produkto/paslaugos kūrimo ciklą ir su tuo susijusius aplinkosauginius, socialinius, finansinius bei etinius klausimus; įmonės socialinė atsakomybė – tai įmonių ideologija, politika bei praktika, atspindinti tokią jų elgseną, kai į veiklą

savanoriškai įtraukia socialinius ir aplinkosauginius klausimus bei santykiuose su visais suinteresuotais visuomenės, verslo ir valdžios atstovais vadovaujasi pagarbos žmogui, visuomenei bei gamtai vertybiniais principais.

Socialiai atsakingos įmonės veikla siejama ne tik su klientų poreikių tenkinimu ir pelno gavimu, bet ir su darbuotojų, tiekėjų ir juos supančios visuomenės lūkesčių pateisinimu bei su įmonės veiklos daromo poveikio aplinkai valdymu.

Argi ne daugiausia pastangų šiems klausimams skiria miškų urėdijos? Rengia poilsio aikšteles, stato rekreacinius objektus, sodina parkus ir giraites bei kitaip bendrauja su visuomene.

Atsakingo verslo veikla labai įvairi: darbuotojų sveikos gyvensenos ir mokymosi skatinimas, turiningo laisvalaikio organizavimas, lygių galimybių plėtra, aplinkos apsauga. Ši veikla nukreipta į žmogaus teises, aplinkos tausojimą, socialinį solidarumą ir saugumą. Tam, žinoma reikia lėšų, t.y. dalį pelno skirti socialinėms reikmėms.

Ar teisingai V. Pruskus, knygoje „Verslo etika“ teigdamas, kad įmonė vykdo tik ekonomines funkcijas ir neturi kištis į socialinę sritį, kurios tvarkymas yra valstybės prerogatyva.

Kokia įmonė yra socialiai atsakinga? Pirmiausia, tai savanoriškas įsipareigojimas veiklą vystyti atsakingai: siekti ir vykdyti veiksmus, kurie atitinka visuomenės tikslus ir vertybes, tenkinančias visuomenės poreikius. Valstybės įmonės, tokios, kaip miškų urėdijos, kurios dirba skaidriai ir visiems Lietuvos žmonėms, turėtų ir galėtų būti etalonu. Juk miškininkų darbo galutinio rezultato sulauksime tik po 80-100 ar daugiau metų. Todėl miškininkai negali dirbti bet kaip. Už sąžiningą darbą turėtų būti atitinkamai atlyginama ir skatinama. Manau, kad tai gerai suprantama dabartinės Aplinkos ministerijos vadovai. Iš miškų urėdijų į biudžetą perdedama didžioji dalis pelno. Sumažėja miškų urėdijų galimybė formuoti įstatymais numatytus fondus, būti pasiruošus gamtos stichijų sukeltų padarinių likvidavimui, kelti darbuotojų kvalifikaciją, skatinti už gerus darbo rezultatus ir t.t.

Miškų funkcijos ir vertė yra neįkainojama. Galima pasidžiaugti, kad Lietuvos miškininkų darbas gerai įvertintas JAV mokslininkų, tik gaila, kad mūsų šalyje stengiamasi miškininkų darbą sumenkinti, eskaluojama idėja, kad tik privati-ninkas dirba gerai ir pelningai...

Socialinės atsakomybės formos priklauso nuo konkrečių verslo sričių, jų veiklos pobūdžio ir santykių su visuo-

mene. Socialiai atsakingos įmonės nauda yra įvairiapusė: padeda gerinti įmonės įvaizdį, pritraukti ir išlaikyti geriausius darbuotojus, prisideda prie gyvenimo kokybės gerinimo, gamtos saugos ir t.t.

Europos komisijos ekonomikos ir socialinių reikalų darbuotojų grupės prezidentas Georgas Dasis (*Georges Dassis*) liepos mėnesį iš LR Seimo tribūnos kalbėdamas apie Europos socialinį modelį, pabrėžė, kad šis modelis neturi pasaulyje analogo – tai Europos išskirtinumas. Modelis reikalauja lėšų ir socialinio dialogo, kuris ypač vertinamas. Europoje priimami geri sprendimai. Kartu svečias apgailestavo, kad dažnai geri sprendimai pamirštami ir neįgyvendinami. Svečiai kritikavo ir taupymą krizės metu mažai uždirbančių, pensininkų ir neįgaliųjų sąskaita. Anot kalbėjusiųjų, griežtas taupymas nekuria darbo vietų, bet gilina krizę. Buvo priminta nuostata, kad, vadovaujantis Europos Sąjungos Romos sutartimi, Bendrija turi rūpintis visų narių gerove, šalių vystymusi. Ir tai negali būti tik ekonominis vystymasis. Nepritarė praktikai, kai įmonės dėl didesnio pelno keliai į šalis, kur algos mažesnės ir darbo sąlygos blogesnės.

Bendras tikslas – įtraukti verslą į opiausių problemų sprendimą ir bendromis jėgomis kurti ateitį, kuri remtųsi socialiniu teisingumu, žmogaus teisėmis, demokratija, ekologine darna ir kitomis vertybėmis. Socialiai atsakingos įmonės samprata atskleidžia naują verslo vaidmenį visuomenėje, kai verslas prisideda prie visapusiškos socialinės gerovės kūrimo. Įmonės rūpesčiu tampa tiek ekonominių, tiek socialinių tikslų realizavimas. Didinamas socialinis saugumas, mažinama emigracija. Nemaža dalis išvykusių iš Lietuvos teigia, kad išvažiuoja ne tik dėl materialinių, bet ir dėl socialinių motyvų: neteisingumo, žmogaus teisių ir orumo pažeidimų. Diskomfortas darbe turi didelės įtakos darbuotojų psichikai. Plinta psichologinis stresas, įtampa, o kartu ir jų malšinimas alkoholiu ar kvaišalais. Tai ne tik menkina darbo našumą, įmonių konkurencingumą, bet ir turi neigiamos įtakos socialinei atmosferai.

Mūsų šalyje įsteigtas Lietuvos nacionalinis atsakingo verslo tinklas, kurio misija – skatinti atsakingo verslo plėtrą, gerbti darbuotojų, žmogaus ir darbo teises, saugoti aplinką. ■

AXER

Suomiškos biokuro giljotinos AXER – profesionalūs priedai ekskavatoriams ir miško mašinoms

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.

Tel. 8 673 51506

El. paštas info@mmc.lt

www.miskui.lt

**AXER – Skandinavijos rinkos lyderis.
Įdabink savo ekskavatorių biokuro gamybai!**

Iggesund forest PAGAMINTA ŠVEDIJOJE!

Viskas Jūsų medkirtei :

- Pjovimo juostos ir žvaigždutės
- Pjovimo grandinės
- Varančiosios žvaigždutės
- Markiravimo dažai

Atstovas Lietuvai

UAB „MMC Forest“

Nausodžio k., Vėžaičių sen., 96215 Klaipėdos r.

Tel. 8 673 51506

El. paštas info@mmc.lt

www.miskui.lt

www.mmc.lt

Žodis skaitytojui

Kažin, ką reikėtų daryti, jeigu tokį rašinėlį Jums tektų rašyti kas savaitę ar net kasdien. Brrr.

Na ir darbas tų žurnalistų. Matyt, ne veltui ne vienas jų ir nusirašo. Krapštau savo plikę ir gimdau atmintyje – apie ką gi to *myžniaus* lapkričio proga dar neplurpiau. O plikėj tiek iš viršaus, tiek iš vidaus tuščia. Viskas iššnekėta. Ne gi teks kartotis.

Ačiū Dievui, už lango veikia amžinas televizorius – kabo lesyklėlė, o joje tebevyksta zylių ir žvirblių karai.

Ir sąžinė nebegraužia, kad iškraipau Dievo ar Gamtos (kaip kam patogiau) padarėlių prigimtį, maitindamas juos be saiko, kai aplinkui dar pilna natūralaus lesalo. Dabar gi jau pirmas sniegas iškrito, dabar aš juos gelbsčiu nuo „baltojo bado“.

Cic!!! – sukliko mano antroji pusė. Ne, ne. Ne žmona (nors, beje, kartais ir ji). Ne – tai tokia vidinė antroji pusė. Ta, kuri vaizduoja mano biologinį išsilavinimą. O ji man nuolat moralizuoja: nieko tu žmogeli negelbėj!

Ir zylės, ir žvirbliai be tokių gelbėtojų „ant“ Lietuvos gyvena nebe pirmą tūkstantį metų.

Na gerai, taikiai sakau savo antrajai pusei. Sutinku, kad negelbėju, bet man tai dūšios atgaiva.

Aha! Tai tau to labiau reikia? Hm. Gaaal ir taip.

Na gerai, nurimsta mano antroji pusė. Lesink. Bet pradėjęs nenustok, o į lesyklą pilk tik kokybiškas kruopas (geriausia kvietines), grūdus ir gryyyyynutėles saulėgražas (neskru-dintas, nesūdytas, nepipirintas ir kitaip negardintas), o prie lesyklos pakabink neeesūūūdytytųq lašinių (beje, nuostabus daiktas kiaulės taukinė).

Ačiū mano brangioji, išmintingoji antroji puse. Aš visada tą darau ir kitus raginu.

Apie ką aš čia? Tfuū! „Nusifroidinau“ iki savipsichoanalizės.

Lesyklą jau turit? Ne! Ko laukiat? Pasikabinkit, lesinkit ir stebėkit.

Štai atvaro zylių ekstremalių būrelis. Penkios, šešios zylės, vienu metu, lyg ant „britvų“, nardo į lesyklą, stveria saulėgražos sėklą ir sprunka į greta augančios tujos tankmę. Ir niekada nesusiduria.

O štai zylė inteligentė. Saugodama savo savigarbą, laukia kol išsilakstys ekstremalės, tada išdidžiai nusileidžia lesykloje, delikačiai paima saulėgražą, nutupia ant laktelės, kojos piršteliais prispaudžia grobį ir lėtai, metodiškai snape-liu jį išlukština.

Va ir lesyklos lankytojų runkelis – žvirblis. Neria į saulėgražas ir pradeda jose maudyti. Kruvinu prakaitu uždirbtas lesalas fontanais trykštas į šalis ir krenta ten, kur valytoja jau rėkia: vėl tie parazitai prižiukšlino. Vos spėju sugriebti savo ranką su skylamušiu (taikiausi ne į valytoją!).

Ką!? Jau pavasaris? O, kada buvo Kalėdos, Naujieji Metai, Šv. Valentinas? Ir kas ta depresija.

P. S. Nepirkite ir negaminkite lesyklų be aukštų bortelių!

EUGENIJUS TIJUŠAS

LAMMC Miškų instituto mokslo ir mokymo medžioklės plotuose

Šiuolaikiškai medžioklėtyros mokslo ir mokymo bazei kurti, vykdant gyvūnijos, augalijos bendrijų ir jų biologinės įvairovės išsaugojimo bei gausinimo mokslinius tyrimus, Miškų institutui patvirtintas 5646 ha mokslo ir mokymo medžioklės plotų vienetas (toliau MMMPV), į kurį įeina 2423,5 ha miškų, 717 ha laukų ir krūmų, 120,4 ha vandens telkinių ir 2385,1 ha plotų, kur nemedžiojama (pagal Medžioklės įstatymą ir Vyriausybės 2000 m. balandžio 14 d. nutarimą Nr. 425 „Dėl Medžioklės LR teritorijoje nuostatų patvirtinimo“). Šis medžioklės plotas suformuotas Plungės rajone, Žemaitijos NP valstybinių miškų teritorijoje, priklausančioje Telšių miškų urėdijos Platelių girininkijai, ir apima Plokštinės, Liepkalnio, Miežlaukio ir dalį Babrungėnų miškų. Juose yra Europinės svarbos buveinių: Vakarų taigos, Plačialapių ir mišrių bei Pelkinių miškų, pasižyminčių gausia augalų, grybų ir gyvūnų rūšine įvairove. Miškuose vyrauja grynėji ir mišrių eglynai. Pagal Miškų institute atliktą rajonavimą medžiojamiesiems gyvūnams, ši teritorija priklauso mišrių eglių – lapuočių miškų kategorijai.

Medžioklės plotuose gausu gamtosauginių, rekreacinių ir kultūros paveldo objektų. Žemaitijos NP iniciatyva įrengti pažintiniai takai, nutiestas asfaltuotas dviračių takas, veikia turistus ypač dominanti bene vienintelė Europoje „Šaltojo karo“ ekspozicija, įrengta buvusioje balistinių raketų šachtiniame paleidimo komplekse. Plotus iš Vakarų pusės supa Platelių ežeras, kurio pakrantėse įkurtose kaimo turizmo sodybose ir poilsiavietėse šiltuoju metu šurmuliuoja tūkstančiai poilsiautojų, per naktis aidai tranki muzika, fejerverkų salvės ir skamba dainos. Plotuose yra Plokštinės gamtinis rezervatas, kurio tikslas – išsaugoti etaloninį Žemaitijai Plokštinės miškų ir pelkių kompleksą su šiam regionui būdingomis biocenozėmis, retosiomis augalų, grybų ir gyvūnų rūšimis. Rezervate nevykdoma jokia ūkinė veikla, draudžiamas žmonių lankymasis, o tai – ir ramybės zona žvėrimis.

Gamtos lankytojų trokštama išvysti girių puošmena – briedis

Nepaisant gausių parko lankytojų trikdymo, medžioklės plotų vienetė gyvena visas pusšimtis žinduolių. Miškuose galima sutikti ir saugomų (baltąjį kiškį ar lūšį), ir medžiojamųjų rūšių žvėrių (išgirsti maurojantį taurųjį elnią, per jaunuolynus nutraškančių šernų bandą ar ilgakojį briedį, stirną). Lėkštosiose vietose, pelkėse bebrai statosi trobeles, o statesniuose upelių krantuose bei grioviu šlaituose įsirengia urvus, tvenkia upelius, kanalus.

Vykdomi moksliniai tyrimai

Medžioklės ploto vienetą tvarkomas ir naudojamas, vadovaujantis aplinkos ministro 2006 m. sausio 27 d. įsakymu Nr. D1-51 patvirtintu Mokslo ir mokymo medžioklės plotų naudojimo ir tvarkymo tvarkos aprašu, sudarytu medžioklėtvarkos projektu, šių plotų tvarkymo ir naudojimo nuostatais ir kitais teisės aktais. Vykdoma Miškų instituto mokslo ir mokomosios veiklos plėtojimo kompleksinė tyrimų programa, kuri užtikrina mokslinės tiriamosios veiklos tęstinumą medžioklėtyros srityje. Plotuose įkurtas augalėdžių žvėrių ir miško augalijos sąveikos stebėsenos tinklas, kuris funkcionuoja jau 11 metų. Įgyvendindami mokslinę programą, reguliariai įvertiname žvėrių medžiojimo bei žvėrių apskaitos būdų taikymo rezultatus ir galimybes, jų tikslumą ir pritaikomumą. Kasmet keliais būdais skaičiuojami visi medžioklės plotų vienetė gyvenantys žvėrys. Pasitelkus tokius tęstinius tyrimus buvo galima nustatyti labiausiai tinkamus apskaitos būdus. Pvz., apėjimo pagal pėdsakus sniege būdas derinamas su žvėrių pavasarinės apskaitos pagal jų gyvybinės veiklos pėdsakus būdu. Registruojama viso nevegetacinio laikotarpio orų ir ypač žvėrims reikšmingų oro veiksnių kaita, atidžiai sekama apskaitos metu orų prognozė, parenkamas apskaitai tinkamas laikas.

Kasmet mums talkina vietos miškininkai, saugomų teritorijų specialistai bei visi norintys išsamiau pažinti apskaitos būdus.

Apskaitos dalyviai paskirstomi tolygiai visoje medžioklės ploto teritorijoje, kiekvienam nubrėžiamas konkretus maršrutas, judėjimo kryptis, padalinami parengti apskaitos blankai su papildoma informacija apie žvėrių ir miško paukščių pėdsakus. Gauti duomenys kartografuojami ir suvedami į paruoštą duomenų bazę. Žvėrys skaičiuojami ir viliojančio (atraktyvaus) šėrimo vietose. Ši priemonė taikoma jau daugiau kaip 10 metų. Tokių viliojimo vietų yra 12. Parenkant vietas atraktyviam šėrimui, atsižvelgiama į žvėrių elgsenos ypatumus ir į artumą tų želdinių bei pasėlių, kuriems gali pakenkti žvėrys.

Kai tik nutirpsta sniegas, vykdoma pavasarinė žvėrių apskaita, kuri laikoma pagrindine. Tuomet elninių žvėrių ir kiškių vietinės populiacijos įvertinamos pagal per žiemą paliktus ekskrementus, o kitų medžiojamųjų žvėrių buvimas ir pamėgtų buveinių pasirinkimas – pagal aptiktus jų gyvybinės veiklos pėdsakus (šernų gulyklas, knisyklas, jų ir kitų žvėrių ekskrementus, takus). Taikant tokią apskaitą nustatoma žvėrių gausos kaita plotuose ir įvertinami kokybiniai rodikliai (patelių ir patinų santykis, jauniklių dalis vietinėje populiacijoje) bei atsakoma į visiems medžiotojams rūpimus klausimus dėl sumedžiojimo normų nustatymo.

Vykdam augalėdžių žvėrių ir miško augalijos sąveikos stebėseną, ši apskaita derinama su bandomųjų aikštelių metodu, kurie uždedami apskaitos juostoje kas 100 metrų. Aikštelėse įvertinamas medelių ir krūmų pažeidimo laipsnis bei žvėrių rūšis. Stebėsenos tinklas dengia visą medžioklės plotų vienetą miško teritoriją, o jo atskaitos taškais tapo mišrūs ir grynai želdiniai bei žėliniai, kuriuose įkurtos bazinės aikštelės. Čia jau 11 metų stebima augalijos ir žvėrių lankymosi kaita.

Veiklos, tvarkant ir naudojant medžiojamųjų gyvūnų išteklis, rezultatai ir jų analizė pateikiama kasmetinėse mokslinėse ataskaitose Šiaulių RAAD, rajono aplinkos apsaugos agentūrai bei bendradarbiavimo pagrindais – Žemaitijos NP direkcijai. Kie-

kvienam medžioklės sezonui sudaroma ir suderinama su Šiaulių RAAD kasmetinė Miškų instituto mokslo ir mokomosios veiklos programa medžioklės vienetė Žemaitijos NP teritorijoje. Pagal šią programą vykdoma mokslinės informacijos sklaida, plėtojami moksliniai tarptautiniai ryšiai medžioklėtyros, medžioklėtyros ir miško apsaugos srityse. Bendradarbiaujant su Žemaitijos NP direkcija, Telšių miškų urėdija bei remiant Lietuvos mokslo tarybą, organizuojami moksliniai seminarai ir konferencijos šia tematika.

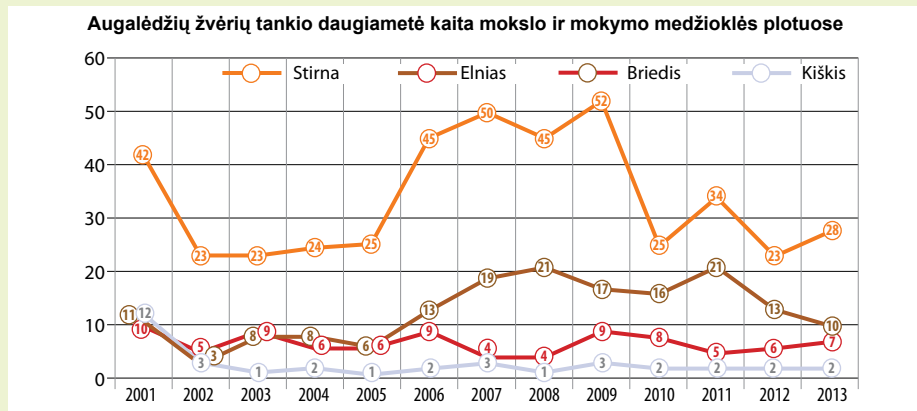
Besilankantys Miškų institute mokslininkai bei pasitarimų dalyviai iš svertų supažindinami su demonstraciniais objektais, esančiais šiuose plotuose, vykdoma veikla. Žinios apie atliktus darbus ir Žemaitijos nacionalinį parką plačiai paskleidžiamos pranešimuose tarptautinėse konferencijose, spaudoje bei vykdam tarptautinius projektus, pvz., COST E27 „Miško saugomos teritorijos – analizė ir harmonizavimas“, COST E33 „Miškai rekreacijai ir gamtiniam turizmui“. Demonstraciniai objektai įtraukti į šių projektų tarptautines duomenų bazes. Tęstinių tyrimų ir jų rezultatų analizės ir išvados (jos pateikiamos ataskaitose) leido atskleisti nemažai svarbių reikšinių medžiojamųjų žvėrių ir miško augalijos, žvėrių – žmogaus koegzistencijos srityje. Ilgalaisiais tyrimais buvo nustatyti ir tikslinami elninių žvėrių daromos žalos želdiniams kriterijai ir pagrindiniai klimato veiksniai – paleidikliai. Išvados leidžia pagrįsti žvėrių sumedžiojimo normas, vietinių populiacijų kokybės reguliavimo pagal lytį ir amžių principus, o sudarytos atrankinių stūrinių kokybės vertimo pagal morfologinius požymius lentelės – geriau atrinkti selekcinis žvėris.

Medžiojamųjų gyvūnų gausos reguliavimas

Medžiojamųjų gyvūnų gausa reguliuojama, remiantis žvėrių ir augalų sąveikos tyrimų rezultatais ir orientuojantis į ekologinio medžioklės modelio įgyvendinimą. Tuo

Pavasarinė elninių apskaita pagal ekskrementus atliekama vos nutirpus sniegui

Briedžių stipriai pažeisti ąžuoliukas ir pušaitė

Miškų instituto archyvo nuotraukos

Stacionarus bokšteliai, skirti žvėrimis stebėti ir gausai reguliuoti

Pašarinis laukelis

siekama palaikyti optimalią žvėrių gausą, išvengti miško aplinkos ekologinio degradavimo, užtikrinti miško ūkio daugiataksių naudojimą, išlaikyti skirtingų rūšių gyvūnų pagrįstas proporcijas bei žvėrių populiacijų optimalią struktūrą pagal lytį ir amžių.

Gyvūnų gausą reguliuoja Miškų instituto ir susitarimo pagrindu vietiniai kvietiniai, turintys medžiotojo selekcininko kvalifikaciją medžiotojai, laikantis Mokslo ir mokymo medžioklės plotų naudojimo ir tvarkymo tvarkos aprašo reikalavimų. Pagrindiniai medžiokimo būdai – medžioklė tykojant bokšteluose ir sėlinant. Tęstiniai tyrimai padėjo nustatyti, kad šie būdai priimtinausi atrankinėje medžioklėje, nes suteikia galimybę geriau įvertinti žvėries būklę. Taip medžiojant, žvėrys mažiau gąsdinami, neišvaromi iš savo buveinių, kaip dažnai nutinka varminės medžioklės, šie plotai žvėrimis tampa tarsi ramybės oazė, kur galima pasislėpti. Pastovesnis žvėrių buvimas savo įprastinėje gyvenamojoje aplinkoje leidžia tiksliau įvertinti vietinių populiacijų ir bandų struktūrą, jos pokyčius ir žvėrių trofėjines savybes. Didžiausias vietinių populiacijų naudojimo intensyvumas pasiekiamas medžiojant jaunos abiejų lyčių žvėris.

Daugiausia sumedžiojama šernų, lapių, mangutų ir bebrų. Siekiant didinti stirnų vietinės populiacijos kokybę, medžiojami atrankiniai (selekciniai) stirniniai. Rečiausiai sumedžiojami briedžiai ir elniai, nors šių žvėrių plotuose yra gana daug. Ne vienai briedžių kartai ši

teritorija jau tapo žiemojimo vieta. Kasmet apie lapkričio vidurį briedžiai (daugiausia patelės su jaunikliais, kuriems reikia geresnės kokybės žiemos mitybos plotų) telkiasi želdiniuose, kuriuose beveik jau sunaikino pušis ir laupo ąžuoliukus. Kadangi žala miškui ženkliai, kasmetiniai elninių žvėrių sumedžiojimo limitai turėtų būti nustatomi, griežčiau atsižvelgiant į mokslinius duomenis bei rekomendacijas. Kita vertus, nacionalinio parko lankytojai ir turistai turi galimybę pamatyti šiuos girių galiūnus laisvėje.

Bebrai medžiojami ir gaudomi spąstais neperspektyviose bebravietėse, atsižvelgiant į miškui daromą žalą. Apie bebraviečių perspektyvumą sprendžia Žemaitijos NP specialistai. Pastarųjų prašymu, labai ribotai medžiojamos stirnų patelės ir jaunikliai – šie žvėrys paliekami lūšių „stalui“, kurios, paleistos į laisvę iš Telšių rajone esančio „Žvėrinčiaus“, klajoja po šią teritoriją. Lūšys medžioja stirnas šalia tykojimo bokštelio esančiose pašarinėse aikštelėse ar žvėrių jaukinimo vietose.

Intensyviai medžiojami didelę žalą darantys plėšrūnai – mangučiai ir lapės. Žemaitijos NP direkcijai vykdant Pasaulio aplinkos fondo Mažųjų projektų programą (PAF MPP) „Pažeistų ŽNP teritorijų atkūrimas ir pritaikymas rūšių ir buveinių išsaugojimui“, medžiotojai padėjo mažinti kiaunių gausą medžioklės plotuose, gaudant jas gyvagaudžiais spąstais. Atliktos apskaitos parodė ženklų šių žvėrelių gausos sumažėjimą ir kartu jerubių ir voverių pagausėjimą.

Siekiant gerinti medžiojamųjų žvėrių buveinių sąlygas, didinti buveinių talpą, optimizuoti vietines populiacijas, medžioklės plotuose taikomos stimuliuojančios, reguliuojančios ir konservuojančios biotechninės priemonės. Įsteigta 5,7 ha pašarinių laukelių 10,6 ha perspektyviame plote, kurie kultivuojami ir užsėjami, priklausomai nuo nuganyto. Žvėrimis stebėti bei gausai reguliuoti tykojant įrengta 12 bokštelio. Jie pastatyti pamiškėse, atsižvelgiant į žvėrių pasiskirstymo tyrimų rezultatus.

Medžiotojų pastangomis medžioklės plotų teritorijoje jau pasiekė optimumą tauriųjų elnių vietinės populiacijos kokybinė struktūra (elnių lyčių santykis, jų jauniklių dalis populiacijoje). Bet briedžių vietinės populiacijos kokybė ir kiekybė dar lieka ženkliai nutolusi nuo optimumo ir reikalauja tolimesnio reguliavimo. Žvėrių poveikis miško želdiniams svyruoja ne tik dėl jų vietinių populiacijų struktūros ir tankio: ženkliai reiškiasi ir klimato pokyčio įtaka, veikianti žvėrių pasiskirstymo pobūdį.

Vykdomi darbai ir priemonės yra svarbūs, siekiant laukinės gyvūnijos išteklių išsaugojimo, gausinimo, jų kokybinio, kiekybinio ir teritorinio valdymo, paslankios pusiausvyros tarp miško biotos komponentų atkūrimo ūkiniuose miškuose ir saugomose teritorijose.

Pagal LAMMC Miškų instituto Miško apsaugos ir medžioklėtyros skyriaus informaciją parengė
RYTIS ZIZAS

Antano Truskausko Pj.
FELIS

Tel.: 8 5 2330009,
8 5 2337780
Faks: 8 5 2130200
Mob. 8 698 89240
El. paštas felis@takas.lt
skype felishunting

Geriausios medžioklės visuose Pasaulio kontinentuose pagal Jūsų pageidavimus

Legalus trofėjų įvežimas: gamtosauginių leidimų ir veterinarijos sertifikatų parūpinimas, muitinės procedūrų sutvarkymas

Skambinkite ir mes pasiūlysiame geriausius variantus!

Kai kurias mūsų medžioklių programas rasite: www.hunting-world.com

RICOH
imagine. change.

PENTAX *K-3*

24.0 MLN. VAIZDO TAŠKŲ	8.3 k/s FOTOGRAF. GREITIS	3,2" LCD EKRANAS	VAIZDO STABILIZAVIMO SISTEMA	DU SD KORTELIŲ LIZDAI	REGULIUOJAMAS AUKŠTO DAŽNIO FILTRAS
------------------------------	---------------------------------	---------------------	------------------------------------	-----------------------------	--

DRĖGMEI IR DULKĖMS ATSPARUS MAGNIO LYDINIO KORPUSAS

Fototechnikos salonai:
Vilniuje: Švitrigailos g. 11B, tel: +370 5 2394130, +370 682 15074
Kaune: Savanorių pr. 346 (PC "SAVAS"), tel: +370 37 711296, +370 682 29047
Klaipėdoje: Liepų g. 24, tel: +370 46 310018, +370 618 38858

VILBRAFOTO

Ar įveiksime virtelę?..

Obelynėje talkininkams blogo oro nebūna

Lietuvos dendrologų draugija kiekvieną rudenį organizuoja talkas svarbiuose mūsų šalies parkuose, draugijos narių visuomenei atvirose dendrologinėse kolekcijose. Šį rudenį, spalio 26 d., draugija organizavo talką Obelynėje.

Atvyko kolegos iš Girionių, Kauno ir Vilniaus botanikos sodų, miškininkai iš Ukmergės bei būrys „nepriklausomų“ dendrologų. Dauguma talkininkų seniai bebuvo lankęsi Obelynėje, dėl to jie, vedami senų prisiminimų, mielai paskyrė savo laisvą laiką Obelynei pagerinti. Rudeniška diena grasė lietumi, tačiau suvažiavusių talkininkų veiduose švytėjo šypsenos.

Talką galėjome rengti tik šiaurinėje Obelynės dalyje, kuri priklauso T. Ivanausko dukros šeimai. Pradėję dirbti pamatėme, kad aplinką tvarkyti čia reikėtų mažiausiai mėnesį. Todėl suspėjome tik paruošti ir sukalti pavogtos tvoros stulpus, nugenėti išvirtusių eglių šakas, išpjauti gausiai sudugusius pla-

tanalapio klevo savaiminukus, ne vietoje augančius lazdynus, sugrębti nukritusius lapus prie T. Ivanausko namo – muziejaus. Miškininkai Čaikauskai iš Ukmergės pasidalino savo prisiminimais, kaip, jiems studijuojant LŽŪA, Obelynėje vykdavo talkos, kai doc. A. Navasaitis neleisdavo net trumpą minutę

Tuoj atstatysime tvorą...

patinginiauti, kokie gražūs čia augo gėlynai, prižiūrėti profesoriaus dukros Eleonoros. Ir šį kartą sušlapusius talkininkus sodybos šeimininkė Eleonora Baltuškevičienė pavaišino sūriu ir medumi. Gerdami arbatą miškininkų namelyje, dalinomės pastebėjimais apie Obelynės svarbą Lietuvos sodininkystei, dekoratyviajai dendrologijai. Prisiminėme, kaip akad. T. Ivanauskas parduodavo vaismedžius iš Lampėdžių valtelėmis Nemunu atplaukusiams kauniečiams, kaip keisdavosi sodmenimis su Kauno botanikos sodu, kaip drauge su moksleiviams sodindavo medelius. Apgailestavome, kad pietinę Obelynės dalį nusipirkę savininkai priešinasį T. Ivanausko idėjoms, vadovaudamiesi materialinėmis sampratomis.

Nuoširdus ačiū visiems talkininkams, kurie net ir lietui lyjant gražino mums brangią Obelynę, o kartu – ir Lietuvą.

Doc. LINA STRAIGYTĖ
Lietuvos dendrologų draugija

Moterys gražina Obelynės aplinką

Po talkos

Tešiasi bendradarbiavimas su partneriais

Kariai sodina juodalksniukus

Talkina bibliotekiniai

Tauragės miškų urėdijos Šilinės girininkijoje spalį surengtos dvi bendros miškasodžio talkos, kuriose dalyvavo šioje teritorijoje įsikūrusio LDK Kęstučio mechanizuoto pėstininkų bataliono kariai. Spalio 11 d. sodinti ąžuoliukų buvo atvykę 17-ka karių. Per keletą valandų trijose plynojo kirtimo biržėse (3 ha) bendromis jėgomis pasodinta per 3000 ąžuoliukų. Iki plynai iškertant mišką kirtavietėse augo beržynai. Kartu su miškininkais šio bataliono kariai sodina ąžuolynus jau keletą metų. Spalio 17 d. Šilinės girininkijos miškininkams sodinant juodalksniukus talkininkavo 21 karys. 1,5 ha plote pasodinta 4500 juodalksniukų.

Spalio 23 dieną į Šilinę sodinti juodalksniukų buvo atvykę ir Tauragės Birutės Baltrušaitytės viešosios bibliotekos keturiolika darbuotojų su direktoriumi Sigitu Kancevyčiumi. Talkininkai 2,1 ha pasodino 1900 juodalksnių.

Tradicinių talkų iniciatoriumi yra Šilinės girininkijos girininkas Bronislovas Ambrozas.

RAIMONDAS MATEMAITIS

Tauragės miškų urėdijos viešųjų pirkimų inžinierius

Papildyta berželiais J. Tūbelio giraitė

Naujai įsikūręs jaunųjų miško bičiulių būrelis Rokiškio J. Tūbelio progimnazijoje šiemet pavasarį Rokiškio miškų urėdijos Sėlynės girininkijos teritorijoje, šalia Tindžiulių kaimo buvusio bevardžio miško pasodino 30 ąžuoliukų. Šis skaičius simbolizavo Juozo Tūbelio progimnazijos įkūrimo trisdešimtmetį. Spalio pradžioje progimnazijos jaunieji miško bičiuliai čia pasodino ir berželių. Dauguma moksleivių šioje giraitėje lankėsi pirmą kartą, tačiau sodinti medelius mokėjo beveik visi.

Po sodinimo darbų JMB būrelio vadovė mokytoja Rasa Keliuotienė surengė gamtos įdomybių viktoriną, moksleiviai atsakė į Sėlynės girininkijos girininko Gintaro Čypo užduotus klausimus: kam medeliai rišami

prie kuoliukų; koks medis rudenį meta spyglius; kieno kankorėžiai auga dvejus metus? Miškininkai Gintaras Čypas ir Julius Adamonis paprašė vaikų atpažinti įvairias Lietuvos medžių ir krūmų sėklas, papasakojo, kada ir kaip jos sėjamos.

Talkininkai džiaugėsi viktorinose laimėtais saldumynais ir turiningai praleistu laiku gamtoje, o miškininkams buvo smagu prisidėti prie gamtosauginio jauniosios kartos ugdymo.

JULIUS ADAMONIS

Rokiškio miškų urėdijos vyriausiasis miškininkas

Sėlynės girininkijos girininkas Gintaras Čypas (dešinėje) veda praktikos pamoką, kaip teisingai pasodinti medelius

Tūbelio giraitę žymi pastatytas paminklinis akmuo (prie jo – aktyviausi sodintojai su vadove mokytoja Rasa Keliuotiene)

Dešimtoji Grybų šventė

Švenčionėlių miškų urėdija ir Švenčionėlių kultūros centras rugsėjo pabaigoje organizavo tradicinę Grybų šventę – jau dešimtąją. Švenčionėlių miesto centre šiame susirinko 13 grybautojų komandų, iš jų 6 – jaunųjų miško bičiulių. Šventės dalyvius pasveikino Švenčionių rajono savivaldybės meras Vytautas Vigelis ir Švenčionėlių miškų urėdijos vyriausiasis miškininkas Sigitas Švereika, pristatyta vertinimo komisija ir jos pirmininkas – miškų urėdijos miško želdinimo inžinierius Vytautas Bunevičius.

Komandų prisistatymo rungtyje suaugusiųjų grupėje laimėjo Švenčionių kultūros centro komanda „Musiomirės“, o vaikų grupėje – Z. Žemaičio gimnazijos skautų komanda „Obuoliukai“. Nuotaikingais šokiais žiūrovus žavėjo ir studijos „Domino“ artistai. Prieš išvykstant į mišką minėtos studijos vadovė Renata Grigianecienė visus pakvietė bendrai mankštai.

Grybautojų komandoms išvykus į mišką, vyko sporto, patiekalų gaminimo varžytuvės. Originaliausią ir daugiausiai pasiruošimo reikalaujantį patiekalą suaugusiųjų grupėje pagamino Švenčionėlių bendruomenės „Žeimeną“ komanda, vaikų grupėje – Švenčionėlių vaikų globos namų komanda „Miškinukai“. Jie tapo nugalėtojais ir kūrybingiausios miško kompozicijos konkurse.

Išradingai kompozicijas sudėliojo ir kiti šventės dalyviai, jomis papuošę Švenčionėlių kultūros centro kiemą.

Nors šie metai nėra grybingi, komandos po dviejų valandų grybavimo iš miško sugrįžo su neprastu grybų laimikiu – 197,1 kg. Susumavus visų rungčių rezultatus, pačia geriausia 10-osios grybų šventės komanda tapo Švenčionėlių lopšelio – darželio „Vyturėlis“ komanda. Antrą vietą laimėjo Švenčionėlių progimnazijos mokinių komanda „Ažuoliukas“, trečiąją – mokytojų komanda „Voveruškos“.

Rungčių ir konkursų nugalėtojai buvo apdovanoti Švenčionėlių miškų urėdijos prizais, padėkomis, leidiniais „Miškas ir mes“ ir „Vl Švenčionėlių miškų urėdija“ bei spalvingais plakatais „Valgomieji ir nevalgomieji grybai“.

Švenčionėlių progimnazijos rudeninė miško kompozicija

Sėkmingo grybavimo linkėjo vertinimo komisijos pirmininkas, miškų urėdijos inžinierius Vytautas Bunevičius

Prisistato nugalėtojai – Švenčionėlių lopšelio – darželio „Vyturėlis“ komanda

ALGIO JAKŠTO nuotraukos

Profesinio orientavimo dienos Švenčionėliuose

Švenčionių rajono mokyklose spalio mėnesį organizuojamos profesinio orientavimo dienos. Nuo šio darbo neliko nuošalyje ir Švenčionėlių miškų urėdija.

Spalio 15 d. sulaukėme trijų šeštokų klasių iš Švenčionėlių progimnazijos. Su jais bendravo miškų urėdas Nauris Jotautas, ryšių su

visuomene specialistė Ona Gylienė ir Žeimenos girininkijos girininkas Aloyzas Deveikis. Moksleiviai, susiskirstę į grupes, susipažino su miškuose dirbančia technika, gaisrų gesinimo automobiliais, prie Žeimenos girininkijos augančiais medžiais. Kita grupė miškų urėdijos salėje žiūrėjo filmą „Miškuose abipus Žeimenos“, kalbėjomės apie miškininkų darbus, kur galima įgyti miškininko profesiją. Po to grupės pasikeitė vietomis. Žingeidieji šeštokai aprūpinti informaciniais miškininkystės leidiniais.

Spalio 31 d. sulaukėme moksleivių iš Švenčionėlių vaikų globos namų su neformalaus ugdymo pedagoge Lina Rodevičiene. Bendravimas su vaikais vyko pagal tą patį scenarijų. Gaisrinio automobilio vairuotojas Bronislavas Žolnerovičius supažindino vaikus su gaisrinėmis mašinomis, netgi leido pasėdėti naujausios gaisrinės „MB Unimog“ kabinoje, pasimatuoti šalmus, palaikyti vandens žarnas.

Renginį baigė nedidele rudens talka – sugrėbėme lapus prie JMBS veiklai skirtą pastatą.

ONA GYLIENĖ

Švenčionėlių miškų urėdijos ryšių su visuomene specialistė

Su šeštokais bendrauja Žeimenos girininkijos girininkas Aloyzas Deveikis

Kviečiame jaunimą pažinti Europos miškus

Vokietijoje, Ebersvalde lapkričio 8 d. vyko nuo 2011 m. organizuojamo konkurso „Jaunimas Europos miškuose“ (YPEF Young People in European Forests) komisijos susitikimas. Jame Lietuvai atstovavo Kretingos miškų urėdijos informatikos specialistė Gražina Baniienė (nuotr. kairėje).

„Jaunimas Europos miškuose“ – tai didžiausias Europoje konkursas apie miškus ir miškininkystę, skirtas jaunimui nuo 13-os iki 20-ies metų. Pirmasis renginys vyko 2011 m. Lenkijoje, Varšuvoje, 2012 m. surengtas Estijoje, Tartu, 2013 m. – Portugalijoje, Peneda-Geres, 2014 m. renginio šeimininge bus Vokietija.

Renginį sudaro du etapai – nacionalinis ir tarptautinis. Nacionalinį konkurso etapą organizuoja kiekviena valstybė savarankiškai. Jo metu atrenkama 3-jų jaunuolių komanda, kuriai suteikiama teisė dalyvauti šiame konkurse. Lietuvoje nacionalinį konkursą „Jaunimas Europos miškuose“ organizuoja Jaunųjų miško bičiulių sambūris.

Ebersvalde aptarti šių metų konkurso Portugalijoje rezultatai bei pasiruošimas kitų metų „Jaunimas Europos miškuose“ konkursui Vokietijoje. Darbo grupei vadovavo šios komisijos prezidentas Andrzej Kawalec, dalyvavo atstovai iš Lenkijos, Austrijos, Čekijos, Vokietijos, Lietuvos, Graikijos, Rumunijos ir Estijos.

Šiemet rugsėjo 25-26 d. Portugalijoje varžėsi jaunimas iš devynių Europos

šalių, Lietuvai atstovavo Kupiškio rajono Šepetos A. Adamkienės vidurinės mokyklos mokiniai Dominykas Tunaitis, Augustė Skačelytė ir Rugilė Kėžytė. Vengrijos komanda laimėjo I vietą, šios valstybės jaunimas buvo laimėtojas ir 2011 m., II vieta atiteko Graikijos, III vieta – Lenkijos komandoms. Mūsų šalies komanda užėmė 7 vietą.

Vokietijos atstovai pristatė 2014 m. konkurso viziją, kuri sužavėjo komisijos narius. Konkursas tikrai bus aktyvus ir patrauklus dalyviams. Keičiama renginio trukmė: iki šiol konkursas vykdavo 2 dienas, 2014 m. siūloma jį organizuoti net 5 dienas. Tuo siekiama, kad jaunimas geriau pažintų miškus, organizuojant įvairius pažintinius žaidimus gamtoje, išmokyti dirbti komandose, kurias sudaro įvairių šalių nariai, patobulintų anglų kalbos įgūdžius. Numatyti darbai ir dėl mokomosios medžiagos, taisyklių patikslinimo, viešųjų ryšių plano bei pačios organizacijos plėtros, kviečiant prisidėti naujas valstybes.

Konkursas prasideda 2014 m. vasarį. Internetinėse svetainėse (www.ypef.com, www.jmbs.lt) skelbiama mokomoji medžiaga, kuri sudaro pagrindą renginio dalyviams. Nacionalinį ir tarptautinį etapą sudaro testas – žinių patikrinimas apie Europos miškus ir kūrybinė dalis bei savo valstybės miškų pristatymas. Tarptautinis etapas vyksta anglų kalba.

Konkursas „Jaunimas Europos miškuose“ yra tarsi Eurovizijos dainų konkursas, kurį visi labai nori laimėti. Kviečiame Lietuvos jaunimą aktyviai dalyvauti ir stengtis nugalėti, nes esame pripažinti kaip šalis, geriausiai pasaulyje sauganti ir tvarkanti miškus.

GRAŽINA BANIENĖ

Kretingos miškų urėdijos informatikos specialistė

Vytautas Dusevičius

1937 01 20 – 2013 11 04

Eidamas 77-uosius, lapkričio 4 d. Anapilin išėjo buvęs ilgametis Trakų miškų urėdijos girininkas Vytautas Dusevičius, nuo 1959 m. tvarkęs šio krašto miškus.

Gimęs prieškaryje ir patekęs į okupacijų, suirucių metą, Vytautas visa tai išgyveno augdamas tėviškėje – Alytaus rajone, prie Daugų esančiame Rimėnų kaime. Baigęs Bukančiškių kaimo pradžios mokyklą, dirbo tėvų ūkyje, vėliau – kolūkyje. Baigęs septynmetę mokyklą, 1954 m. įstojo į Vilniaus miškų technikumą. Jį 1958 m. baigus, jauną specialistą paskyrė Valkininkų miškų ūkio Žilinių girininkijos žvalgu, 1959 m. – Trakų miškų ūkio Rūdiškių girininkijos techniku. Nuo 1962 m. Vytautas dirbo Madžiūnų girininkijos girininku, nuo 1963 m. net 32-ėjus metus atidavė Žeronių girininkijos miškams, čia dirbdamas girininku.

Be tiesioginių darbų girininkijoje, jam teko rūpintis miško žemių melioracija ir kelių remontu, vėliau įdėti daug pastangų, kuriant girininkijoje centralizuotą miško daigyną, mechanizuojant jame darbus, statant šiltnamį. Pagal Miškų ūkio instituto rekomendacijas įsisavinta miško sodmenų auginimo durpžemio ritiniuose technologija.

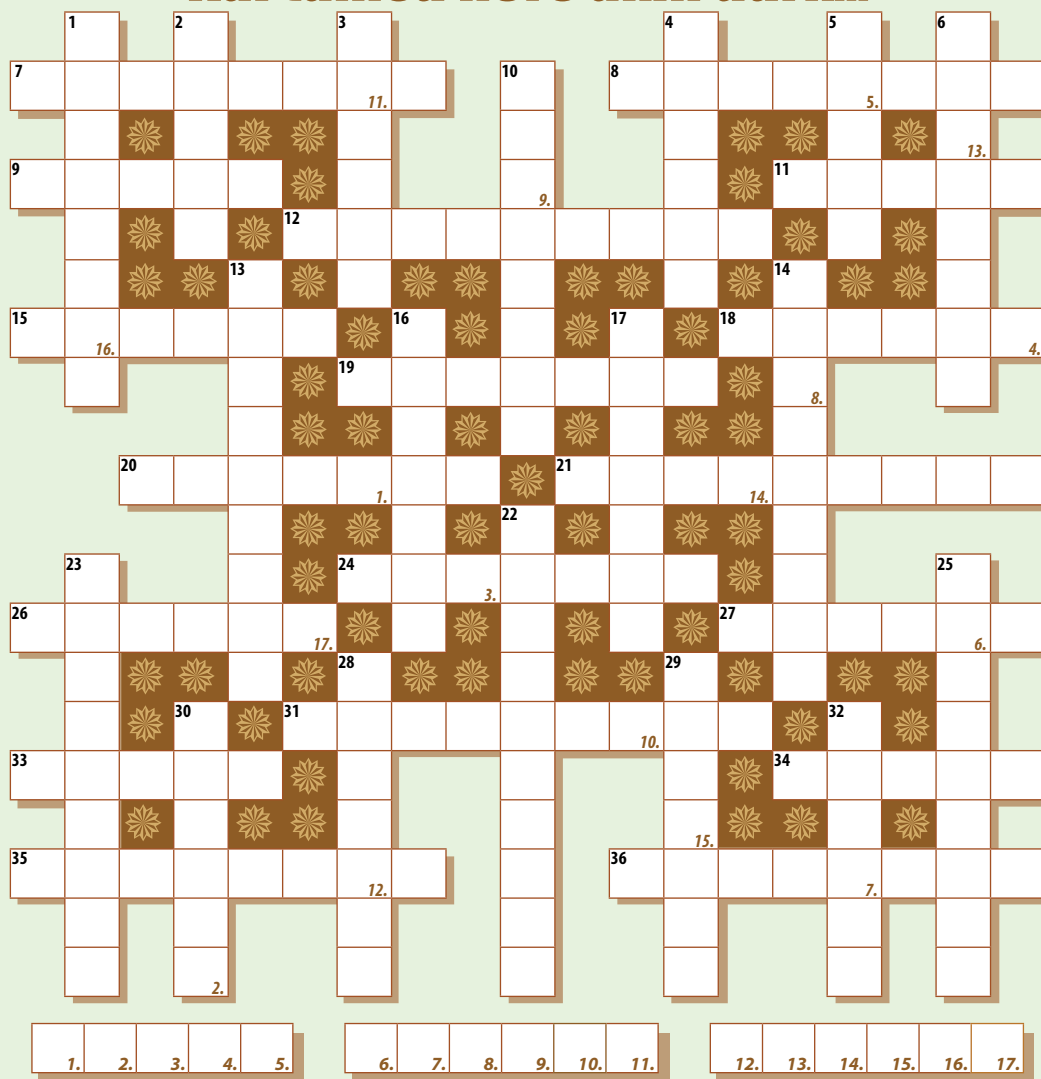
Vytautas Dusevičius buvo ne tik pareigingas girininkas, bet ir draugiškas, nuoširdus žmogus. Išėjęs į pensiją, jis apsigyveno Klaipėdos krašte, Gargžduose. Šio krašto žemėje Vytautas ir atgulė amžinajam poilsiui.

Nuoširdi užuojauta jo artimiesiems.

Trakų miškų urėdijos kolektyvas

Kai tamsu nors akin durk...

Vertikaliai:

1. Status, nešakotas drėgnų vietų augalas (*Swertia*). **2.** Užtvara iš medinių karčių aplink miško želdinius, kad apsaugotume juos nuo kanopinių žvėrių. **3.** Iš plaukų sudarytas odos darinys, saugantis gyvūną nuo peršalimo ar perkaitimo. **4.** Žema aplinkos temperatūra. **5.** Spygliuočių, paprastai pušų, miškas, augantis lengvame, smėlingame dirvožemyje. **6.** Papartinių šeimos daugiamečio sporinis augalas (*Dryopteris*). **10.** Erikinų šeimos daugiamečio augalas, iki 15 cm aukščio su šliaužiančiu šakniastiebiu (*Chimaphila*). **13.** Daugiamečio žolinio 30-60 cm aukščio augalo mažosios kraujalokės kitas pavadinimas (*Poterium*). **14.** Vėduokle išsiskleidusiomis šakutėmis į pataisą panašūs augalai (*Diphasium*). **16.** Gegužraibinių šeimos saulėtų šlaitų augalas „be ragų“ (*Aceras*). **17.** Augalo antžeminė dalis, jungianti šaknis su lapais, išlaikanti lapus, žiedus ir vaisius. **22.** Mokyimo įstaigos, kuriose moksleiviai mokosi baigę progimnazijas. **23.** „Šilo“ samana. **25.** Ankštinių šeimos augalas geltonais žiedais (*Oxytropis*). **28.** Mažūninių šeimos nevalgomas grybas, įrašytas į Lietuvos raudonąją knygą. **29.** Už antį perpus mažesnis vandens paukštis (*Gallinula*). **30.** Gegužraibinių šeimos nedidelis pelkių augalas (*Hammarbya*). **32.** Salierinių šeimos augalas su miltiniu apnašu (*Conioselinum*).

Horizontaliai:

7. Girtuoklės uogos mokslinis pavadinimas. **8.** Žaliuokės mokslinis pavadinimas. **9.** Kitas dirvinio ridiko pavadinimas. **11.** Jaučių pošeimio dykaraginis žinduolis. **12.** Bervidinių šeimos aukštas augalas, kilęs iš Pietų Europos (*Antirrhinum*). **15.** Teritorija, tankiai apaugusi medžiais. **18.** Gailus pelkių augalas, kuriuo anksčiau žiemą gindavosi nuo pelių. **19.** Prastas grybas, augantis ant pūvančių kelmų ar aplink juos (*Paxillus*). **20.** Vijoklinių šeimos parazitinis augalas, kilęs iš Šiaurės Amerikos (*Cuscuta*). **21.** Kerpė, auganti plačiais, plokščiais meškos pėdą primenančiais gniužulais (*Peltigera*). **24.** Balta pelkių samana. **26.** Kempininių šeimai priklausantis nevalgomas parazitinis medžių grybas (*Fomes*). **27.** Lūpažiedžių šeimos dekoratyvinis, vaistinis augalas (*Betonica*). **31.** Astrinių šeimos vienmetis ar dvimetis augalas (*Silybum*). **33.** LDK miškų pareigūnas. **34.** Aromatinga vienmetė prieskoninė žolė (*Satureja*). **35.** Gvazdikinių šeimos augalas, dar vadinamas gaisra, liepsnele (*Lychnis*). **36.** Ant medžių kelmų, šaknų ar kitokios medienos augantis grybas (*Armillaria*).

Sunkesni žodžiai: drugišius, mažūnis, maludė, margainis, notera, sakas, galvainis.

Iš langelių, pažymėtų spalvotais skaičiais, sudarykite frazę.

Atsakymus iki gruodžio 15 d. siųskite adresu VšĮ „Mūsų girios“, A. Juozapavičiaus g. 10 a, 09311 Vilnius arba el. paštu info@musu-girios.lt.

Žinutėje įrašykite kryžiažodžio atsakymą, vardą, pavardę (pvz., Medkirtys, Vardenis Pavardenis).

Nugalėtojo, kuris bus nustatytas burtų keliu, laukia Antano Truskausko Pl. „Felis“ įsteigtas prizas – firmos ISOSTEEL termosas.

Loterijoje dėl prizo negali dalyvauti redakcijos darbuotojai ir jų šeimų nariai.

Antano Truskausko Pl.
FELIS

Leidinyje „**Lietuvos valstybiniai miškai 2012-2013**“, kurį parengė Generalinė miškų urėdija (maketavo dizaino studija „Savas takas“ ir ko, spausdino „Standartų spaustuvė“) pateikiami pagrindiniai duomenys apie Lietuvos valstybinius miškus, apie darbus juose, apie miškininkų veiklos prioritetus puoselėjant, naudojant ir saugant miškus.

Paskaitę leidinį sužinosime, o kas žinojo – prisiminsime džiugų faktą, kad Jeilio (JAV) universiteto mokslininkai 2012 m. paskelbė kasmetinį Aplinkos gerovės indeksą ir Lietuvą pripažino kartu su dar keliomis valstybėmis geriausiai miškus saugančia valstybe pasaulyje. (Šiomet universitetų reitinge šiam universitetui pripažinta 8-oji vieta). Mokslininkų skaičiais, per 10 metų valstybinių miškų vertė padidėjo 1 mlrd. litų, vien kaupiant medienos tūrį, t. y. neiškertant viso medienos prieaugio ir sodinant naujus miškus. Visi valstybiniai miškai sertifikuoti pagal FSC® principus ir kriterijus. Prižiūrėti ir saugomos NATURA 2000 teritorijos.

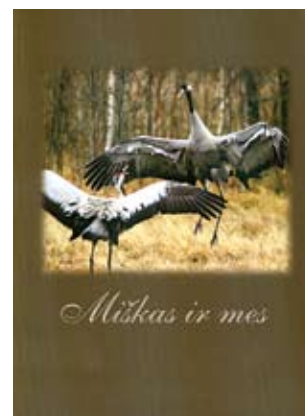
Miškų urėdijoms labai svarbus dokumentas, reglamentuojantis jų veiklą – Nacionalinė miškų ūkio sektoriaus plėtros programa ir šiemet patvirtintas jos įgyvendinimo priemonių

planas. Iki 2020 m. siekiama šalies miškingumą padidinti iki 34,2 proc., veisiant mišką nenaudojamuose valstybiniuose ir privačiuose žemės ūkio paskirties plotuose. Miškų įveisimą ir atkūrimą leidinyje akivaizdžiai iliustruoja spalvotos diagramos. Nuo 2002 m. miškų urėdijos įveisė daugiau nei 13 tūkst. ha naujų miškų, 2012 m. atkurta 9733 ha miško.

Didinami ažuolynų plotai. Daug investuojama į medelynų modernizavimą, laistymo sistemų įrengimą, naujų mechanizmų įsigijimą. Remontuojami ir naujai tiesiami miško keliai, kuriais naudojasi ir miškų lankytojai, kaimų gyventojai. Privačių miškų savininkams miškininkai perduoda savo patirtį, konsultuodami ir mokydami, be to, teikia paslaugas, parduoda sodmenis, saugo visus šalies miškus nuo gaisrų ir miško kenkėjų. Visiems visuomenės nariams svarbu tai, kad įrengiami ir prižiūrimi rekreaciniai objektai, tvarkoma jų aplinka.

Leidinyje primenamos akcijos „Parsinešk Kalėdas į savo namus“, „Devyniasdešimt paukščių balsų“ ir kitos, miškininkų bendravimas su visuomene, ypač jaunaisiais miško bičiuliais.

Medienos išteklį naudojimas, pasiskirstymas tarp mūsų šalies medienos perdirbėjų ir eksporto, miškų urėdijose turimi medienos ruošos ir išvežimo mechanizmai, miškų urėdijų pajamos ir mokesčiai į valstybės biudžetą – klausimai, dominantys bemaž kiekvieną visuomenės narį. Leidinyje pateikiami pagrindiniai finansiniai rezultatai ir efektyvumo rodikliai.

Neseniai sulaukėme naujo leidinio iš serijos „**Miškas ir mes**“. Jį išleido VšĮ „Žaliosios girios“, spausdino „Standartų“ spaustuvė. Dizaino autorė Jūratė Kemeklytė Bagdonienė.

Leidinyje skirtas dirbantiems miške ar miškui – daugiausia moterims. Tai miškininkės, miškininkų žmonos, motinos, dukterys. Knygą sudaro trys sluoksniai. Pirmasis – žmonių portretai. Jame – aprašomųjų darbai ir mintys, rūpesčiai, pomėgiai. Šių žmonių – tik maža dalelė iš visų, dirbančių miškų sistemoje; per juos leidėja Irena Šalkauskienė išreiškė pagarbą visiems, tiesiogiai puoselėjantiems girias ar kitaip prisidedantiems prie mūsų krašto žalingo rūbo puoselėjimo.

Antrasis knygos klodas – informacinis. Apie savo veiklą informaciją pateikia šalies miškų urėdijos: šiuose puslapiuose skaitytojas susipažins su gamtos turtais, rekreaciniais objektais, medelynais, senoviniais verslais ir kitais įdomiais dalykais. Trečiasis sluoksnis – literatūrinis. Jame – eilėraščiai, esė, prisiminimai, trumpi apsakymai.

Leidinyje gausiai iliustruotas.

JŪRATĖ REČIŪNIENĖ – KUUSIENĖ

Kryžiažodžio „Jau ruduo“ (išspausdinto 2013 m. Nr. 10) atsakymai:

Vertikaliai: 1. Nuosėdis. 2. Iltis. 3. Gludas. 4. Blizgė. 5. Tošis. 6. Kaštonas. 10. Burnotis. 13. Čimčiakas. 14. Debesylas. 16. Kikilis. 17. Dagilis. 22. Gyliamatis. 23. Sausabudė. 25. Riešutinė. 28. Meškytė. 29. Atgiris. 30. Agutis. 32. Lututė.

Horizontaliai: 7. Šunlielė. 8. Klimokas. 9. Usnis. 11. Mirta. 12. Galinsoga. 15. Kiškis. 18. Bebras. 19. Lipikas. 20. Briedis. 21. Liepsnelė. 24. Čivylis. 26. Jaukas. 27. Kailis. 31. Kalnarūtė. 33. Raugė. 34. Ruduo. 35. Kurtinys. 36. Dryžutis.

Atsakymas – **IŠLYDĖJOME PAUKŠČIUS**

Už kryžiažodžio „Jau ruduo“ (išspausdinto 2013 m. Nr. 10), atsakymus A. Mocevičiaus firmos „Ginalas“ įsteigtą prizą – laikrodį – laimėjo **Virgilijus Balčiūnas**. Dėl prizo kreipkitės: el. paštu info@musu-girios.lt, tel. 8687 10616.

Su 30-uoju gimtadieniu

Gruodžio 7 d. šią sukaktį pažymėsiantį Šiaulių miškų urėdijos miško pjovėją GINTARĄ SPUDĄ, 15 d. – Tytuvėnų miškų urėdijos traktorininką ANDRIŲ BEINORĮ.

Su 40-uoju gimtadieniu

Gruodžio 7 d. šią sukaktį pažymintį Kazlų Rūdos mokomosios miškų urėdijos Kazlų Rūdos urėdijos girininkijos girininko pavaduotoją DAINIŲ RUTKĄ, 10 d. – Trakų miškų urėdijos Paluknio girininkijos eigulį ARTŪRĄ SUŽIEDĖLĮ, 24 d. – Šalčininkų miškų urėdijos Šalčininkėlių girininkijos girininko pavaduotoją ANDREJ SIMANOVICH.

Su 50-uoju gimtadieniu

Gruodžio 6 d. šią sukaktį pažymintį Šilutės miškų urėdijos Saugų medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio medienvežio automobilio vairuotoją ANTANĄ POGĄ, 8 d. – Valstybinės miškų tarnybos Miškų kontrolės skyriaus Utenos teritorinio poskyrio vyresnįjį specialistą VIDMANTĄ KAČKĄ, Veisiejų miškų urėdijos Veisiejų girininkijos girininką ROLANDĄ ČAKĄ, 13 d. – Utenos miškų urėdijos medelyno darbininkę REGINĄ ARMELYTĘ, 17 d. – Jonavos miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio viršininką KĘSTUTĮ MALEVIČIŲ, Raseinių miškų urėdijos Pikėčių girininkijos eigulį RAIMUNDĄ GAVRILČIKĄ, Ukmergės miškų urėdijos Siesikų girininkijos eigulį

gruodį

RIMANTĄ ŽEDELĮ, 18 d. – Panevėžio miškų urėdijos Gegužinės girininkijos eigulį RIMĄ KALKĮ, 22 d. – Ukmergės miškų urėdijos Giedraičių girininkijos eigulį MEČISLOVĄ CICĖNĄ, Tauragės urėdijos miškų medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio kranininką-šaltkalvį ARŪNĄ BUTKEVIČIŲ, 24 d. – Ignalinos miškų urėdijos mechaniką GINTAUTĄ RASTENĮ, 27 d. – Telšių miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio miško darbininką ALFREDĄ MAZRIMĄ.

Su 60-uoju gimtadieniu

Gruodžio 7 d. šią sukaktį pažymintį Valstybinio miškotvarkos instituto Administravimo ir teisės skyriaus vyriausiąjį specialistą ALGIRDĄ PAVASARĮ, Ignalinos miškų urėdijos Tverėčiaus girininkijos miško pjovėją VLADIMIRĄ ULKINĄ, 9 d. – Vilniaus miškų urėdijos Panerių girininkijos girininko pavaduotoją JONĄ VIRBALĮ, Anykščių miškų urėdijos mechaniką VALENTINĄ MOTIEJŪNĄ, 12 d. – Vilniaus miškų urėdijos medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio sandėlio darbininkę JOLANTĄ MAKOVSKAJĄ, 13 d. – Kauno miškų urėdijos Vytėnų girininkijos girininką TADĄ RAMELĮ, 18 d. – Nemėnčinės miškų urėdijos medienos ruošos,

prekybos ir techninio padalinio ūkinių darbų darbininką NIKOLAJ BONDAR, 19 d. – Raseinių miškų urėdijos Šimkaičių girininkijos eigulį ANTANĄ BAKŠAITĮ, 21 d. – Ukmergės miškų urėdijos Krikštėnų girininkijos traktorininką ANTANĄ BAIKAUSKĄ, 26 d. – KMAI kolegijos lektorių ZENONĄ JANULAITĮ, Šalčininkų miškų urėdijos ryšių su visuomene specialistą ALVIDĄ JANCEVIČIŲ, 29 d. – Dubravos EMM urėdijos medelyno darbininkę LAIMUTĘ LUCHBĄ.

Gruodžio 5 d. sukanka 75-eri buvusiam ilgamečiam Kėdainių miškų urėdijos Dotnuvos girininkijos girininkui TEOFILIUI PIKELIUI.

Su 80-uoju gimtadieniu

Gruodžio 17 d. šią sukaktį pažymėsiantį buvusį ilgametį Dubravos EMM urėdijos Vaisvydavo girininkijos eigulį KAZĮ BANIONĮ, 20 d. – buvusią ilgametę Biržų miškų urėdijos inžinierę ekonomistę ELENĄ ATRAŠKEVIČIENĘ.

Gruodžio 1 d. sukako 85-eri buvusiai ilgamečiai Dubravos EMM urėdijos buhalterei BIRUTEI FRIŠMANTIENEI, 13 d. – buvusiam ilgamečiam Radviliškio miškų urėdijos urėdai, nusipelnusiam šalies miškininkui MEČIUI NECIUNSKUI, 28 d. – buvusiam ilgamečiam Lietuvos miškų instituto direktoriui, LMA akademikui, prof., habil. dr. LEONARDAI KAIRIŪKŠČIUI.

Naujos pareigos

Valstybinėje miškų tarnyboje

ROMUALDAS LUKŠAS, dirbęs Miškų kontrolės skyriaus Panevėžio teritorinio poskyrio vedėju, 2013 m. birželio 7 d. atleistas iš šių pareigų, išėjus į pensiją.

ALBERTAS MIKAŠAUSKAS, g. 1965 m., baigęs 2002 m. LŽŪU Miškų fakultete miškininkystės bakalauro studijas, 2013 m. rugpjūčio 13 d. paskirtas Miškų kontrolės skyriaus Panevėžio teritorinio poskyrio vedėju. Prieš tai dirbo Panevėžio RAAD Gyvosios gamtos apsaugos inspekcijos viršininku.

VIDMANTAS GERDILA, g. 1971 m., baigęs 1995 m. LŽŪU Miškų fakultetą, įgijęs miško ūkio inžinieriaus kvalifikaciją, 2013 m. rugsėjo 16 d. paskirtas Miškų kontrolės skyriaus Utenos teritorinio poskyrio vyriausioju specialistu.

PAULIUS GEDRIMAS, g. 1989 m., baigęs 2012 m. Kauno miškų ir aplinkos inžinerijos kolegijoje miškininkystės profesinio bakalauro studijas, 2013 m. spalio 29 d. paskirtas Miškų kontrolės skyriaus Šiaulių teritorinio poskyrio vyresniuoju specialistu. Prieš tai dirbo Mažeikių miškų urėdijos N. Akmenės girininkijoje eiguliu.

Vilniaus miškų urėdijoje:

VILIUS BEREZNAUSKAS, dirbęs Mickūnų medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio viršininku, 2013 rugsėjo 2 d. paskirtas vyriausiuoju inžinieriumi;

TADEUŠ DAŠKEVIČ, dirbęs prekybos vadybininku, 2013 rugsėjo 2 d. paskirtas Mickūnų medienos ruošos, prekybos ir techninio padalinio viršininku.

Šalčininkų miškų urėdijoje:

RITA LEONAVIČIENĖ, g. 1969 m., baigusi 1994 m. LŽŪA Miškų ūkio fakultetą, 2013 m. spalio 8 d. paskirta medienos ruošos inžinierė. Prieš tai dirbo šioje miškų urėdijoje ekonomiste;

ADOMAS STONCELIS, g. 1988 m., baigęs 2013 m. ASU Miškų ir ekologijos fakultete magistrantūros studijas, 2013 m. spalio 8 d. paskirtas Pošonių girininkijos girininko pavaduotoju.

Lietuvos miško savininkų asociacijoje:

GINTAUTAS VERSEKĖNAS, dirbęs Vilniaus miškų urėdijoje vyriausiuoju inžinieriumi, nuo 2013 m. rugpjūčio 1 d. perėjo dirbti MSK „Aukštaitijos šilas“ komercijos direktoriumi.

PONSSE

GERIAUSIAS MEDKIRČIO DRAUGAS

PONSSE Ergo 8w

KONEKESKO

oficialus **PONSSE** atstovas Lietuvoje

Miško technikos pardavimas: tel. 8 610 27218

Servisas: tel. 8 700 55100

Atsarginės dalys: tel. 8 614 03734

www.ponsse.com

Dovanojame šalmą - perkant grandininį pjūklą.

Sukūrėme daugybę naujoviškų sprendimų, kad profesionalūs miško darbininkai galėtų veiksmingai dirbti. Tokia ir yra nauja 500-oji grandinių pjūklų serija. Tai gaminiai, pasižymintys įspūdingu galios ir svorio santykiu, kurių dėka įgysite ryžto susidoroti su bet kokiais iššūkiais bei neįmanomus dalykus paversti įmanomais. Akcijoje dalyvauja visi 500-osios serijos Husqvarna grandininiai pjūklai – 545/ 550XP/ 555/ 560XP. Perkant bet kurį Husqvarna 545 ar 550XP® grandininį pjūklą dovanojame šalmą "Classic", o perkant pjūklą Husqvarna 555 arba 560XP dovanojame šalmą "Functional". Akcija vyksta iki 2013.12.31 arba tol kol prekių ir dovanų bus sandėlyje. Nuolaidos nesumuojamos.

husqvarna.lt

Copyright © 2013 Husqvarna AB (publ). All rights reserved.

Kaina nuo
1999 Lt

HUSQVARNA 545

50,1 cm³, 2,5 kW, 4,9 kg, Low Vib®, Air Injection,
X-Torq®, AutoTune™.